

Édesapámnak,
aki a világ egyik legkreatívabb embere

Dr. Lajtner Tamás

Cseppben a tenger

A kreatív magyar jövőkép

(avagy a magyarok olyanok, mint mások – csak egy kicsit mások)

Kézirat lezárva:
Budapest, 2001. március

© Dr. Lajtner Tamás All rights reserved Minden jog fenntartva

www.lajtner.com

Tartalomjegyzék

1.	MIRŐL SZÓL EZ A KÖNYV?	3
2.	TUDÁS - VÁGY	5
3.	A MAGYAR NÉP TÖRTÉNETE CÍMSZAVAKBAN	22
3.1	GONDOLATOK A MAGYAR NÉP ÖSTÖRTÉNETÉNEK KAPCSÁN	22
3.1.1	<i>A magyar nép Közép-Ázsiából való?</i>	23
3.1.2	<i>A magyarok kultúrája 12 000 éves?</i>	24
3.1.3	<i>A magyarok földre telepedett marslakók?</i>	26
3.1.4	<i>Östörténeti dokumentációk híján</i>	27
3.2	A MAGYAR NÉP KRONOLÓGIÁJA A HONFOGLALÁSKORI IDŐKTŐL NAPJAINKIG	28
3.3	MENJÜNK A DUNÁNAK?	37
4.	MAGYAR TUDÓSOK ARCKÉPCSARNOKA	40
4.1	A TÁRLAT	40
4.2	NOBEL-DÍJASOK KÜLÖNTERME	46
4.3	OKOKAT KERESVE	47
5.	NEMZETI ATTRAKTOR-HIPOTÉZIS	52
5.1	LEHET, HOGY A KREATIVITÁS TOVÁBBADÁSA A MAGYAR ATTRAKTOR?	53
5.2	MÉGIS SIKERES A MAGYAR NEMZET?	57
6.	A MAGYAR NEMZET ARITMETIKÁJA	66
6.1	AZ ALAPVETŐ ARITMETIKAI ELEM: A MAGYAR NEMZETNEK ÉLETBEN KELL MARADNIA	66
6.2	A MAGYAR NEMZETI ARITMETIKA MÁSODIK ELEME: CÉLSZERŰ FOLYAMATOK	74
6.3	A HARMADIK ELEM: A GYORS FEJLŐDÉS KÉPESSÉGE	78
6.4	NÉGYEDIK ELEM: A TERÜLET VÉDELME	82
6.5	KELLENEK-E TOVÁBBI ELEMELK?	82
	.	
	.	
	.	
7.	MOST ELŐLRŐL, MINDENKI, EGYÜTT!	84
8.	IRODALMI HIVATKOZÁSOK	86

A tanulmányban használt matematikai „attraktor” fogalom nem valóságos matematikai műveletet takar, hanem egy szemléletmódot próbál meg közvetíteni.

1. Miről szól ez a könyv?

Az alábbi tanulmányban egy régóta, hol a felszínen, hol a felszín alatt meglévő gondolati feltevést kockáztatok meg. A feltevést kérdés előzi meg. Van-e bármely nemzetnek valamilyen célja, feladata a világban? Van-e a magyar nemzetnek bármilyen célja, feladata, küldetése a világban? Felismerhető-e ez a küldetés, ha van, megfejthető-e, kitalálható-e?

Ezek a kérdések ezen formájukban ma - tudtommal - nem válaszolhatók meg tudományos igénnyel. De felvethetjük ugyanezen kérdéseket egy kicsit másképpen is: Találunk-e olyan nemzeti jegyeket, melyek a magyar nemzet fejlődésében, történelmében, szellemtörténetében, kultúrájában rá jellemző, egyedi jegyek? Találhatunk-e valami mélyebb hatást, mely ezen jegyeket összefogja? A válaszaink itt is esetlegesek, de a kérdéseink már kezelhetőbb formát vettek fel. A válaszok kereséséhez további feltételezéseket fogadhatunk el. A matematika és a számítástechnika (és a fizika) az utóbbi időkben számos új dolgot hozott felszínre. Kitermelte többek között a káosz tudományát. A káoszban meglévő, felismerhető rend tudományát.

Ha azzal az egyszerű feltételezéssel élünk, hogy a káosz-területről ismert vezérlő elvet (attraktort) keressük "mindössze" a magyar nemzeti fejlődésben, akkor ez talán már megragadható. Ennek azért van nagyobb haszna, mint az előbbi kérdések felvetésének, mert kevésbé kötött világnézeti kérdésekhez. Anyagi és szellemi eredettől függetlenül bármely rendszerben létezhet. Ez azonban előbbre visz-e az eredeti kérdés megválaszolásában? Ismét nem tudom, de szeretném remélni!

A matematikai attraktor azért szerencsés közelítési mód, mert van egy fontos tulajdonsága, minden mérettartományban ismétli önmagát. Azaz benne van minden cseppben a tenger. Ez azt jelenti, hogyha sikerülne megtalálni a magyar nemzet attraktorát mondjuk a magyar nemzet történelmi, szellemtörténelmi fejlődésében vagy bármely más (pl.: tudományos, gazdasági, művészeti stb.) terület fejlődésében, akkor az nemcsak az adott rendszerben (pl. a történelem fejlődésében) hatna kizárólag, de az attraktorok önismétlődése folytán mindenütt. A tudományban és a gazdaságban és mindenhol másutt is megjelenne, jellegét tekintve változatlanul, de kifejeződésében az adott rendszernek megfelelően. Ennek az attraktornak egy lehetséges változatát szerettem volna felismerni a tanulmány első felében.

Úgy találtam, hogy ez az attraktor a magyar kreativitás továbbadásának szükségességére. Ebből a nézőpontból kiindulva a magyar nemzet történelmi eseményeinek újraértékelését is elvégezhetjük, s meglátjuk, amit eddig nem volt módunk felfedezni, a sikert, mint a magyar történelem folyamatos elemét.

Meghökkenítő első hallásra, de konzisztens egy új logika szerint.

Ha az egész tanulmánynak csak annyi haszna lenne, hogy legalább egy kissé elhomályosítja a magyar balsors uralkodó képzetét, már megérte megírnom e tanulmányt.

Az, hogy mit tart az átlagember a saját nemzetéről, a nemzet történelméről, tehetségéről és jövőjéről fontos kérdés. (Másként megfogalmazva azt is kérdezhetném: mit tart nemzete küldetésének, kevésbé emelkedetten megfogalmazva,

mit tart nemzete attraktorának?) Ez nagyon fontos kérdés, mert az kétség kívül és bizonyosan igaz, ha valamit sorsszerűségnek (attraktornak) fogadunk el, olyanak, ami hat ránk, mely vezet minket, akkor az meg is valósulhat, mert az emberi természet márcsak ilyen. Ha valamiben hisz, azt létezőnek fogja fel. Ekkor pedig az valóban létezik is számára, függetlenül attól, hogy más számára ugyanaz létezik-e. Ilyen alapon lehet például nagyon undok és csúnya nőket annyira kedvesnek és szépnek látni, hogy muszáj őket feleségül venni, vagy ilyen alapon lehet odaadó és szerető feleségeket annyira önzőnek és közönyösnek érezni, hogy muszáj tőlük elválni.

A kreativitás és ennek az alábbiakban képviselt felfogása, - szerintem -, jó magyar attraktor. Jó, mert jellemző, jó, mert kimutatható, jó, mert hasznos. Jó, mert elfogadása mind az egyén, mind a nemzet szempontjából egy tudatos, a globalizáció világjelenségéből kirajzolódó jövőhöz alkalmazkodó, hatásos fejlődést alapozhat meg. Jó, mert a belőle származó tennivalók kézzelfoghatóak. Jó, mert a gazdaságpolitika nyelvére is lefordítható, azaz már most is tehetjük, amit eszerint tennünk kellene. És végül jó, mert a gazdaságpolitika magyar rendszerére már régóta ráférne egy szemléletváltás, aminek létrejöttét a kreativitás magyar attraktorként való elfogadása szükségképpen elősegíti.

-
-
-

2. Tudás - vágy

(Ezt a fejezetet egyszerre, megszakítás nélkül ajánlom elolvasni – L.T.)

Az ember mindig is vágyott arra, hogy megismerje és megértse a saját magában és az őt körülvevő világban lezajló folyamatokat. Az emberi tudásvágy mára részben tudás, részben vágy, részben tudásvágy. A tudomány, ezen belül is a természettudomány nagy iramban fejlődik, ma már fogalmat alkotunk a csillagok világáról és az elemi részecskék viselkedésének is viszonylag áttekinthető magyarázatát kapjuk a fizikától. Megfejtettük a DNS titkát, és sikerrel számúztünk néhány betegséget a Földről. A világ, mint a fizikai folyamatok összessége egyre teljesebben kezd kibontakozni számunkra. A relativitás elmélete a fényévnyi távolságok és naptömegnyi energiák közötti összefüggéseket írja le a megfigyelésekkel összhangban, igazolható pontossággal. A köznapi szinten a newtoni fizika adja a működések elvárhatóan pontos leírását, és a jelenleg ismert legkisebb léptékekben, a részecskék szintjén a kvantumfizika tudományterülete igazít el.

A fizikusoknak "szerencsájuk" van, mert laboratóriumi kísérleteikben feltevéseiket ellenőrizhetik. "Szerencsések" azért is, mert a matematika mai fejlettségi fokán kiválóan alkalmas arra, hogy a fizikai világot leírja. Ez a matematika azonban azt követeli meg, hogy a fizikai folyamatok résztvevői pl. protonok, egymástól függetlenül végezzék mozgásaikat, azaz együttes mozgásukban a tudatos együttműködés kizárható legyen.

Azért az ő tudományuk sem fenékiig tejföl, relativitáselmélet és a kvantumfizika közötti kapcsolat egyelőre nincs kidolgozva, ennek a két területnek az összekapcsolásán sok fizikus fáradozik az utóbbi időben.

Az emberhez, mint társas lényhez, mint társadalmi lényhez kötődő tudományok nem fejlődnek ekkora iramban, legalább is egyelőre. Ennek számos oka lehet, a fő ok valószínűleg a tudományos közelítések és vizsgálatok rendszerében keresendő. Ezt sok esetben maga a vizsgálat tárgya határozza meg, a kialakult tudományág a vizsgálat tárgyának megfelelően tud csak ahhoz viszonyulni. E területek is fejlődnek, de eredményeik egyelőre nem annyira átütők, mint a természettudományok eredményei.

Ami miatt a közgazdaságtan tudománya lényegesen különbözik a fizika tudományától az első sorban az, hogy a közgazdaságtan olyan szereplőkkel foglalkozik, akiknek viselkedése minden esetben emberi viselkedésre vezethető vissza.

Ezért a közgazdaságtan megállapításai nehezebben kontrollálhatóak "laboratóriumi" körülmények között, hiszen a laboratórium, mint fogalom nem létezik a közgazdaságban.

A világról szerzett tapasztalatainkat a közgazdaságtanban a múlt adatainak elemzéséből, az adatokból kiszűrhető (adott körülmények között érvényesülő) statisztikai törvényszerűségekből nyerjük. Ehhez társítjuk az a priori feltételezéseket, valamint az elérni kívánt célokat (a kívánatos jövő állapotát). Mindezekből, valamint

az emberi magatartásra vonatkozó feltételezésekből ill. szabályszerűségekből állítjuk össze a közgazdaságtan elméleteit.

Itt talán még inkább igaz az, amit a fizika esetében is elmondhatunk: a világról szerzett tapasztalataink korlátozottak és állandó változásban vannak.

Tapasztalataink mögött ott van a világ, a közgazdasági tapasztalatok (és elméletek) mögött ott van a gazdaság, a gazdaság mögött pedig ott van az adott nemzeti gazdaságot működtető ország, nemzet.

A világ, az ország, a nemzet folyamatainak mindannyian elemei, részei vagyunk. Benne élünk a folyamatokban, egyik folyamat sem függ valójában észrevehetően tőlünk, mégis a múltból kapott folyamatok adottságként jelentkeznek már számunkra és mi is ilyen adottságokat teremtünk magunknak és ilyenek hagyunk hátra.

Mit kezdünk azonban e folyamatokkal? Úgy tűnik, ezek számunkra, a mi egyéni léptékeinkben megfoghatatlanok.

John D. Barrow is felteszi hasonló kérdéseit A fizika világképe c. munkájában. Sőt tovább is megy, amikor eljut addig, hogy az emberi viselkedésre vonatkozó ismeret és jóslás csak akkor lehet igaz, ha az érintett nem tudja, hogy ez miben áll, vagy akkor, ha az érintett saját akaratából teszi azt meg. Ez utóbbi esetben eljuthatunk a szociálpszichológia által kimutatott "önmagát beteljesítő jóslás" néven ismert összefüggéshez is (vö. pl. Aronson, Eliot: A társas lény).

"Ha a saját döntéseinket valamilyen tudományos képlet segítségével képesek volnánk megjósolni, ez feltételezné, hogy már meghoztuk döntéseinket. Ez a logikai dilemma." (Barrow, John D. id. mű 23. old.)

Hogy megértsük az egyes egyének viszonyrendszerét a világhoz, ahhoz többet kell tudnunk az egyén múltjáról, mintha adott részecske viszonyát akarnánk kideríteni a többi részecskéhez.

A részecske múltja számunkra érdektelen ebben a vizsgálatban, egyik proton, neutron, stb. olyan, mint a másik.

Az emberekre azonban nem ez a jellemző. (Most tekintsük el a statisztikailag értelmezett "átlag" embertől, erre később térek vissza.)

Kodály Zoltán szerint a gyermek zenei neveltetése a születése előtt már 9 hónappal megkezdődik, sőt valójában az anya és gyermek jellemző kapcsolata miatt már az anya születése előtt 9 hónappal is megkezdődik. (Kodály Zoltán: Gyermeknap beszéd Hernádi Sándor: Beszédművelés 205. old. Osiris Kiadó 1996.))

Szondi Lipót pszichológus, a sorsanalízis megalkotójának végletekig leegyszerűsített álláspontja szerint az egyén döntésében két tényező játszik szerepet, azok a gének, melyek elsődlegesen hatnak és azok, melyek másodlagosan hatnak. (Szondi Lipót: Ember és sors: három tanulmány)

A gének hatásmechanizmusa nem csak az egyénre jellemző, hanem a családi kapcsolatok is e gének által jutnak kifejezésre. Így egyfajta horizontális és vertikális génhatásoknak kitett az egyén, ez a struktúra az, mely döntéseit meghatározza. (Nyilván nem egy szigorúan determinista jellegű kapcsolatról van itt szó.)

Szondi eredménye figyelemfelkeltő, mert még a determinizmus sem azonos a prognosztizálhatósággal általános értelemben. Sőt, mint ezt Stewart megállapítja, egy tökéletesen determinisztikus differenciálegyenletnek is előállhatnak olyan megoldásai, amelyek véletlenszerűnek tűnnek. (Stewart, Ian: A matematika problémái)

Szondi munkáiról sokan bebizonyították, hogy azok hibásak, de a pszichológiai gyakorlatban mégis működnek, nem tudni miért működnek, de működnek.

E pszichológiai álláspont az egyén viselkedését magyarázza. Ha kezelhető lenne, mind tudományosan, mind az adatmennyiség egészét tekintve egy olyan modell, melyben nem csak az egyénre elsődlegesen és másodlagosan ható gének szerepét vizsgáljuk, hanem a családtagok hasonló vizsgálatának eredményeit is szerepeltetjük az adott egyén viselkedésének részletesebb magyarázataként, ez a modell valószínűleg az egyén viselkedésének pontosabb magyarázatát adná.

Még pontosabb modellt nyilván akkor kapnánk, ha az egyén környezetét még szignifikánsan befolyásoló szereplőket és az ezeket befolyásoló szereplőket és az ezeket befolyásoló szereplőket .... is bevonnánk a vizsgálatba, ezek múltjával egyetemben. Ez így végső soron a nemzetet (annak valamennyi tagját, teljes történelmével) vonná be a vizsgálatba, ami valószínűleg ebben a formában képtelenség, de elméletileg talán ekkor sikerülne az egyén viselkedését a legpontosabban modellezni, adott társadalmi közegben. A kör esetleg tovább is tágítható. A maga teljességében ragadja meg ezt a gondolatot József Attila, amint tűnődve így ír:

A világ vagyok - minden, ami volt, van:
a sok nemzedék, mely egymásra tör.
A honfoglalók győznek velem holtan
s a meghódoltak kínja meggyötör.
Árpád és Zalán, Werbőczy és Dózsa -
török, tatár, tót, román kavargó
e szívben, mely e múltnak már adósa
szelíd jövővel - mai magyarok!

(József Attila: A Dunánál - részlet)

Feltűnő Kodály, Szondi, József Attila által kifejtett gondolatok mély párhuzama. Ha ezek a gondolatok egymástól függetlenül jöttek létre, ami valószínűleg bizonyítható is, akkor itt arról van szó, hogy ezek a kiemelkedő képességű emberek megsejthettek valamit az "igazságról", annak egy részéről.

A modellezésre visszatérve az persze aligha kérdés, hogy egyetlen egyén viselkedésének modellezésére nem érdemes ekkora modellt ill. apparátust igénybe

venni, ha egyáltalán lehetne. A modell elméleti modell, de ebből érdekes következtetés adódik.

Ha ez ui. igaz egyetlen egyénre, s ez Szondi álláspontjával összhangban van, akkor ez igaz lehet adott egyénekből álló csoportra, hiszen valamennyi egyénre igaz. Eszerint (egy azonos családhoz, kultúrához, gazdasághoz, politikai közegehez, tehát tágabb értelemben) egy azonos nemzethez tartozó egyének viselkedése általában adott keretek között marad. (A determinizmusra tett megjegyzés figyelembevételével.) S ez megfordíthatónak tűnik. A nemzet fejlődési kereteit az egyéni viselkedések alakítják ki, ezeket viszont a nemzet fejlődési keretei határozzák meg. Ebben az értelemben adott ember nem választható el nemzetétől, s fordítva.

Az adott családhoz tartozó emberek egymáshoz jobban hasonlítanak, mint más családokhoz tartozó emberekhez. Ez trivialis, magyarázni sem kell. Azonban, ha elfogadjuk a fenti logikát, akkor azt is elfogadhatjuk, hogy adott családok csoportja, tágabb értelemben adott nemzet családjai és egyénei egymáshoz jobban hasonlítanak, mint más nemzeteknek családjaihoz és egyéneihez. Ez tovább is vihető, mert egymással kapcsolatban élő nemzetek egymásra jobban kell hasonlítsanak, mint egymástól függetlenül fejlődő nemzetek. Ez is igaznak tűnik, kellő távolságból szemlélve pl. bármely két arab ország kultúrája közelebb van egymáshoz, mint bármelyik a magyarhoz.

Ezt az okoskodást trivialisága ellenére sem egyszerű számszakilag igazolni. Azonban van megjelenési formája a köznapi gondolkodásban, csakúgy, mint a közgazdaság területén. Ez utóbbiban ennek a logikának bizonyos megjelenése a statisztika "átlagembere", amely valójában nincs, de sokan nagyon hasonlítanak rá (az adott vizsgálati szempontból).

Ez ma már evidencia is bizonyos mértékben és vetületben, gyakorlati megközelítésben a marketingben és a reklámban alkalmazott. A reklám kitűnő eredményei is arra épülnek, hogy adott emberek egy (kisebb vagy nagyobb) csoportja, bizonyos értelemben homogén, tehát adott körülmények között hasonlóan reagál adott ingerekre.

A kommunikációtechnikán belül az egyik legifjabb tudományág, a tárgyalástechnika alapja is ez. Ennek lényege: mindenkivel a saját vonatkoztatási rendszerének, azaz kultúrájának (vonatkoztatási rendszerének) megfelelően kell tárgyalni. (Dawson, Roger; Cohen, Herb)

Első látásra talán különbözik Burke (Burke, James: Biliárdeffektus) nézete ettől, de valójában Szondi nézeteit "fejleszti" tovább, amikor kifejti, szerinte a történelem mi magunk vagyunk itt és most, mert minden egyén, minden történés egy vertikálisan és horizontálisan létező kapcsolatrendszer, egy adott háló egy-egy pontja. Hasonlóan kell elgondolni a történelem és a tudomány fejlődését, mint egy pókhálót, minden összeköttetés, azaz minden egyén megmozgatja az egész hálót a saját mozgásán keresztül, de hogy ez a mozgás a háló egészére milyen hatással lesz, azt nem lehet előre kiszámítani.

Ha ezt a legújabb (matematikai és fizikai) tudományos nézőpontból vizsgálva kiegészítjük, akkor elmondhatjuk, hogy az egyén kis mozgása is indukálhat nagy

rezdülést a háló egészére, ha a kis mozgás a háló megfelelő pontján és megfelelő időben keletkezik.

Ez valóban igaz, hiszen egyetlen halálos pisztolylövés elindította az I. világháborút.

Látható, hogy egy kicsi, az egész rendszer méreteihez képest nagyságrendileg nem jelentős hatás az egész rendszert megváltoztathatja.

Ezt az elvet, törvényszerűséget az időjárásra vonatkoztatva először Edward Lorenz fogalmazta meg. Kérdése úgy szólt: okozhat-e egy pillangó szárnycsapásával tornádót saját tartózkodási helyétől messze távol? (pontosan: Lorenz, Edward: Predictability: Does the flap of a butterfly's wings in Brazil set off a tornado in Texas)

Az eredeti probléma leegyszerűsítve, röviden így hangzik: ha az időjárási elemek mindegyike egyensúlyban van és mozdulatlan, akkor, hogy ez az egyensúly megváltozzék elég egy pillangó szárnycsapása. Ez a szárnycsapás a pillangó körül a levegőt felkavarja, a felkavarodott levegő a korábbi egyensúlyi állapotából kikerül, kis légmozgás indul meg, ez nagyobb légmozgást eredményez, stb., míg végül kitör a tornádó.

A kétség kívül meteorológiai szándékkal felvetett kérdés pillanatok alatt kinőtte a meteorológia tudományterületét, s köztudatba pillangó-hatásként bevonuló kérdésről kiderült, hogy szinte mindenhol előforduló jelenségről van szó.

Az adott rendszerekben megjelenő pillangó-hatás vizsgálatára egy egészen új tudományág szakosodott. A vizsgálat tárgya általánosan megfogalmazva: érzékenység a kezdőfeltételekben megjelenő apró eltérésekre, ill. ezen apró feltételváltozások hatásvizsgálata.

Megszületett a káosz tudománya.

A káosz tudománya valójában a kezdőfeltételekben bekövetkező kis változások okozta hatásvizsgálatok tudománya, de modell is egyben, egy új nézőpontból felismert működés modellje.

A matematika és a számítástechnika fejlődése és a világ folyamatainak, utóbbi időkben az előzőeknél jobban megfigyelhető és pontosabban mérhető (fizikai) folyamatai arra a felismerésre vezettek, hogy adott rendszerek lehetnek ugyan determinisztikusak, de kimeneti eredményük mégis megjósolhatatlan, véletlen eredményeket ad, véletlen tagok nélkül. Ilyenek pl. a sáskapopulációk növekedése, a Föld mágneses terének alakulása, stb.

A fraktál fogalma is ezzel kapcsolatos, olyan esetekben van értelme ezt a modellt használni, ahol az adott tényezőt elég közelről szemlélve azt látjuk, hogy felszíne nem egyenletes. Fizikailag megfogható példaként ezt általában egy tengerparttal szokás jellemezni. Ha a tengerpart madártávlatú fényképfelvételét nézegetjük, könnyedén lerajzolhatjuk egy papírra a föld és tenger találkozási pontjainak vonalát. Ha mondjuk gyalog akarjuk végigjárni a partot, akkor már a kisebb kiugrókat is észre vesszük, amit a korábbi légifelvételen nem láttunk. Ha az a hóbertos ötletünk támadna, hogy a nagyobb pontosság kedvéért nagyítóval is megvizsgáljuk a tengerpartot egy még finomabb struktúrát találunk, és így tovább. Ezen és más hasonló jelenségek ábrázolására való a fraktál.

Általánosságban a fraktál olyan jelenségek vizsgálatára való, melyek nem sima felületűek, azaz csipkézettek. A fraktál ezek leírása, megrajzolása, és a gondolkodásunk módja ezekről. Ilyen jelenségek pl. a hópelek vagy egyes műanyagok pl. a polimerek. A fraktálgörbe egy rendező elv kifejeződése, mely az alakzatok összetett, bonyolult megjelenése mögött létezik

A fraktálok alaposabb vizsgálata elvezetett az önhasonlóság fogalmához. Az önhasonlóság régi filozófiai tézis, de egészen az utóbbi időkig nem volt tényekkel igazolható. A fizikai folyamatok részletekben menő tanulmányozása ugyanis épp azt mutatja, hogy minden mérettartományban új viselkedési szabályok lépnek életbe. Más a csillagnyi tömegek, más az elefántnyi tömegek és más a részecske tömegek tartományának viselkedési szabálya. Azonban ezek vizsgálata mindig "egyesével" történik, nagyjából ahhoz hasonlóan, ahogy egy-két-három gyalogost is kiválaszthatunk a felvonuló tömegeből.

Az önhasonlóságot csak úgy lehet megfejteni, ha a bonyolultságot "szabadjára" engedjük, s az egésze felülről tekintünk.

Ez a vizsgálati módszer a káosz vizsgálati módszere. Az egészet nézi, felfedezi a fák rendszerét, az erdőt. (Vajon közmondásunk, "nem látja a fától az erdőt", nem tartalmaz-e egy mélyebb utalást a strukturált világra vonatkoztatva, a szokásos értelmén túl?)

Röviden: a fraktál első sorban önhasonlóságot jelent, ismétlődést, mintákon belüli mintákat, különböző mérettartományok szimmetrikus megjelenését. (vö. Gleick, James: Káosz)

Ha az önhasonlóság fogalmából tekintünk a folyamatokra, eljuthatunk a különös attraktorok matematikájához. Az attraktor matematikai kifejezés, a fázistér egy olyan tartományát írja le, mely a környezet valamennyi pontját magához vonzza.

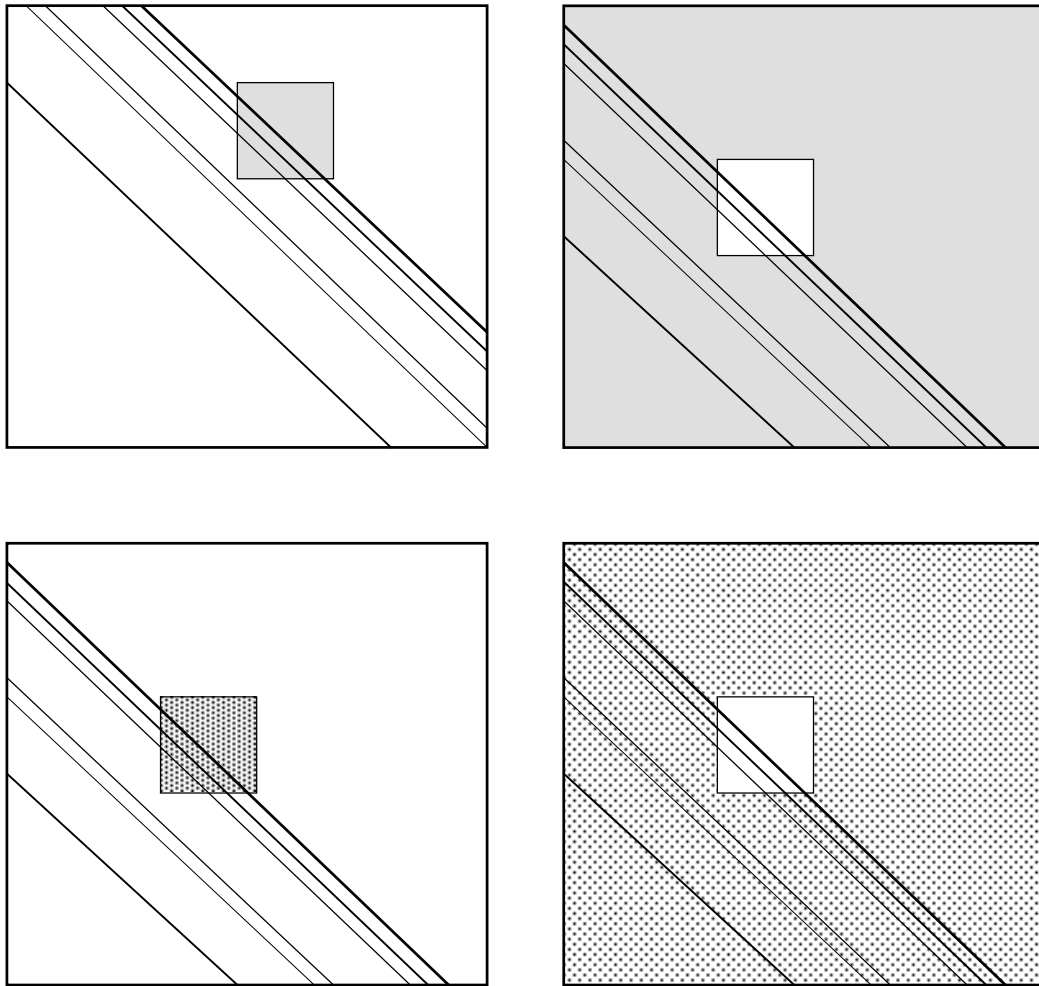
A pontok alkotta pályák általában nem teljesen szabályosak, mert elkerülik önmaguk ismétlését, de adott pályán található valamennyi pont. Sosem a pályákon kívül és sohasem belül.

Ahogy James Gleick megfogalmazza. " ... az attraktor nem csupán a dinamikai rendszer egyik pályája - ez az a pálya, melyhez az összes többi pálya tart. Ezért nem számít a kezdeti feltételek kiválasztása. Ha a kiindulási pont valahol az attraktor közelében fekszik, akkor az első pontok gyorsan közelednek az attraktorhoz." (Gleick, James id. mű 181. old) Rövid távon a dinamikai rendszer egyes állapotaiként bármelyik (fázistérben található) pont lehetségesen áll elő, hosszú távon viszont csak az attraktor. Másként megfogalmazva, ezt úgy is lehetne mondani, hogy az attraktorok stabilak, adott jelenség vizsgálatában

Az alább példaképp bemutatott Henon-attraktor lényege az, hogy a kezdetben egy vonalnak látszó kép nagyításban több vonallá bomlik, ennek egyetlen vonalát kinagyítva az szintén több vonallá bomlik és így tovább. Az attraktor így könnyen "kitalálható", de azt nem lehet előre megmondani, hogy a számításban egymás után kiszámolt pontok egymás mellett jelennek-e meg az attraktoron vagy egymástól távol. Ezért nem egy-egy pontot vagy néhányszor tíz pontot kell vizsgálni az attraktor vizsgálatakor, hanem akár néhány száz ezret is ahhoz, hogy az attraktort kirajzolhassuk.

Ezen bonyolult matematikai alakzatok egyszerű összefüggésekkel adhatók meg. Úgy is fogalmazhatnák: sok egymást követő lépés, un. iteráció hoz létre egy egyszerű aritmetikai szabály alapján bonyolult, felfoghatatlanul sok (végtelen) mennyiségű információt.

Ábra 2-1 A Henon-attraktor részlete (Az illusztráció az ismétlődő mintát mutatja.)

...

Az 1. kép kiemelt részének nagyítása a 2. kép. A 3. kép a 2. kép kiemelt részletének nagyításaként áll elő, ennek kiemelt részletét nagyítva kapjuk a 4. képet, stb.

Ennek a mértani alakzatban megjeleníthető sajátos függvénynek az a tulajdonsága, hogy az attraktor (fraktál) megfelelő helyeit kinagyítva az eredeti attraktor (fraktál) képével találjuk szemben magunkat. Ha ott aztán további nagyítást végzünk, akkor megint az eredeti képhez jutunk vissza ill. egy végtelenül folyó mintázatot rajzolhatunk ki (általában a számítógép képernyőjére).

Az egyik, tetszés szerint bármikor előállítható fraktál a "tükörben tükör", ezt mindnyájan ismerjük. Mint tudjuk, ennek előállítása valójában annyira egyszerű,

hogy szinte hihetetlen, hogy milyen bonyolult "fraktállal" találjuk szemben magunkat, amikor a két tükröt egymással szembe fordítunk.

A lényeg: helyes aritmetikával és algoritmussal nagyon egyszerűen tudunk végtelen bonyolultságú, fraktáltulajdonságokat előállítani.

A természetben sok helyen léteznek fraktálszerű struktúrák, bár sokszor kicsit más módon, mint a tiszta matematikában, általában nem a végtelenbe tartó alakzatok igényével.

Az emberi szervezetben is létezik egy sor fraktál szerveződés, vérkeringésünk topológiai alakzata tipikus példa erre. (Jelenleg feltevés, de részben igaznak tűnik egy bonyolultabb fraktálstruktúra léte. Az egész test leképezése jelen van a szemben, a kézen, a fülön, a talpon, (talán minden önálló testrészen külön-külön). Ez azonban "több, mint fraktál", amennyiben ezek a pontok nem csak tükrözik az adott testrészeket, (nyilván nem alaki hasonlóságról van szó). Itt arról van szó, hogy e tükrözések kicsinyben valamilyen leképezését adják az egyes szerveknek, de ezeken a pontokon keresztül hatni is lehet azokra, tehát egy oda-vissza kapcsolat érvényesül.)

A fraktálok haszna nem abban van, hogy egy új számítási mechanizmussal vagyunk gazdagabbak, hanem abban, hogy egy új rendező elvhez jutottunk általuk. A fraktálok megjelenése új nézőpontok kialakítását könnyíti meg. A fraktálok azért lényegesebbek, mert a matematika mögötti "valódi" világról segítenek képet alkotni.

A fraktál szemlélet egy új nézőpont a korábbi nézőpontok mellett. Egy új csoportosítási rendszerként is felfogható, olyan egymásba ágyazott valami, mint az orosz Matryoskababa. A legnagyobb babát szét lehet nyitni, ebben egy, a nagyot kicsiben teljesen leutánzó baba található. Ezt is szét lehet nyitni, ebben ismét egy kisebb, de lényegében azonos baba található. Ez folytatódik 10-15 babáig, de könnyen belátható, hogy elvileg a végtelenségig folytatódhatna. Ha bármelyik babáról egy fényképet látnánk, mely nem a valós nagyságban ábrázolja a babát, nem tudnánk megmondani, hogy a kép sorban hányadik babáról készült. A baba maga is egy attraktor ebben az értelemben, mert önmagában szemlélve az elődjével és utódjával, és annak elődjével és utódjával "bármelyik" baba azonos. Ha le akarjuk rajzolni az összes babát, mindegy, hogy melyiket választjuk, mert mind egyforma, elég egyet lerajzolni, majd sokszorosítani, csak a méretarányos ábrázolás kíván majd figyelmet.

Az intelligenciával foglalkozó operacionalista nézet egyik változata szerint az intelligencia (fraktál vagy nem fraktál tulajdonságú) megadható az információ feldolgozásának speciális algoritmusaként. A mesterséges intelligenciakutatás azt állítja, hogy megfelelően részletesen pontos algoritmussal az emberi intelligencia tökéletesen modellezhető ill. utánozható.

Nem kívánok itt a mesterséges intelligencia-kutatással vitatkozni, csupán annyit jegyzek meg, hogy a Szondi (és Kodály és mások) képviselte nézet nem behelyettesíthető a pontos algoritmus szinonimájával, mint ahogy az sem, amit én vázoltam.

A statisztikailag is értelmezhető folyamatokkal Szondi nézetei még az egyén szintjén is összhangban vannak, de ez nem függvény szerű prognosztizálhatóság, inkább sztohasztikus kapcsolat.

Felfogásom szerint az intelligencia (az agy, az élet) nem magyarázható azon operacionalista nézetekkel, melyek szerint az intelligencia az információ feldolgozásának algoritmus. Olyan algoritmus, mely utánozható, modellezhető, adott inputra adott outputot ad válaszul.

Ez fogalmilag is kizárt abban az esetben, ha nem kiszámítható matematikai műveletekkel is dogozik az agy, mert ezen műveleteket a matematika (ld. Turing-gép) sem tudja kiszámolni. Ha pedig a matematikai algoritmus nem kiszámítható (a Turing-gép kezelte módon), akkor nem is modellezhető számítástechnikai formában. (Legalább is annak jelen formájában.)

Ezen az érven túl azonban az is fontos, hogy az "emberi rendszereknek" figyelembe vegyük a teleologikus oldalát is. Ez nem világnézeti kérdéskörre irányuló jelzés. Azt jelzi mindössze, hogy az intelligencia adott szintjén olyan céltudatos viselkedés jön létre, mely a későbbi fejlődés módját is meghatározza ill. kiválaszthatja.

E teleologikus felfogás nem mond ellent a lételméleti redukcionista nézeteknek, melyet a legtöbb tudós ma "igaznak" fogad el: a világban meglévő valamennyi anyag elemi részecskékre és elemi erőkre, ezek egymásra hatására vezethető vissza.

A fizikai Nobel-díjas Werner Heisenberg szerint a lélek, a tudat, az élet, az energia egy olyan megjelenési formája, melyet (ma még) nem lehet a matematikai fizika adott fogalmaival leírni.

A céltudatos viselkedés, mely a saját jövőjét is meghatározza jelen van az emberi fejlődésben, az élet fejlődésében. Heisenberg alapján nyugodtan mondhatjuk, hogy ez nem más, mint adott energia-megjelenéseket alakító tényező.

Ha ez így van a természetben, ez így van az emberi génekben, akkor lehet-e kizárni, hogy az ember alakította történelemben is felhasználható e sejtés?

Felhasználható-e a történelem új szempontú közelítésében az, hogy elfogadjuk: az emberi fejlődés energiaformák fejlődése. Nem csak abban a formájában, ahogy az ember az anyagi valóságában megjelenik, hanem abban a formában is, ahogy a tudat, a tudattalan, a lélek, az aura s még a többi, ma csak sejtett, étellel összefüggő, emberi fogalmakkal csak verbálisan (vagy úgy sem) kifejezhető, de ható, működő tényezők megjelennek.

Egyik egyén, (csoport, nemzet) az egyik energia-megjelenést érzékeli jobban, a másik a másikat érzékeli jobban. Vajon nem azt jelenti-e, hogy adott egyének, adott csoportba tartozó egyének adott energia-megjelenésekhez jobban kötődnek, mint mások és a szorosabb kötődésük folytán erre inkább képesek hatni, mint a többire? Ezt tudományos alapon ma még nem lehet megválaszolni, mert a háttérben sejtett fizikai folyamatok nem mérhetőek jelenlegi technikai eszközeinkkel.

A kérdés kétség kívül fogós, mert ezen energiaformák olyan állapotúak, melyeket ma nemcsak mérni nem tudunk, de mai fogalmainkkal és tudományos struktúránkkal

leírni sem. Ha ezen energiaformák léteznek, márpedig élet van (!), akkor elfogadható az is, hogy ezen energiaformákra minden egyes ember valamilyen módon hat. Létezik-e olyan hatás, mely nemzeteket különböztet meg abban az értelemben, hogy az energiafolyamatok mely részére hat inkább?

Sokan úgy "érezik", hogy igen, léteznek ilyen hatások, ez jellemzi a nemzeti karaktert, ez adja a "nemzet lelkületét".

Ezen erők létezését ma nem tudjuk kimutatni, de mindnyájan találkoztunk már sztereotípiákkal, melyek valahol igazak: a németek precízek, az angolok hűvösek, az olaszok hevesek, stb. Ugyanez a gondolat a magyarságot figyelve, más oldalról, Ady Endre szavaival:

Pimasz, szép arccal látszik, hogy akar,
De közben búsán lekönyököl,
Nyög, sír, ez az én fajtám, a magyar.

Olykor utálom, néha szeretem:
Ennyi emberséges bánatot
Nem adott volna más fajta nekem.

Van-e célja és nagy akarata,
Hoz-e valamit, ami az övé,
Ami magyar, ami igaz maga?

Van-e nagy, ős küzdésünknek neve,
Vagy elvérzünk névtelenül,
Mint a kóbor tigrisek serege?

Ez a mi szép, koldus, úri fajunk
Nyugtalanít: példája vagyok:
Ha meghalunk, majd egyformán halunk.

Pimasz szép arcot talál a Halál
S szeretőnkért rejtjük a bánatunk,
Szeretőnkért, ki a tilosba jár.

(Ady Endre: Pimasz, szép arccal)

Ady verse mélyre hatol. Keresi a magyar jegyeket, a sorszerűséget, a nemzet küldetését.

Ezeket a hatásokat többen keresték már, ki-ki a maga szakterületének megfelelő nyomokat kutatva.

Az ősi magyar fejlődési sajátosságokat megőrző jegyeket kutatva sajnos sem a történelmi, sem az irodalmi keresések nem visznek közelebb.

Ősi mondáink legtöbbje a középkorban született, nyugati befolyásoltágú papok szerzeményei.

Szerb Antal Magyar irodalomtörténetében ezt kitűnően összefoglalja.

A könyvet indító megállapítása annyira frappáns, hogy célszerűtlen lenne újrafogalmazni azt, egyszerűbb idézni:

" Szerencsések a nemzetek, amelyek kezdeti korokról emléket őriznek,...belső történelmüket abban a távoli múltban kezdhetik, amikor a kereszténység még nem uniformizálta a nemzeti génusz minden kifejlődését. Ősi emlékeik szemléletébe mélyedve, a kezdetek meg nem zavart vonalaiban nekik sokkal könnyebb meglátni, intuitíve felismerni azt a titokzatos valamit, ami egy nép lelkét a másiktól megkülönbözteti, azt a csak egyszeri milyenséget, ami egyúttal cél is, és talán Isten teremtő szándéka a nemzettel: az eidosz." (Szerb Antal id. mű 49. old.)

Szerb Antal mondanivalójának mélysége és stílusának eleganciája elbűvölő. A mondanivaló más jellegű, kevésbé mívés kifejtése azonban megtalálható más szerzők műveiben is. Az irodalommal még csak nem is határos tudományterületen pl. az 1912-ben megjelent Földes Béla: Az államháztartástan. (Pénzügytan). c. könyvének Bevetető tanok fejezete szerint "Az állam azon alakzat, melyben az emberiség bizonyos része, a nemzet, életét éli és történelmi feladatait, úgynevezett misszióját teljesíti. Ezen feladatok az egyes nemzedékeknek szabott rövid idő határát messze meghaladják..." (id. mű 5. old.)

Lehet, hogy e felfogás az államról ma már korszerűtlen, de a bekezdés szellemisége időtálló.

Időtálló e szemlélet vagy nem, a hivatalos történelmi és egyéb tudományos és nem tudományos nézetekből teljesen kiveszett mára Magyarországon, pedig e szemlélet valóságos történelmi alapon való applikációja mind a politikusok, mind a hétköznapi emberek életét egyszerűbbé tenné.

Erdélyi Zsuzsanna, aki az archaikus népi imádságokat oly kitűnően gyűjtötte és közreadta, a maga tudományterületének elemzése közben így töpreng: "... a néphagyomány bizonyossága szerint kézzelfogható irodalmi valóság hogyan tűnhetett el az írásbeliségben feltalálható nyom nélkül, kolostori irodalmunk egyetlen utalása nélkül." (Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék, lőtöt lépék 166. old.)

Van, amit a magyar nemzet történelmének folyamán is megőrzött.

Megőriztük archaikus imáink egy részét. Az archaikus imáink egy része mellett megőrződött népmeséink egy-egy eleme, ezek egyedülállóak a mesetörténetben. (Szerb Antal)

Ortutay Gyula szerint a magyar mesék egymással összefüggő egységet alkotó elemei a Honfoglalás előtti időszakból származnak, s bizonyos kutatások okot adnak arra, hogy egy korábbi megmaradt nagyobb egész részeinek tekintsük ezeket. (vö. Ortutay Gyula: A magyar nép művészete 62-67. old.)

De akárhogyan is: megőrződött nyelvünk, mely egyedülálló, bár az uralkodó nézetek szerint finn-ugor, ezt azonban egyre többen vonják kétségbe. (vö. Krantz, Grover S.: Geographical Development of European Languages)

S megőrződött nemzeti karakterünk, csak tudnánk mi lehet az?!

A modern vizsgálatok, a tudomány és technika fejlődésével talán képesek lesznek mérni olyan tényezőket is, amiket ma még nem lehet. A Heisenbergi gondolat a tudomány fejlődésével talán a mérhetőségig jut. Ekkor már feltehetőek lesznek új kérdések is, ilyenek, hogy:

Van-e önálló hatása valamely nemzetnek ezen, (ma még nem mérhető, de létező) energiamennyiségekre? Van-e olyan energiastruktúra, melyre az egyik nemzet inkább hat, mint a másik, azon keresztül, hogy az egyik nemzet egyes emberei jobban kötődnek az energiastruktúrák egyes formáihoz? Kódolt-e ez genetikailag, függ-e ez a tértől és időtől, fizikusabban, a téridő adott tartományától?

Ki tudja? Erről a területről ma csak sejtéseink vannak vagy sejtéseink sincsenek. Lehet-e ezeket a hatásokat valamilyen módon mégis csak kimutatni? Tudunk-e ma megfogható (energia)szinteken, a nemzet fejlődését tekintve emberi történelmünk szintjén olyan elemeket találni, melyek ezen mélyben (vagy magasban) munkálkodó erőink mibenlétéről valamit sejtetni engednek?

Amint látjuk, ezt a valamit költőien meg lehet ragadni, de sajnos az én területem a közgazdaságtan.

Lehet-e közelíteni (ha nem is leírni) e viselkedést valamely, közgazdaságban is hasznos szemszögből, lehet-e leírni algoritmussal, megjeleníteni attraktորral? Felhasználható-e ez az attraktor annak a jövődónak az előkészítésére, mely az ember, a nemzet jobb és kívánatos jövője lehet?

Emlékezzünk vissza Barrow elemzésére:

"Ha a saját döntéseinket valamilyen tudományos képlet segítségével képesek volnánk megjósolni, ez feltételezné, hogy már meghoztuk döntéseinket." (Barrow id. mű 23. old.)

Ennek a lehetőségnek a pozitív hatásait kellene érvényre juttatni.

Ahhoz, hogy nekünk most itt "jobb" legyen, talán nem kell más, csak felismerni az algoritmust, az attraktort vagy annak egy részét, és az inputot úgy megválasztani, hogy a kirajzolt kép, a jövő, előre látható jobb jövő legyen.

A fraktál analógiájára visszatérve, de most fordított sorrendben felállítva: ha minden egyes embernek jó, akkor minden kis közösségnek jó, ha minden kis közösségnek jó, akkor minden nagyobb közösségnek jó, ha minden nagyobb közösségnek jó, akkor az országnak jó, ha az országnak jó, akkor a nemzetnek jó, ...(Jó = gazdagabb, biztonságosabb, sikeresebb, egészségesebb, elégedettebb, stb.)

A fraktálok tulajdonsága, hogy a kezdőfeltételekre rendkívül érzékenyek, a közeli pályák egymástól eltávolodhatnak a kezdőfeltételekben bekövetkezett kicsinyke változások hatására. (Igaz viszont az is, hogy ettől a tulajdonságtól nő a kiszámíthatatlansági tényező is ld. pl. az időjárás.) Hogyan lehet egy pillangó-hatással megzavarható rendszert valamilyen jövőre vonatkozó kísérlethez felhasználni?

Megmondani a jövőt egyelőre lehetetlen, de a jövő várható kimeneteleit pontosan le lehet írni.

A rulett asztalnál a játékos nyerhet és veszíthet, de a casino úgy találta ki a játékszabályokat, hogy a casino hosszú távon mindenképpen nyereséges legyen, azaz a casino hosszú távon nyeresben van, bár az egyes egyedi pörgetések eredményei előre nem ismertek.

Ha az attraktor adott, a pillangó-hatás a rendszert az attraktoron belül tolja el, az azon való mozgást határozza meg. (vö. Steward, Ian: A természet számai 103. old.) Az attraktor képét azonban nem befolyásolja. Ez az, ami miatt az attraktor általános formája, alakja kikövetkeztethető a korábbi megfigyelésekből.

A káosz tanulmányozása arra hívja fel a figyelmet, hogy a determinisztikus okok nem mindig determinisztikus okozatokat váltanak ki. Ebben a közelítésben nyilvánvalóan nem elegendő tudni, hogy mit csinálunk, hanem az is fontos, hogy hogyan csináljuk!

A szép, egyszerű, vélik a matematikusok és ez úgy is igaz, hogy az egyszerű, szép.

Jelen tanulmányban ezen bevezető gondolatok alapján próbálom a mai magyar gazdaságpolitikát úgy megközelíteni, hogy először a magyar nemzet általam felismerhető "döntési és történelmi attraktorát" keresem. Nem matematikai értelemben kívánom az attraktort számszerűsíteni, hiszen nem is vagyok bizonyos abban, hogy ezt a matematika mai eszközeivel lehet. Az attraktor szóbeli meghatározását próbálom adni, olyan fraktált, mely a gondolkodásmódunkat befolyásolva nézőpontunkat képes megváltoztatni.

Ezen attraktortól azt várom el, hogy a magyar fejlődés kezdeti szakaszától kezdve kapcsolatos legyen a magyar nemzet történelmi döntéseivel és cselekedeteivel, és többé-kevésbé kimutatható legyen nemzeti fejlődésünk történetéből.

Ilyen értelemben archaikus attraktort, archaikus aritmetikát, archaikus algoritmust keresek, mely a magyar nemzetre, ennek fejlődésére jellemző, egyedi. Egyszerű, könnyen felismerhető jegyekből és összetevőkből kell álljon azért, hogy használni is tudjuk.

A (matematikában ismert) Gödel-tétel szerint, ha a formális halmazelmélet ellentmondást nem tartalmaz, akkor léteznek olyan tételek, amelyek sem nem bizonyíthatók, sem nem cáfolhatók.

Roger Penrose matematikai fizikus ezzel egyetért, amikor világosan kifejti, hogy a (matematikai) igazságot nem lehet formális sémákba zárni. Mondanivalója a matematikára vonatkozik (vö. Penrose, Roger: A császár új elméje 134. old.), de szerintem az az élet többi részére is alkalmazható.

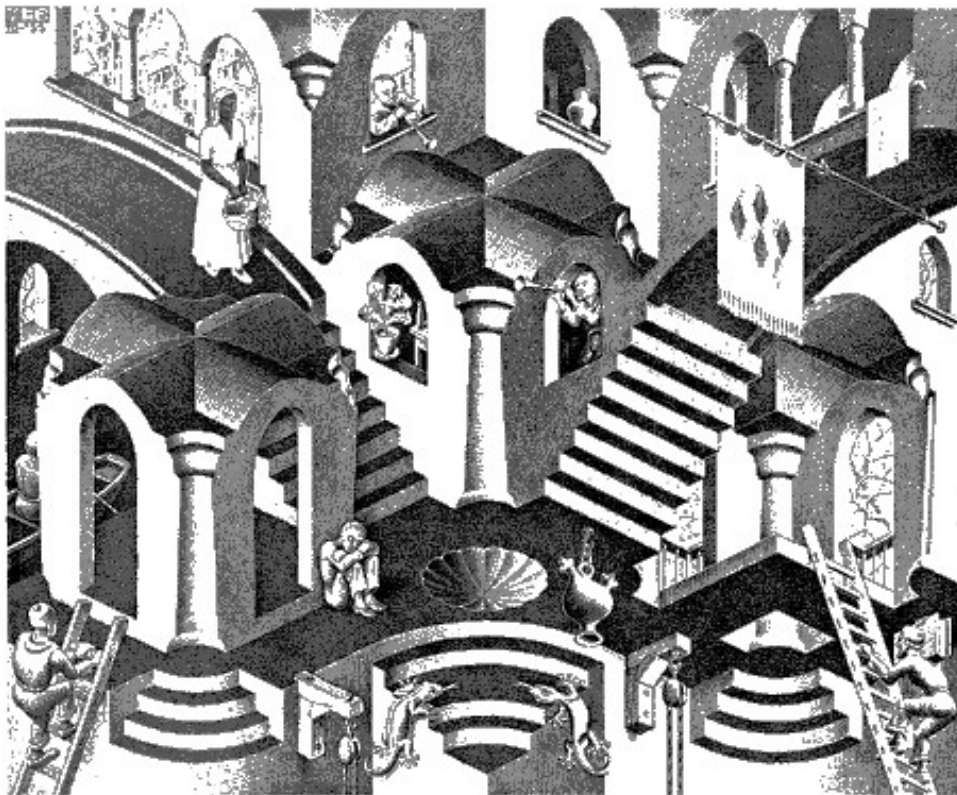
Az igazságot nem lehet formális sémákba foglalni. Hogy mi az igaz és mi nem az, azt sokszor intuitíven kell eldöntenünk. Ebben a rendelkezésre álló információk nem segítenek, hiszen egyazon információhalmazból különböző következtetéseket lehet levonni.

Paul Davies világhírű fizikus szerint bár az emberi okfejtésnek két módozata tekinthető a tudományban általában elfogadhatónak, a dedukció, mely az általánosból az egyesre következtetést és az indukció, mely az egyedi jelenségekből kiindulva von le általános következtetéseket.* A tudományos eredmények egy jelentős része mégsem így születik. Ezek a képzelet csapongásának vagy hirtelen ihletnek az eredményeként jönnek létre. (vö. Davies, Paul: Isten gondolatai 20. old.) Ezt követően lehet alávetni ezeket a dedukciónak vagy az indukciónak. A kvantumlogika azonban a dedukció oly egyszerű szabályát már felrúgja, e szerint valami lehet egyszerre itt is, meg ott is, azaz másként: nem igaz az, hogy ha valami itt van, akkor egyidejűleg ott nincs (adott mérettartományban).

Az intuíció alapjául nem feltétlen kell új információt tételeznünk. A rendelkezésünkre álló információnak nem kell szükségszerűen megváltoznia ahhoz, hogy annak új elrendeződésével tökéletesen új eredményekre vezessen bennünket. Erről bárki megbizonyosodhat, ha megnézi a következő ábrát.

Az illusztráció azt mutatja, hogy az adott adatmennyiség változása nélkül is változhat a levont következtetés. A képen középen látható dudás, ha kiugrik az ablakon, a lépcsőre jut vagy lezuhan? Az alatta lévő lépcsőszerű kiképzés, az lépcső vagy boltív?

Ábra 2-2 M. C. Escher: Konkáv és konvex

* Egy példa a dedukcióra: ha minden embernek egy feje van és a politikus is ember, akkor a politikusnak is egy feje van. Egy példa az indukcióra: az A párt politikusai össze-vissza beszélnek, a B párt politikusai össze-vissza beszélnek, a C párt politikusai össze-vissza beszélnek, következtetésünk (vagy sejtésünk): minden politikus össze-vissza beszél.

Amit Escher láttat, az a dolgok felszíni megjelenése és lényegi megjelenése közötti kapcsolat érzékszerveinket megtévesztő jellegét példázza.

Babits megtalálja a nézőpontok változásának rendjét, megtalálja azt, hogy miként és hogyan lesz új eszménk, miként változik át világszemléletünk.

Így írom én is hősi versem hősen,
amelynek hőse egy és ezer-egy,
ki régi-gyengén s mindig új-erősen,
halni-születni testből testbe megy,
a végtelen végét nem éri ő sem
s az én mesém is végtelenbe megy,
hisz benne olyan dolgok vágya szólal,
miket nem mondhatsz véges számú szóval,

mert minden szó új korlátot teremt,
a gondolat testének szabva formát
s e korlátok közt kígyózik a rend
lépcseje, melyen addig másszuk ormát
új s új látásnak, mígnem messze lent
köddé mosódik minden régi korlát,
s képekből összeáll a képtelen
korlátokból korlátlan végtelen.

(Babits Mihály: Hadjárat a semmibe - részlet)

Babits nem csak a végeredményt engedi felsejleni, hanem a hozzávezető utat is megmutatja. Az út korlátok között, hatások között kígyózik, egyre előbbre. Talán ezen korlátok között hatnak a dolgok lényegi folyamatai, talán ezek azok, amiket úgy hívunk, tendenciák?

Kérdéses lehet azonban, hogy mik ezek a tendenciák? Vannak-e s mérhetők-e? Ha léteznek, akkor - lefordítva a köznapok nyelvezetére, - ez a gazdaságpolitika mai rendszerébe miként, mely számokon keresztül illeszthetők be?

Jelen tanulmány további részében erre keresem a választ, kevésbé mutatószámokat, inkább tendenciákat értékelve.

A tanulmány első részében intuitíven magyarázható, de kauzálisan (ok-okozati összefüggésben egyértelműen) nem megfogható kiindulásból is próbálok mai magyar viszonyainkra egy gazdaságpolitikai közelítést adni, mely bizonytal sok vitát éleszt.

E vitákat elkerülni nyilván nem lehet és nem is szükséges, bár részben feleslegesek, tekintettel arra, hogy az ilyen módon származtatott gondolatok gazdaságpolitikai következményei a gazdaságpolitika fogalmi- és eszmerendszerével teljes összhangban vannak.

Igyekszem bemutatni azt is, hogy a továbbiakban bemutatott történelmi háttér nélkül is el lehet jutni e gazdaságpolitikai tényezőkhöz. Az általam, intuitíven megalkotott

(nem bizonyítható és nem cáfolható) archaikus töltetű gazdaságpolitika azonban további lényeges haszonnal is jár: ez egyértelműen meghatározza a célokat, ezeket többé a "problémákkal" nem lehet összekeverni.

A célok és a problémák kérdésköre valójában a célok és az eszközök kérdésköre.

A célok és a célokhoz segítő eszközök összekeverése csak első hallásra tűnik érthetetlennek, bár a hétköznapi életben is számtalan példa van erre.

Az emberek általában hajlamosak arra, hogy a kitűzött célt egyetlen eszközön keresztül véljék elérhetőnek. Ezzel akkor is ellentmondást észlelve több cél között, amikor ellentmondás a célok között valójában nincs is, csak a megfelelő eszközt kell kiválasztani. Az ellentmondást azért érzékelik, mert sok esetben az eszközökhöz ragaszkodnak.

A Neuro-Lingvisztikus Programozás (az NLP) ezt általános érvénnyel úgy fogalmazza meg, hogy a célrairányultság a hasznos magatartási keret a problémairányultság helyett. Más szavakkal, amire szükségünk van: "Saját akaratunknak, mások akaratának, a rendelkezésre álló erőforrásoknak a meghatározása és azok felhasználása a cél elérése érdekében." (O'Connor, Joseph és Seymour, John: NLP 27. old.)

A problémairányultságot szokás az NLP-ben "hibakeretnek" is nevezni, ez a jelenlegi "rossz" részletes analízise, a továbblépés igénye nélkül. (Miért tette ezt velem ez a disznó? Hogy lehet egy ilyen ostoba ember miniszter?).

Az NLP egyik további fontos szabálya, hogy a lehetőségeket kell megfontolni, a szükségszerűségek helyett. Ez a helyzetből fakadó kényszerűségek megfontolása helyett a helyzetben rejlő lehetőségek számbavételét jelenti.

Az NLP nem a gazdaságpolitika javítására vállalkozik, de fenti elvei alkalmazhatóak a gazdaságpolitikára ill. a gazdaságpolitika-csinálására is. Itt, mint majd látjuk, a célok szinte bizonyosan ellentmondanak egymásnak. A célok elérésére különböző, de csak korlátosan alkalmazható eszközök állnak korlátozott mennyiségben rendelkezésre. A választás az eszközök alapján történik, s végül is az eszközök kiválasztása lesz a gyakorlati gazdaságpolitika fő "belső" célja. Ez pedig hiba. Ezt érzékeljük, amikor a magyar gazdaságpolitika kapkodó, tűzoltó jellegét érzékeljük.

A magyar gazdaságpolitikának ez a sajátossága a magyar szakirodalomból kiolvasható, de nem kell erről semmit sem elolvasnunk, a mindennapi életünkben kényszerűen megélt probléma ez.

A következőkben a fentiek alapján megpróbálok egy olyan gazdaságpolitikai elképzelést felvázolni, mely a gazdaságpolitika jelenlegi elemeivel és ismeretanyagával összhangban van, de szemlélete különbözik a ma használatostól.

E gazdaságpolitika bemutatása előtt azonban a fogalmi keretek tisztázása miatt röviden áttekintem a gazdaságpolitika főbb elemeit. Itt röviden utalok többek között a gazdaságpolitika hatásmechanizmusára, a magyar gazdaságpolitikát alakító főbb tényezőkre, valamint a gazdaságpolitika alapjául szolgáló makrostatisztikai számokat is felidézem.

Erre azért van szükség, hogy megmutassam, jelen tanulmány későbbi megállapításai ezekkel, a szakmában ma elfogadott elvekkkel összhangban vannak.

Azonban az összhangon belül súlyponteltolódások mutatkoznak, ezek abból adódnak, hogy az általam javasolt gazdaságpolitika kiindulópontja eltér a szokásostól. Mivel pedig a hangsúlyeltolódások jelentősek, ezért az általam javasolt gazdaságpolitika egy lényegét tekintve megváltozott gazdaságpolitika.

A lényegi változást az adja, hogy felteszem, a gazdaságpolitika és a történelem (és a többi társadalmi alrendszer is) fraktál-szerű struktúrában működik. Ha ez így van, s található (legalább) egy attraktor, akkor az attraktor önismétlődése miatt az attraktor képviselte elv minden alrendszerben külön-külön is megjelenik. Ezért mindennek előtt a magyar nemzeti fejlődési jelleget tükröző attraktort lenne jó felkutatni. Erre állítok fel hipotézist a következő fejezetekben, s csak ezt követően térek át a gazdaságpolitikára.

3. A magyar nép története címszavakban

Jelen fejezet semmi újat nem mond mindazoknak, akik a magyar történelmet ismerik. A fejezet végén talált összegzés pedig azoknak nem mond semmi újat, akik a magyar történelmet magyar iskolákban tanulták. A tanulmány további menetében azonban lényeges szerepet kap a magyar történelem folyamatainak megértése, ehhez fontos, hogy felelevenítsük azokat a főbb történelmi eseményeket, melyek a magyar néppel történelme során megestek.

Tanulmányom lényegi kifejtését a Honfoglalás utáni magyar történelem eseményeire alapozom.

Az elemzést olyan szempontból végzem, mely nem hagyományos megközelítés. Nem történészi megközelítés, hiszen magam nem vagyok történész. Nem a történelem lefolyásának egészét vagy egyes részleteit igyekszem tényszerűségében megvilágítani.

Történelmileg hű elemzés azonban abban az értelemben, hogy szigorúan csak az akadémiai történetírás elfogadott tényein alapszik.

A magyarság történelme azonban nyilvánvalóan nem a Honfoglalással kezdődött.

3.1 Gondolatok a magyar nép Őstörténetének kapcsán

Kevés vitatottabb és indulatokat jobban felkavaró történelmi korszaka van a magyar nemzetnek, mint az Őstörténet.

Az alábbiakban a magyar Őstörténet három "lehetséges" változatát ismertetem. Jelen alfejezet célja az, hogy azt az erőfeszítést érzékeltessem, miként próbálja meg a magyarság saját kezdeti gyökereit megkeresni.

(Hangsúlyozom, hogy jelen tanulmány további fejezeteiben ezt a részt nem tekintem forrásnak.)

A magyar nép történetére vonatkozó megbízható dokumentumok lényegében a Honfoglalástól, ill. a Kárpát medencében való megtelepedéstől számítva léteznek.

Egyértelmű bizonyíték arra, hogy a magyar nemzet a Honfoglalás előtt hol élt, kevés van, s ezeket is sajátos nézőpontokból többféle értelmezésben lehet értékelni.

Eltűntek, ha voltak (és miért ne lettek volna) azok a tárgyi bizonyítékok ill. ezek nagy része, melyek a magyarság történelmének korábbi szakaszairól tanúskodnak.

A hiteles és több szempontból is egyetértő értékelést tovább rontja, hogy a magyar középkor hivatalos történetírói a magyar nép szájhagyomány útján terjesztett, saját

identitására vonatkozó történelmi, történeti ill. meseformába öltöztetett kulturális és történelmi forrásait, archaikus imáit és gyógymódjait nem örökítették meg, sőt azokat lenézték, az ősi magyar írással együtt elutasították és irtották.

Ennek több oka lehet, szokásosan a nem magyar származású, egyházi befolyásoltágú krónikaírók lelkületét emlegetik egyes szerzők.

Ez igaz lehet, s ezt egy lényeges gazdasági érv is alátámasztja: a magyar őskultúrában, szájhagyományban és írásbeliségében a feudális rend elleni lázadást, a feudális rendet támadó magatartást vélték felfedezni.

Egy másik lényeges ok a világnézeti azonosság minden áron való fenntartásához kötődött, melyet a szellemi és érzelmi síkon uralkodó (kezdetben kizárólag a római katolikus, később strukturáltabb, de mondanivalóm szempontjából tetszőleges) egyház megkövetelt, s melynek alapja az adott egyház által képviselt vallási tan volt, melyet vitatni - az egyház álláspontja szerint - nem lehetett.

A Honfoglalás előttről nem állnak rendelkezésemre olyan egyértelmű történelmi és segédtudományai által elfogadott, rendszerezett adatok, eredmények és elemzések, melyek tudományos értelemben engem meggyőznének, azaz ezek igazságát valaki bizonyítékokra támaszkodva ne vitatná úgy, hogy a felsorakoztatott érvek legalább egy részét el ne kellene fogadnom.

3.1.1 A magyar nép Közép-Ázsiából való?

Az akadémiai történetírás szerint, azaz a hivatalos változat szerint a magyar nép eredete Közép-Ázsiába tehető.

E történelmi változatot mindenki tanulta az iskolában, mélyebb ismertetése itt felesleges. A tanulmány szempontjából kiemelendő, lényeges elemei e felfogásnak a következők:

Nem definiálja egyértelműen a magyar nemzet kialakulásának idejét, ezt a magyar nép vélelmezett helyének etnikai környezetéből próbálja levezetni.

A magyar nép lovasnemzet.

Nomád, abban az értelemben, hogy nem rendelkezik mai szóhasználattal élve lényegében semmilyen ipari és mezőgazdasági (földművelési) ismerettel.

Pogány, valószínűleg abban az értelemben, hogy nem a (Rómából irányított) kereszténység a vallása.

Barbár, abban az értelemben, hogy ha ezt az életmódot folytatja, kipusztulásra van ítélve.

A barbár kifejezés szokásos értelmezése még a "korának nem megfelelő, annál alacsonyabb műveltséggel, igazgatási formával rendelkező".

Írástudó nép.

A magyar nép nagy harctudással rendelkező nép.

Az I. Istváni államalapítás hősi tett volt, mert ez biztosította a magyar nép fennmaradását.

Mint a fentiekből is látható, ennek a felfogásnak vannak önellentmondó részei. Elég csak arra utalni, hogy a korabeli írás-tudás teljesen egyedülálló volt.

Önellentmondás az is, hogy nem rendelkezünk volna fejlett "közigazgatási" ismeretekkel. Attila, a hun vezér birodalma ezt a feltételezést nem engedi meg. A hun nép vajon nem a magyar nép-e? (Magyarország angolul: Hungary).

Nem értékelem a további részleteket, nem feladatom ebben a tanulmányban. E megjegyzéseim csak azt mutatják, miért nem tudom fenntartás nélkül ezt a történelmi feltételezést elfogadni.

3.1.2 A magyarok kultúrája 12 000 éves?

A nem akadémiai, azaz nem hivatalos nézeteket vallók egy jelentős csoportja szerint a magyar nép története nem a Közép-Ázsiai kezdeteknél indul, hanem egy olyan folyamatban valószínűsíthető, melyet az alábbiak jeleznek.

Az iskola sok szerző sok írásának sokfajta tudományterületű részeire építi fel mondanivalóját.

Az emberiség kultúrájának egyik legmeghatározóbb része a magyar, (Kárpát-medencéből kiinduló) kultúra.

Az Egyiptomban és Mezopotámiában a Kr. e. 4. évezredben "írásos" nyoma van a Hun és Mah-Gar népneveknek. (vö. Badinyi Jós Ferenc (2000), és mások munkái)

Badinyi Jós Ferenc szerint a magyarok történelme Kr. e. 10 000 évre vezethető vissza. E nagy történelmi távlatban a magyar nemzet nagy területen élt, a kiáramlás a Kárpát-medencéből kezdődött.

Vázlatosan e nézetről a következők mondhatók: a mezopotámiai (értsd) sumér kultúra valójában a KU-MAH-GAR elnevezésű kultúra.

Bizonyítékai szerinte jól mutatják, hogy "azonos nép" (vagy legalább is azonos irányítás alatt lakó nép/ek/) lakta a Kárpát - medencét a Káspi tengerig, beleértve a

Fekete tenger partvidékét. Délen a Perzsa öböl és mediterránium határolta e birodalmat.

Szerinte ősi történelmünk folyamatos küzdelem. Először a sémi népekkel való küzdelem, melyet a Római Birodalommal való küzdelem követ, ezt pedig a "zsidó-kereszténységgel" (Badinyi Jós Ferenc id. mű 39. old.) való küzdelem, mely szerinte a mai napig is tart.

Ennek megfelelően közös a fentebbi Őstörténeti változattal:

A magyar nép lovasnemzet.

Írástudó nép.

Nem a (Rómából irányított) (zsidó-)kereszténység a vallása.

A magyar nép nagy harctudással rendelkező nép.

Mint látható, a hivatalos változattól e nézetek képviselőinek sok tekintetben lényegileg eltérő a felfogásuk. Ezek a különbségek leegyszerűsítve:

Itt a magyar nép nagy befolyással és tudással rendelkező nép, jelentős jövő előtt áll, tehát semmi képpen sem barbár, a szó semmilyen értelmében sem.

A "korának megfelelő ill. annál magasabb műveltséggel, igazgatási formával rendelkező" népről van szó.

Az adott korszak fejlődésének élvonalában található, fejlett építészet, fölművelési és ipari kultúra jellemzi.

Ebben a felfogásban az I. Istváni államalapítás a magyar hitvilág elvesztésével járt. A magyarság lelki és fizikai elnyomorodását okozta, idegen befolyástól vezérelt cselekedet volt.

Az elmélet nem nélkülözi a tárgyi alapokat, de nem látom tisztán azokat a vonalakat, melyek az iskola valamennyi részét összefüggéseikben igazolják.

A magyar nemzet kialakulását időben valamivel a másik iskola által megjelölt idők elébe teszi.

Ez jelentősen nagyobb összhangot mutat egyes szerzők által ma már egyértelműen mezolitikumi nyelvnek tartott magyar nyelvvel, mely a neolitikum kezdetét megelőzi. (vö. Krantz, Grover S. (1988))

Sajnos azonban a tárgyi és egyéb emlékek hiánya ill. kevés számossága azt okozza, hogy további kutatások nélkül ezen eredmények sem fogadhatók el, a teljes rendszer-gondolkodás azonban ezen iskolában jobban jelen van, mint a fentebb hivatkozottban.

A rendszer lényegesen kevesebb önellentmondást tartalmaz egy magamfajta kívülállónak.

Fontosnak tartom, hogy ez a magyarságtudat, csakúgy, mint a korábban ismertetett, az Istváni államalapítás utáni korszakot (mind a mai napig) a magyarság szempontjából egy, lényegében folyamatosan vesztes időszakként ábrázolja.

Ez szerintem téves.

A továbbiakban kiderül, hogy ha egyes elemei eme iskolának igazak is, nézetem nem azonos ezzel az elmélettel sem, bár az igazsághoz közelebbinek érzem, mint az előzőekben jellemzettet, a kevesebb önellentmondás miatt.

3.1.3 A magyarok földre telepedett marslakók?

Ez az irányzat több, egymástól is különböző iskolából áll. Ebből kettőt vázolok az alábbiakban. E felfogások nem kevesebbet állítanak, mint azt, hogy a magyarság egy olyan "nem földi" eredetű civilizáció földi képviselője, mely arra hivatott, hogy a meglévő tudását a földi civilizációknak átadja.

Jelen nézet legfejlettebb változata érintőleg kapcsolódik ahhoz az elképzeléshez, mely szerint a Földre a világűrből érkezett az élet. A földi élet eredetére vonatkoztatva ma már tudományosan is felvetődő nézet szerint lehetséges, hogy az "élet" a világűrből érkező, a Földre becsapódó meteorokkal jutott bolygónkra. Ilyen módon tehát valóban eljuthatott a "magyar" élet a Földre a világűrből, vagy ha nem is az "élet" maga, hanem olyan, az élet földi formájában hasznosítható információ, mely a világűrből származik. Bár ez utóbbihoz talán meteorok sem kellenek! Ha a kérdést így vetjük fel, akkor talán eltöprenghetünk, mert ezen elmélet semmilyen ismert ténynek nem mond ellent. Az igaz, hogy a spekuláción túl, semmilyen további tény sincs, ami alátámasztaná ezt az elképzelést. De az iskola maga konzisztens, nincs benne logikai hiba.

E tanítás egy másik, - egy kicsit talán egyszerűbb - változata szerint az egykor meglévő (?) Atlantisz nevű földrész volt a magyar fejlődés földi kiindulópontja. Az elveszett kontinens eltüntetett erre vonatkozóan minden forrást, de fennmaradt pl. a maja kultúra mely - e felfogásban - szintén korai magyar kultúrának tekinthető (A név maga is árulkodik: maja - maya - magya - magyar). *

A kontinensek lassú vándorlásával tevődött át a magyar nemzet élete Afrika, Ázsia ill. Európa területére. E magyarázatnak leggyengébb pontja az, hogy a Föld, mint bolygó történetében az Amerikai és Európai Kontinensek, mint a legtávolabbi egybekapcsoló kontinensek egymástól mai korunk előtt valamikor 24 és 5 millió év között szakadtak el egymástól. (A tudomány ma elfogadott álláspontja szerint.) Eszerint tehát az Amerikai Kontinensről ezek után már nem lehetett szárazföldön sem

---

* Nem vagyok a nyelvészeti etimológiában jártas, ezért kicsit attól rettegek amikor ezt leírom, hogy valaki Karinthy Frigyes "nyelvészeti megfajtását" is elküldi nekem a pénz szavunk eredetére vonatkozólag. Humoros írása szerint a pénz szavunk a nincs szóból keletkezett, imígyen: nincs - néncs - néncz - véncz - féncz - pénz. (Karinthy Frigyes: A magyar pénzhiány oknyomozó története)

Európába, sem Afrikába átjutni. Ez előtt kellett tehát az Amerikai Kontinent elhagyni azoknak a magyaroknak, akik onnan elvándoroltak. Ebből az időből viszont egyelőre nincs olyan régészeti lelet, mely a Földön bárhol a mai értelemben vett emberi faj akkori jelenlétére utalna.

Az utolsó 12-15 ezer évre jelen iskola megállapításai a fentebbi (nem akadémiai) iskola megállapításaival vannak (többé-kevésbé) összhangban.

E változatoknak a világúrból való érkezéseket alátámasztó, tudományos igényű leírásával nem találkoztam, mert a kezdeti feltételezések egyszerűen bizonyíthatatlanok jelen ismeretanyagunk mellett. Az információtechnológia, a géntechnológia s a többi tudomány fejlődése esetleg teljesen elfogadhatóvá teszi vagy elvetheti az elsőnek idézett iskola tanításait.

A második változat esetén a maja kultúrával való rokoni szálak világos bemutatása még várat magára, bár kezdemények vannak. Ez, - tudtommal, a sumér kulturális hagyaték mellett-, az egyetlen nyom ezen iskolában, amit a történelemtudományban ma elfogadott ill. alkalmazott szokásos módon lehetne értékelni. (Ma.)

A *mai* tudomány mindkét iskolát olyannak minősíti, amellyel még vitatkozni sem érdemes.

Jelen dolgozatnak nem feladata, hogy a mai tudománnyal nem összeegyeztethető történelmi témákat felkaroljon, e nézet azonban látenszen él. Ennek a nézetnek a fenntartását segíthetik (vagy e nézetből táplálkozhatnak) azok a mende-mondák, melyek a magyar kiválóságot marsi eredetűnek vélik, gondolom inkább elvont, semmint konkrét értelemben. Ezek főként az USA-ban terjedő nézetek, melyek inkább szellemesen, semmint komolyan az valószínűsítik, hogy a magyarok a Marsról jöttek, mert intelligensebbek, mint az átlag földlakók.

3.1.4 Őstörténeti dokumentációk híján

Ma, tudtommal, nincsenek olyan egyértelmű bizonyítékok, melyek bármelyik magyarság-eredeti történelmi munkát a többi fölé emelnék a tekintetben, hogy a kizárólagos "történelmi valóságot" eme állítás képviseli. Egyik elméletet sem lehet csak azért elvetni, mert inkonzisztens. Ma a magyar őstörténetre feltevések vannak, melyek attól nyernek tudományos igazolást, hogy a jelenlegi történelemtudománnyal foglalkozó kutatók nagyobb számban állnak egyik elmélet pártjára, mint a másikéra.

A magára tudományos értelemben valamit is adó, a magyar nép Őstörténetével foglalkozó szerző azonban el kell ismerje, e korszak a magyar nép történelmének legvitatottabb, azaz legkevésbé ismert része. (Ezt még akkor is el szokták ismerni, ha az Őstörténetet csak érintik a szerzők. vö. pl.: Unger-Szabolcs: Magyarország története, Vida P. István: Egyetememes és magyar történelmi kronológia, stb.)

Ha más oldalról közelítünk a magyar nép Őstörténetéhez, pl. az ősi vallás, a magyar irodalom, népköltészet, stb. oldaláról, akkor sem jutunk előbbre, erről már a korábbiakban szóltam.

Maradnak a történelmi dokumentumok meglévő részei és a hipotézisek. Az ezekre alapozott fentebb említett három Östörténeti felfogásban közös, hogy mindegyik képes a maga igaza alátámasztására elméletet alkotni és ehhez bizonyítékokat vagy legalább rendszerezett elképzeléseket felsorakoztatni, de minden felsorakoztatott bizonyíték többféle módon értelmezhető.

A Honfoglalástól számítva történelmünk eseményei megfelelőbben dokumentáltak. A alábbiakban ezeket tekintem át.

3.2 A magyar nép kronológiája a Honfoglaláskori időktől napjainkig

Abban minden szerző egyetért, hogy 568-ban a longobárdok elhagyják Pannóniát. Ekkortól azt tudjuk, hogy a Kárpát-medencében avarok laknak.

796-ban Nagy Károly elfoglalja a Dunántúlt, a Frank Birodalom 791-től tartó háborújának eredményeként.

Ez az időszak nem tart soká, s 862-ben megjelenik az első magyar csapat a Kárpát-medencében. (Vö. kettős honfoglalás elmélete.)

895-ben Árpád vezetésével a magyarok elfoglalják az Alföldet, a magyar nemzet egy része Erdélyben telepszik le.

899-től datálódik az un. kalandozások kora, mely a magyarok itáliai hadjáratával veszi kezdetét.

Még Árpád vezetésével a magyarság a Kárpát-medence egészét elfoglalja.

A 970-ig tartó kalandozási időszaknak a bizánciaktól elszenvedett vereség vet véget.

Ez év tájékán kezdi meg uralkodását Géza fejedelem, aki keresztény hittérítőket hív I. Ottó (német-római) császártól.

Géza halála után 997-ben fia, István követi az ország élén, akit 1000-ben királlyá koronáznak. A korona a pápától érkezik.

Idő közben Koppány lázadást vezet az új rend ellen, a lázadást István leveri. Ezt a belső magyar harcot több is követi, István rendre leveri az ellene és az új rend ellen lázadókat.

1030-ban meg kell védeni Magyarországot egy külső támadástól, a német-római császár indít háborút. István király vezetésével a magyar nép visszaveri a támadást, ez az első háború, melyet az ország védelmében kellett megvívni.

Tovább tart a magyarok belső ellenállása az új rend ellen, Vazult I. István megvakíttatja.

Szent István halála után 1038-ban Orseolo Péter lesz a király, aki egyhuzomban nem uralkodik soká, 1041-ben Aba Sámuel-t választják meg a magyar főurak királynak. Péter szövetkezve III. Henrikkel háború árán visszaszerzi a trónt.

Folytatódik a római-katolikus és feudális rendszer elleni harc, de a "pogányok" elvesztik lázadó harcaikat.

1051-ben ismét külső ellenség zúdul az országra, most Béla hercegen a sor, hogy visszaverje a német-római császárság támadását, majd 1060-ban a királyi koronát is megszerzi.

1068-ban a besenyők támadják Tiszántúlt, az I. András vezette magyar sereg legyőzi a támadókat.

Trónviszályok.

1083-ban I. István király és fia Imre herceg szentté avatásának éve.

Ismét besenyő támadással néz szembe az ország, 1085-ben veri ki őket I. László. László hozzákezd Szlavónia és a Horvát Királyság meghódításához. 1091-ben Álmos herceget horvát királlyá választják.

1096. Keresztes hadak vonulnak át az országon.

1102. Könyves Kálmán befejezi I. László elkezdett munkáját: a magyar királyi méltóság mellé horvát királlyá is választják.

1105. Könyves Kálmán elfoglalja Horvátország déli részét és a dalmát szigeteket. Ez utóbbi a velenceiek 1116-ban foglalják vissza.

II. (Vak) Béla uralkodása alatt Ráma és Bosznia magyar uralom alá kerül.

1162-ben települnek be a szászok a Szepességbe és Dél-Erdélybe.

1147. Keresztes hadak vonulnak át az országon.

1182-ben III. Béla jelentős területeket hódít el a Bizánci Birodalomtól, miután visszafoglalja a Dalmáciát. Ezt az aktust békekötés zárja le.

1189-ben keresztes hadjárat vonul át az országon.

1211-ben települ be a Német Lovagrend.

1213-ban Bánk bán vezetésével megölik Gertrudisz királynét.

1217-ben II. András keresztes hadjáratra indul, majd 1222-ben kiadja az Aranybullát.

Kiúzi a Német Lovagrendet, majd később jelentős kedvezményeket biztosít az egyháznak.

1232 tájékán elindul az első domonkos expedíció a keleten élő magyarok felkutatására, 1236-ban a domonkos rendi Julianus visszatér azzal, hogy talált magyar csoportot.

1239-ben, IV. Béla engedélyével, kunok települnek az országba. El is hagyják a tatárjárás előtt, de azt követően újra betelepülnek.

1241-ben tatárok dúlják fel az országot. A tatártámadás végeredményként 1242-re a magyar nemzet fele meghalt vagy eltűnt, a tatárok elhurcolták őket. Becslések szerint a korábban két milliós magyar nemzet egy millióra fogyott.

1242-ben megkezdődik az ország újjáépítése, majd ismét hatalmi harcok alakulnak ki, részben a királyságért, részben a földesurak között, a földterületekért.

1278-ban ismét háborút visel a magyarság, II. Ottokár cseh királyt győzzük le Habsburg Rudolffal közösen.

1301-ben, az Árpád-ház kihál.

A trónért folyó küzdelem a nápolyi Anjou család tagja, Károly Róbert győzelmével végződik 1307-ben. Megkezdí a kiskirályok hatalmának felszámolását, a magyar államrendet újjászervezi. Belső háborúkkal, a rozgonyi csatával s a többi királyi győzelemmel megerősíti a királyi hatalmat.

1347 - 48-ban majd 1350-ben I. (Nagy) Lajos öccse meggyilkolása miatt hadjáratot indít Nápoly ellen, majd elfoglalja azt. Harcol Velencével és a balkáni népekkel

1348-ban pestisjárvány tizedeli meg a lakosságot.

1351. Az ősiség törvénye rögzíti a nemesek öröklési jogát.

1358. Velence lemond Dalmáciáról.

1370-ben I. Lajos a korábban megkötött visegrádi szerződés értelmében a magyar királyi koronát megtartva Lengyelország királya is lesz.

1382-ben meghal I. Lajos. Megkezdődik a bárói ligák kialakulása

1419. Velence végleg elfoglalja Dalmácia nagyobbik részét.

1428. Megkezdődnek a husziták betörései a Felvidék területein.

1437. Magyar-román parasztfelkelés Budai Nagy Antal vezetésével Erdélyben. Az 1402-ben megkötött szerződés szerint Habsburg Albert osztrák herceg válik királlyá Zsigmond 1437-ben bekövetkezett halála után.

1439. A törökök elfoglalják Szendrőt, meghal a Habsburg Albert király.

1440. A magyar királyok között I. Ulászló néven a magyar történelembe bevonult, akkori lengyel királyt választja az országgyűlés királlyá. Ez polgárháborút robbant ki a az új király hívei és a Habsburg Albert fiának hívei között, mely 1442-ben megállapodásukkal rendeződik.

1442-ben Hunyadi János Erdélyben és a Havasalföldön visszaveri a török seregeket. 1443-ban Hunyadi a Balkánig nyomul előre.

1444-ben Ulászló békét köt a törökökkel, de mégis keresztes hadjáratot indít, mely a várnai vereséghez vezet, ahol a király is meghal.

1445-46 - ban a kiskorú V. Lászlót fogadja el az országgyűlés királynak, mellé Hunyadi János kormányzónak választják.(1453-ban Hunyadi lemond.) V. László magyar és cseh király.

1448. A rigómezei csatában a töröktől Hunyadi csapatai vereséget szenvednek

1456-ban a Hunyadi vezette magyar hadsereg Nándorfehérvárnál megveri a törököket.

1456. Pestisjárvány

1457-ben bárói ligák csatája, majd 1458-ban Hunyadi Mátyást királlyá választják.

1462-ben Mátyás megállítja a Felvidéket feldúló cseh támadásokat.

1463-ban Mátyás visszafoglalja Bosznia egy részét.

1468-ban megkezdődik a cseh-magyar háború, Mátyás hadüzenete után, majd Sziléziába is betör és győzelmet arat.

1476-ban a török kézen levő Szabolcs várat foglalja vissza a magyar hadsereg, majd megkezdődik a háború az osztrák uralkodó ellen, III. Habsburg Frigyes ellen.

1479-ben Mátyás békét köt a cseh királlyal és Kenyérmezőnél legyőzi a törököket.

1482-től Mátyás újból hadat üzen Bécsnek, majd Bécset el is foglalja 1485-ben.

1487-ben Mátyás fegyverszünetet köt Béccsel, majd elfoglalja Glogaut.

1490-ben Mátyás király meghal, II (Jagelló) Ulászló cseh király követi a magyar trónon.

1514. Dózsa-féle parasztfelkelés

1514. Werbőczy Hármaskönyve.

1521. A törökök elfoglalják Nándorfehérvárt és Szabácsot.

1526. Mohácsi csatavesztés a török ellen.

1526. Kettős királyság jön létre, mert II. Lajos halála után megválasztják I. Ferdinándot és Szapolyai Jánost is királynak.
1529. A törökök feldűlják Budát.
1532. Kőszeg visszaveri a török támadást.
1538. A váradi béke felosztja a két király között az országot.
1541. A törökök elfoglalják Budát, az ország három részre szakad.
- 1541- től a török birodalom egyre jobban terjeszkedik a magyar területeken.
1539. Megkezdődik a 15 éves háború a török ellen.
1604. Bocskai-féle Habsburg ellenes szabadságharc.
- 1619 - 23. Bethlen Gábor Erdély fejedelme háborút indít a magyar király, II. Ferdinánd ellen, ezzel eléri, hogy a hét felső magyar vármegyét megkapja. Majd újabb hadjáratot indít Ferdinánd ellen.
1645. I. Rákóczi György békét köt III. Ferdinánddal, az Erdélyi Fejedelemség befejezi a 30 éves háborút.
1652. Vezekényi ütközet a törökkel.
1657. II. Rákóczy György megtámadja Lengyelországot.
1658. A török támadja Erdélyt, Erdélyt tatárok pusztítják, II. Rákóczi György és Barcsai Ákos harca az erdélyi fejedelmi hatalomért.
1660. A török elfoglalja Váradot (Erdély).
1663. Zrínyi Miklós téli hadjárata.
- 1666-1671 Habsburg ellen mozgalom Magyarországon, melyet Wesselényi Ferenc nádor, Zrínyi Péter horvát bán és Nádasdy Ferenc országbíró vezetett. A vezetőket kivégzik.
1672. A kuruc mozgalom indulása.
1672. A kurucok újabb harcai.
1678. Thököly Imre a bujdosókkal elfoglalja Felső-Magyarországot.
- 1683- 1699. A császári csapatok megkezdik a törökök kiűzését. A Maros-Tisza köze török kézen marad.
1690. Bécsben megszervezik a Magyar Királyi Kancelláriát, megszűnik az önálló Erdélyi Fejedelemség.

1697. Kurucfelkelés

1703. II. Rákóczi Ferenc féle szabadságharc, majd II. Rákóczi Ferenc Erdély fejedelme, 1707 a Habsburg-ház trónfosztása.

1708 Kurucok csatavesztése Trencsén-nél.

1708-1713 Pestisjárvány

1700. A Rákóczi szabadságharc vége a Szatmári békével.

1718. A Magyar Királyság teljes területe felszabadul a török uralom alól.

1722. A magyar és erdélyi országgyűlés elfogadja a Habsburg Pragmatica Sanctiot

1738-42. Az utolsó nagy pestisjárvány Magyarországon.

1740-1780 Mária Terézia a magyar királynő, nem hívja össze az országgyűlést

1765. Országgyűlés Pozsonyban

1780- 1790. II. József nem hívja össze az országgyűlést. Erdély nagyfejedelemség.

1772. A lengyel királyságnak 1412-ben elzálogosított 16 szepesi város visszacsatolása.

1778. Bánság, majd 1779-ben Fiume és kerületének visszacsatolása a Magyar Királysághoz.

1784. Német nyelvű ügyintézés kötelezővé tétele.

1785. A jobbágyok szabad költözködése.

1794-95 Martinovics Ignác vezette jakobinus mozgalom, Martinovicsot kivégzik.

1805. Országgyűlés törvénye a magyar nyelv használatáról a közigazgatásban és a bíróságokon.

1809-13 Fiume és Horvátország egy része a napóleoni Francia Császárság része lesz.
1822-ben ezeket visszacsatolják Magyarországhoz.

1821. Megyei ellenállás az újoncozással és adóztatással kapcsolatos királyi rendeletekkel szemben.

1825. Rendi országgyűlés (13 évi szünet után) Széchenyi István javaslatai

1830. Országgyűlési törvény a magyar nyelv hivatalos használatáról.

1830-31 Nagy kolerajárvány, kolerafelkelés Magyarországon.

1832. Pozsonyi Országgyűlés

1835. Hűtlenségi per Wesselényi ellen.

1838 Nagy pesti árvíz

1839. Wesselényi és Kossuth elítélése
önkéntes örökváltság, váltójog, magyar a hivatalos nyelv

1840. Politikai vita Kossuth és Széchenyi között

1843. Magyar államnyelv országgyűlési döntés. (1790 óta tartó küzdelem)
A nem nemesek birtok- és hitelképessége.

1847. Erdélyi országgyűlés a magyar nyelvet hivatalos nyelvvé teszi.

1848. Forradalom.
Az első független magyar kormány gróf Batthyány Lajos vezetésével. Erdély kimondja az Uniót Magyarországgal.

1849. A magyar területek csaknem egészéről kiszorulnak az osztrákok. A Habsburg-ház trónfosztását kimondja az országgyűlés.
Temesvári csata, osztrák és orosz túlerő. Batthyányt kivégzik.

1850. Bach-kormány, a magyar közigazgatás átszervezése.

1853. Jobbágyszabadság, császári önkényuralmi rendszer.

1857. Általános politikai amnesztia. A külföldre menekültek egy része hazatér.

1860. A Magyar Udvari Kancellária ismét működik, visszacsatolják a Szerb Vajdaságot Magyarországhoz.

1861. Ferenc József feloszlatja az országgyűlést.

1863. Az erdélyi országgyűlés törvénytelennek nyilvánítja a korábbi, 1848-as magyar-erdélyi uniós törvényt

1864. Deák Ferenc tárgyalásai a kiegyezésről

1865. Ferenc József összehívja a magyar országgyűlést

1867. Andrássy Gyula kormánya, osztrák-magyar kiegyezési törvényt fogad el az országgyűlés
A dualizmus kezdete.

1868. Horvát-magyar kiegyezés.

- 1872 Az utolsó nagy kolerajárvány Magyarországon
1873. Létrejön az új főváros Budapest (Pest, Buda, Óbuda)
1879. Tiszai árvíz, Szeged romokban
1883. Fegyveres felkelés Horvátországban
1905. Megbukik a választásokon a 30 éve kormányzó Szabadelvű Párt, győz az ellenzéki koalíció.
"nemzeti ellenállás"
1912. "Vérvörös csütörtök", a politikai tüntetést szétveri a rendőrség
1914. Magyarország belép az I. világháborúba (Ausztria-Magyarország ultimátumot intéz Szerbiának, majd hadat üzen)
1918. A háború elvesztése. Horvátország és Szlovákia elszakad Magyarországtól.
1918. Őszirózsás forradalom, Károlyi Mihály a miniszterelnök, a háború vége. Kikiáltják a köztársaságot, Magyarország független.
Ez erdélyi románok Erdély román csatlakozását mondják ki.
1919. Vix-jegyzék
1919. Tanácsköztársaság. A román csapatok támadnak. A csehszlovákok is támadnak.
1920. Kormányzó Horthy Miklós. Trianoni béke. Korlátozott méretű földreform.
1922. Magyarország a Népszövetség tagja.
1924. Külföldi segítség az ország pénzügyi helyzetének helyreállításához.
1932. A gazdasági válság mélypontja Magyarországon. Gömbös kormány
1938. Első bécsi döntés, Szlovákia és Kárpátalja egy része visszakerül Magyarországhoz.
1939. Kárpátalja teljesen visszakerül.
Magyarország kilép a Népszövetségből
1940. Második bécsi döntés: Észak-Erdély visszakerül Magyarországhoz.
Csatlakozás a háromhatalmi szerződéshez.
1941. Magyarország bekapcsolódik a Jugoszlávia elleni háborúba, a II. világháború kezdete.
Kassa bombázása, hadüzenet a Szovjetunióknak.
1943. a 2. magyar hadsereg pusztulása.
Tárgyalás a háborúból való kilépésről.

1944. A német csapatok megszállják Magyarországot. Megkezdődnek a Szövetségesek támadásai magyar városok ellen. Megkezdődik a zsidó lakosság deportálása. Leállítják a zsidó lakosság deportálását.
Horthy bejelenti a háborúból való kilépést, Szálasi veszi át a hatalmat.
A szovjetek elfoglalják Debrecent, itt összeül az ideiglenes nemzetgyűlés, létrejön a Dálnoki kormány.

1945. A szovjetek elfoglalják Budapestet.
Véget ér a II. világháború.
Halálra ítélik Bárdossy László és Imrédy Béla volt miniszterelnököket.
A Független Kisgazdapárt nyer a választásokon. Miniszterelnök: Tildy Zoltán.

1946. A királyság megszűnik. Új államforma a köztársaság. Németek kitelepítése (kb. 136.000 ember)
Lakosságcsere egyezmény Magyarország és Csehszlovákia között.
Szálasi halálra ítélik. Sztójai Döme volt miniszterelnököt halálra ítélik.

1947. Párizsi békeszerződés, az 1938. jan. 1. előtti határok és további területveszteségek Csehszlovákia javára.
Hároméves terv, újjáépítés.
A magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény végrehatása.
A Magyar Kommunista Párt nyeri a választásokat (törvénytelen eszközökkel is)
Bankok államosítása

1948. Német nemzetiségű állampolgárok kitelepítése (kb. 150.000 fő)
100-nál több munkást foglalkozató üzemek államosítása.

1949. A Budapest Áru- és Értéktőzsde megszüntetése.
Új alkotmány, Magyar Népköztársaság.

1952. Rákosi Mátyás a miniszterelnök

1956. Dunai árvíz
Forradalom, a szovjet csapatok megszállják az országot.
Mintegy 200 ezer ember emigrál Magyarországról.
Új kormány Kádár János vezetésével.

1963. Kegyelem a forradalmi megmozdulásban részt vevők többségének.

1963. Csehszlovákiai bevonulás

1989. Az MSZMP a többpártrendszer mellett, a vasfüggöny lebontása az osztrák határon.
Köztársaság

1990. Megállapodás a szovjet csapatok kivonásáról. MDF nyer a parlamenti választásokon.
Taxissztrájk

Privatizáció

1994. MSZP nyer a parlamenti választásokon.

1995. Bokros-csomag

1998. FIDESZ MPP nyer a parlamenti választásokon.

3.3 Menjünk a Dunának?

Az alfejezet címe az is lehetne: A magyar történelmi kronológiából általában levont következtetések.

Az alábbiakban azokat a nézetek adom közre, melyeket nekem tanítottak vagy sugalltak a különböző iskolákban, tehát a "hivatalos iskolai" álláspontot. Tekintve, hogy nagyjából mindenki ezt tanulta, itt rövid leszek.

A magyar nép története e felfogás szerint olyan nép története, amely folytonosan küzd szabadságáért, de attól lényegében 1526-tól, a mohácsi csatavesztéstől egészen napjainkig, a szovjet csapatok kivonulásáig 1990-ig megfosztották.

Ezek alátámasztására felsorolható valamennyi háború, felkelés, összeesküvés, melyekben magyar őseink rendre életüket áldozták azért, hogy a magyar nemzet függetlensége megvalósuljon.

Felsorolás szerűen a korábban bemutatott kronológia alapján:

Folyamatos háborúk és harcok a török ellen, Bocskai-féle Habsburg ellenes szabadságharc, Wesselényi, Zrínyi, Nádasdy-féle összeesküvés, kuruc mozgalom, Thököly Imre hadviselése, Rákóczi szabadságharc, 1848-as forradalom, Deák Ferenc kiegyezése, Őszirózsás forradalom, Tanácsköztársaság, a két világháborút lezáró békekötés területeink elcsatolásáról, 1956-os forradalom.

Fenti folyamatoknak közös jellemzője a hivatalos felfogás szerint, hogy egyetlen egy sem érte el célját, egyetlen egy sem nyert "háborút, csak csatát". A magyar mozgalmak mind vesztes mozgalmak, s megannyi kiválóságunk hiába próbálta meg a magyar nemzet felemelését, mindegyik elbukott, vagy csak részben volt sikeres.

A pesszimista kép csak folytatódik amikor a belső magyar helyzetelemzésre is sor kerül, e szerint vesztes mozgalom a Koppány vezette ellenállás, a Vazul-féle ellenállás, a Bánk bán-féle összeesküvés, a Budai Nagy Antal vezette parasztfelkelés, a Dózsa-féle parasztfelkelés, stb. Bizonyos fokig idetartozhat még a többi politikai párt veresége a Magyar Kommunista Párt ellenében az 1947-es választásokon, a választások törvényességi aggályai miatt. Formailag még idetartozhat az 1990-es taxisblokádnak is.

S ha ez mind nem lenne elég, s azt hihetnénk, hogy a helyzet az örök vesztes pozíciójánál már nem lehet rosszabb, akkor tévedünk.

Hiszen többet is vesztettünk a fenti érvelés szerint, mint háborút, forradalmat, felkelést, tárgyalást.

A korához képest korszerűtlen ösiség törvénye rossz viszonyokat konzervál, a parasztközösség kötése a strukturális fejletlenséget jelenti, stb. Ez megismétlődik az Osztrák-Magyar Monarchiában Ausztria és Magyarország ismert munkamegosztásában. Az osztrák fejlettebb területek éléskamrának, stb. használták a magyar területeket, "kiszipolyozták" a magyar gazdaságot, s nyilván ennek megfelelően a magyar nemzetet is. Itt a magyar nemzetet megint csak egy alávetett helyzetben, rossz fejlődési pályán találjuk, mely a korabeli viszonyokhoz képest elmaradott, leszakadt.

Ismét csak hasonlóan alakult a Szovjetunió befolyási területeként a magyar nemzet (ill. Magyarország) legújabbkori történelme.

Tehát nem elég, hogy állandóan elvesztettük a háborúinkat, felkeléseinket, elfoglalták országunkat, még fejlődni sem tudtunk sosem a megfelelő fejlődési irányba, mert egész eddigi fejlődésünk jelentős része vakvágányra siklott.

Ez a felfogás, valamint a II. világháborút követő években (egészen napjainkig) tapasztalt szabadságbeli és gazdasági korlátozottságunk összehasonlítva pl. Ausztria, az NSZK, Franciaország vagy egyéb európai államok állampolgárok nálunk jobb adottságaival, bizony ártott nemzeti önbecsülésünknek. Ma már ott tartunk, ha valami rossz, érthetetlen vagy félresikerült azt "igazán magyaros megoldásnak" is nevezik keserű humorral a köznyelvben.

Az öngyilkosság (magyar aránya nemzetközi összehasonlításban aggasztóan magas), az alkoholizmus (aránya aggasztóan magas) talán ennek az össznemzeti kilátástalanságnak az egyénre nehezülő terhei alóli menekvést jelentő kiút. Téves, szomorú kiút.

Ha e fentiek szellemében röviden, kissé sarkítva akarom összefoglalni a magyar nemzet történelmét akkor azt kell mondani: kész kudarcc.

Ennek alapján kész csoda, hogy ma még létezik Magyarország.

Ha pedig megtekintjük főbb háborúinkat, akkor azt találjuk, hogy a magyar nemzet szinte mindig védekezésben volt. Számszerűségében is kevesebb az a háború, melyet a magyarok hódítási (és nem visszahódítási) célzattal indítottak, ez valószínűleg statisztikailag is igazolható.

A két vesztes világháború e magyar balsors szerves része, már meg sem kell lepődni, hogy ott is vesztettünk.

(Megjegyzem, hogy az I. világháborúba Magyarország azért került bele, mert az Osztrák-Magyar Monarchia része volt, tehát nem "saját" akaratból. Ezért az ezt a háborút követő területi veszteségek után a II. világháborúban a magyar szerep adottság volt, az előző lezárásának egyenes következménye.)

A kapitalista és szocialista világregndszerek részeként Magyarország a gazdaságilag "szegény" országok közé került. Ez is törvényszerűség, s ez is szomorú történelmünket bizonyítja.

A magyar történelmi kronológia ilyen magyarázata szerintem káros és hamis. Káros, mert a magyar nemzet valós szerepét és értékeit eltorzítja, ezzel a magyar nemzeti

tudatot is torzítja. Káros, mert hibás szerepbe kényszeríti a magyar nemzet tagjait.
Káros, mert hamis.

Hamis, mert ha valóban ilyen szomorú lenne a magyar nemzet történelme, akkor talán már nem is lenne magyar nemzet. Vagy legalább a magyar nyelvünket el kellett volna vesztenünk, ezzel elvesztve magyarságtudatunk legfőbb, legmeghatározóbb részét és fenntartóját. (ld. török befolyás, osztrák próbálkozások a német nyelv használatának kizárólagosságára.)

Ez azonban nem történt meg. Sőt! A magyar nemzet él, s hat arra a világra, melyben él. A magyar nemzet a világ része, alkotó és formáló ereje. Mivel? Miként?
Sokféle módon. Például a kimagasló szellemi teljesítményekkel a tudományban és a technikában. Erről szól a következő fejezet.

4. Magyar tudósok arcképcsarnoka

4.1 A tárlat

A kimagasló szellemi teljesítményeket nem lehet a tudományos és technikai területre lehatárolni. A művészetek éppoly fontos részei a szellemi teljesítményeknek, emberi kreativitásnak, stb.. A tudomány és technika területén alkotók teljesítményei azonban számomra jobban mérhetőnek tűnnek, mert nem hordoznak magukban - megítélésükhöz szükséges - esztétikai kategóriát.

Ezért az alábbiakban csak az esztétikai kategóriáktól független alkotásokat létrehozó alkotókat mutatom be.

A fejezet címe arra utal, hogy a magyar tudományos és kulturális élet kimagasló tehetségekkel van tele, arcképeik egy teljes tárlatot megtölthetnének. Ahogy végigmennénk az arcképcsarnok hosszú folyosóin, inkább csak benyomásunk lenne a magyar szellemi élet nagyságáról, alakjairól és arról, hogy mely területen alkottak, alkotnak, semmint pontos képünk. Ilyen igénnyel adom közre az alábbi listát. A lista bizonyosan nem teljes, nem is volt törekvésem, hogy teljessé tegyem, bár meggyőződésem, hogy komoly könyvsiker lenne egy, a jelentős magyar szellemi élet jelentős képviselőit bemutató, teljességre törekvő mű.

Az alábbi fejezetben néhány magyar tudóst és feltalálót sorolok fel.

Annak eldöntése, hogy ki a magyar, nehéz kérdés, mert az alább említettek döntő többsége külföldön él (élt), ezért állampolgárságukat tekintve nem magyar állampolgárok pl. a magyar származású Nobel-díjasok java része, de magyarok születésük vagy származásuk szerint. Ez azonban megint vitákra adhat okot, mert a magyarországi területváltozások a világháborúkat követően egykori magyar területeket más országokban helyeztek formailag, attól azonban a terület magyarlakta marad. A második kérdés az, hogy ha valakinek magyarok a szülei, akkor ő maga magyar-e, ha esetleg külföldön született? A harmadik kérdés az, hogy ha valakinek magyar az anyanyelve és Magyarországon született valamilyen nemzetiség képviselőjeként, akkor ő magyar-e? (Ugyan kinek jutna eszébe a magyar Petőfi Sándort szlovák költőnek aposztrofálni, csak mert nemzeti eredete szlovák?! (vö. Czeizel Endre: Költők, gének, titkok 240. old.) Vagy ki vitatná el a zseniális Rejtő Jenőtől, hogy életműve a magyar szellemi kultúra meghatározó része?!)

Ki magyar? Ki nem magyar? Aki magyarnak látszik az magyar vagy nem magyar? Ezeket a kérdéseket nem tudom és nem is szándékozom megválaszolni. Felfogásom szerint az a magyar, aki a magyarság érdekeit a maga érdekei elé helyezi, ha választásra kerül a sor.

Ha világosan a magyar nemzeti érdek ellen tesz, akkor bárhogy állítja magáról, hogy magyar, nem használ a nemzetnek, annak árt. Ezért békeidőben ez úgy is megragadható, mindenki, aki magyarnak érzi magát és a magyar nemzet hasznára van, az magyar.

Felfogásom szerint az alábbi tudósok magyarok, aki másként gondolja, az az alábbi listát kedve szerint rendezze újra.

A tudós neve	Főbb eredményei, területei
Apáthy István	zoológus, szövettankutató
Asbóth Oszkár	a helikopter megalkotója
Balázs Mór	a budapesti villamosközlekedés megteremtője az első, az európai kontinensen Budapesten fölépült földalatti villamosvasút megépítője
Bánki Donát	a Bánki-Csonka-féle gőzgép feltalálója, a karburátor feltalálója, a Bánky-Csonka-féle benzinmotor, az elsőkerék hajtású autó megalkotója, a gőzturbina, a vízturbina, feltalálója a kétszemélyes motorkerékpár megalkotója
Bauer Ervin	az élet energetikai-matematikai megfogalmazásából levezette az élet fő jelenségeit
Bay Zoltán	a Bay-féle elektrokardiográf feltalálója, a radar feltalálója, a Holdra irányított, visszaverődött radarhullámok első észlelője, a színét változtató neoncső megalkotója
Beke Manó	matematikus
Békésy Miklós	kidolgozta a rozs aranyrozzsal történő mesterséges megfertőzését és a gombák mikrobiológiáját
Biró László József	a golyóstoll feltalálója
Bláthy Ottó Titusz	a transzformátor feltalálója (társaival közösen Bláthy-Déri-Zipernowsky) wattmérő feltalálója, mely mérő elve alapján működnek a mai műszerek is
Bólyai Farkas	a matematikai euklideszi párhuzamossági probléma bizonyításának megközelítése
Bolyai János	a matematikai euklideszi párhuzamossági axióma feloldása, a hiperbolikus geometria megalkotója
Bott Raoul	a differenciáلتopológia kutatója

Bródy Imre	a kripton-töltésű izzólámpa feltalálója, a kripton-levegőből való kivonásának eljárásának feltalálója, részt vet a kristályok dinamikai elvének megalkotásában
Csonka János	az első magyar gázmotor feltalálója, a karburátor feltalálója, az első magyar gépkocsi, az autóbusz megalkotója, a Bánky-Csonka-féle gőzgép feltalálója, a Bánky-Csonka-féle benzinmotor feltalálója
Déri Miksa	Déri-Zipernowsky-féle váltakozó áramú generátor, Bláthy-Déri-Zipernowsky transzformátor
Eötvös Lóránd báró	kimutatta a súlyos és tehetetlen tömeg azonosságát (a relativitás elmélet egyik alapja), gravitációs erő változásának kutatója, torziós inga feltalálója, elsők között vizsgálta a folyadékok felszíni feszültségét
Erdős Pál	ismert prímkutató matematikus, a matematika több területén alkotott
Ernster László	a Nobel Alapítvány igazgatósági tagja
Farkas Bertalan	űrhajós
Fényi Gyula	csillagász
Fonó Albert	sugárhajtású légi torpedó, repülő számára alkalmas sugárhajtómű
Galamb József	a Ford T-modell főtervezője
Ganz Ábrahám	vasúti kocsikerék kéregöntésű gyártása, Ganz-Jendrassik hajómotor
Goldmark Péter Károly	feltalálta a mikrobarázdás hanglemezt, megalkotta a színes televíziót
Gróf András - Andrew Grove	a Pentium mikroprocesszor fejlesztője és gyártója
Grossman Marcell	ő dolgozta ki az általános relativitás elmélet geometriáját
Hell Miksa	csillagász
Heller László	a Heller-Forgó-féle hűtőtorony megalkotója
Hoff Miklós	repülők és űrhajók tervezése

Irinyi János	a zajtalan és robbanásmentes gyufa feltalálója, a magyar kémiai szaknyelv egyik kialakítója
Izsák Imre	műholdak keringési pályáival foglalkozott
Jedlik Ányos	a magyar fizikai szaknyelv egyik kialakítója, a dinamó (egysarki villanyindító) feltalálója, (de találmányát nem szabadalmaztatta)
Káldor Miklós lord	nemzetközileg ismert elméleti közgazdász
Kandó Kálmán	az új típusú villamosmozdony megalkotója
Kármán Tódor	a világ első forgószárnyas katonai helikopterének tervezője, résztvett az első ballisztikus rakéta létrehozásában
Kemény János György	létrehozta a BASIC nyelvet megalkotta az e-mail hálózatot
Kitaibel Pál	mintegy 200 növény felfedezője a klórmész és a tellúr kémiai anyagok felfedezője földrengéskutató és meteorológus
Klein György	nemzetközileg elismert rákkutató
Konkoly-Thege Miklós	csillagász, meteorológus
Kornai János	elméleti közgazdász, egyes munkái alapművek a magyar közgazdasági irodalomban
Kruspér István	új lejtmérő (szintező) műszer megalkotója
Kühne Ede	sorvetőgép megalkotója
Kürti Miklós	az 1950-es években ő állította elő a legalacsonyabb hőmérsékletet atommag-kísérleteiben
Lánczos Kornél	matematikus, a gyors Fourier- transzformáció megalkotója
Lovász László	a matematikai útelemzés kiemelkedő kutatója
Mechwart András	a malmi hengerek megalkotója, a forgóeke feltalálója
Mezei Ferenc	a fizikai anyag mágneses szerkezetével foglalkozik
Mihályi Dénes	a világ első mozgó televíziós közvetítésének feltalálója és kivitelezője

Neumann János	kidolgozta a kvantummechanika matematikai axiómáit, kidolgozta a játékelméletet, az elektronikusan programozható számítógép tervezője részt vett az első atombomba megépítésében,
Oberth Hermann	a többlépcsős rakéta tervezője
Orován Egon	kémiai kristály-kutató
Pácz Aladás	izzás közben alakítható wolfram szál, ez vezetett a C-218 fémfajta kidolgozásához, alapax felfedezése, ebből fejlődött ki a az alumínium ötvözet
Pattantyús Ábrahám Géza	a dugattyús szivattyúk légüstjének méretezése
Pavlics Ferenc	megszerkesztette a holdautót
Péterfi Tibor	mikromanipulátor
Petróczy István	az első katonai helikopter megépítésében vett részt
Petz Aladár	a gyomor- és bélvarrógép megalkotója
Peztval József	a Petzval fényképszeti objektív megalkotója, a nagy hatásfokú objektív megalkotója
Politzer Ádám	a Politzer-befúvás megalkotója
Pollák Antal	a teleautográf feltalálója, a gyorsátvitel megalkotója Virág Józseffel közösen
Pólya György	matematikus
Puskás Tivadar	az első telefonközpont feltalálója a rádió (vezetékes) ősének feltalálója
Richter Gedeon	Kalmopyrin, Hyperol, Digitálsiz
Riesz Frigyes	matematikus
Rybár István	a torziós inga továbbfejlesztője
Schwarz Dávid	a léghajó feltalálója
Segner János András	a Segner-kerék feltalálója
Selényi Pál	elektrosztatikus képrögzítési eljárás, az elektrográfia kidolgozása, nagy szög alatti sugárra koherens optikai

	interferencia megvalósítója
Semmelweiss Ignác	gyermekágyi lázt okozó fertőzés felismerője, klórvizes fertőtlenítés bevezetője
Simonyi Károly	az EXEL táblázatkezelő szoftver kifejlesztője az MS-WORD szövegszerkesztő szoftver kifejlesztője
Somorjai Gábor	világhírű fizikus
Szebehelyi Győző	a Hold felé tartó Apolló űrhajó pályáját őt számította ki és határozta meg
Szilárd Leó	a neutron-lánreakció ipari alkalmazhatóságának felfedezője az első atomreaktor megalkotója, részt vett az első atombomba megtervezésében
Szondi Lipót	a pszichológiai sorselemzés megalkotója
Telegdi Bálint	részecskekutató fizikus
Teller Ede	a hidrogénbomba megalkotója
Tihanyi Kálmán	a teljesen elektronikus televízió feltalálója, a robotrepülőgép feltalálója,
Winkler Lajos	a klasszikus kémiai analízis egyik vezető képviselője
Zemplén Géza	Zemplén-féle elszappanosítás
Zipernowsky Károly	Bláthy-Déri-Zipernowsky transzformátor

4.2 Nobel-díjasok különterme

A Nobel-díjas neve	Tudományos területe
Bárány Róbert	az emberi egyensúlyérzékelésben tett felfedezése alapján tudjuk, hogy mozgás- és egyensúlyérzékelés központja a fülben van
Békésy György	Békésy-audiometria-hallásvizsgálat, a hallásmechanizmus feltárása, felfedezte, hogy a hangmagasság érzékelése a fülfolyadékban keletkező haladó hullámokra vezethető vissza
Friedman Milton	a monetarista közgazdasági irányzat megalkotója
Gábor Dénes	a holográfia megalkotója
Gajdusek Dániel Carleton	nem bakteriális és nem vírusos módon terjedő betegségek új terjedési módjának felfedezője
Harsányi János	a közgazdaságtan, nem együttműködő játékok teóriájának kidolgozója
Hevesy György	az izotópos nyomjelzés megalkotója
Lenard Fülöp	katódsugarak vizsgálatával az elektron mozgási energiájáról tett felfedezéseket
Oláh György	kémiai kutatásai a karbokationok területén felfedezései miatt kiemelkedőek
Polányi János	a kémiai reakciók dinamikájának kutatója
Szent-Györgyi Albert	a C-vitamin felfedezője
Wigner Jenő Pál	a fizikai részecske-elmélet kutatója, az első vízhűtéses atomreaktor tervezője
Zsigmondy Richard	kémiai kolloid oldatok jellemzőinek és a vizsgálat módszertanának felfedezője az ultramikroszkóp feltalálója

4.3 Okokat keresve

Mi az oka annak, hogy a magyar nemzet ilyen sok tudással járult hozzá a világ haladásához?

Egyáltalán, sok ez a tudás, vagy kevés a nemzet méreteihez képest. Erre nyugodt lelkiismerettel válaszolhatjuk, hogy sok bizony. Ezt nem csak én állítom vagy mi magyarok állítjuk magunkról, ezt egyszerűen elismeri a világ többi része is. A The New York Times 1998 március 20-i száma főcíme: Hungarian Fingerprints All Over the 20th Century. (Magyarok ujjlenyomata végig az egész 20. századon)

A kérdést olvasmányosan járja körbe Marx György akadémikus, az alábbiakban néhány részletet is idézek elgondolkodtató irányultságú könyvéből. (Marx György: A marslakók érkezése)

A kérdés tehát az, hogy honnan jön a sok ötlet, az újszerű megközelítés, a magyar látásmód?

Erre a kérdésre több válasz is adható.

Az itt elsőnek ismertetett válasz a Nobel-díjas Békésy Györgytől való. "Ha egy utazóról külföldön kiderül, hogy magyar, (hiszen különleges kiejtésünket egy bizonyos életkor után nem tudjuk levetkőzni,) majdnem mindig fölteszik a kérdést: "hogyan lehet, hogy egy ilyen kicsiny ország annyi intellektuálisan kimagasló tudóst adott az emberiségnek?" Vannak olyan magyarok, akik erre megpróbálnak felelni. Magam részéről nem tudok választ, de valamit azért megemlítek. Amikor Svájcban éltem, ott minden békés volt, nyugodt és biztonságos. Magyarországon más az élet. Mindnyájan folyamatosan harcot vívtunk majd mindenért, amit el kívántunk érni. Volt amikor nyertünk; volt, hogy veszítettünk. Nem vetett véget az életünknek, legalább is az én esetemben nem. Az embereknek szükségük van az ilyen kihívásokra, és ezek mindig megadattak nekünk Magyarország hosszú történelme során." (Marx György id. mű 149-150. old.)

Marx György szerint is igaz az, hogy a konfliktus kreatívvá tesz, ezt történelmi példákkal is illusztrálja.

Az emberi kultúrák történetét fel-felillantva megmutatja, hogy Athénnek a Perzsa Birodalommal vívott harcában voltak a legnagyobb kulturális alakjai. Megemlíti a reneszánsz Firenzét, annak a pápaság ellen vívott háborús időszakát és a korszak nagy szellemeit. Az angol és spanyol háború tengeri harcaiba bonyolódott Angliát, és kiemelkedő férfiúit. Majd az 1920-as Németországot hozza példának és intellektuális sikereit. Pétervár a Sztálini hatalomátvétel előtt szintén a felfedezések koncentrációját mutatja Marx szerint. (vö. Marx György id. mű 150-152. old.) Marx ezekkel a példákkal azt igazolja, hogy a konfliktus kreatívvá tesz.

A konfliktus szellemformáló erejét a magyar népdal is megéneкли:

Aki dudás akar lenni,
Pokolra kell annak menni.
Ott kell annak megtanulni,
Hogyan kell a dudát fújni.

Hasonló elvet vall Ferenczy József médiacsászár, aki szerint a magyarok jelleme megkeményedett a folyamatosan rájuk nehezülő kihívások alatt. Ha hazájukat elhagyták, sikeresek lettek. *

Változások közepette új viselkedésmintákra van szükség, mert a régiak nem működnek. Ezért a változások mintegy maguktól kényszerítik ki a kreativitást. Ez az érvelés valószínűleg igaz. Azonban nyitva hagy bizonyos kérdéseket, pl. azt, hogy az angliai mintára a spanyol intellektuális fellendülés miért nem következett be egyazon háborúban. Azt természetesen senki nem várja Marx Györgytől, hogy gondolatait tudományos értelemben igazolja. Megítélésem szerint egy akadémikustól már az is hallatlan bátorság, ha le meri írni azt, amit ő leírt! Szándékom csak annyi, hogy jelezzem, bizonytal több is kell ahhoz, hogy a konfliktus kreativitást eredményezzen, mint maga a konfliktus.

Ne törjük meg azonban Marx György gondolatmenetét, mert fontos következtetésre jut:

" Külföldieknek szánt turistakönyveink Magyarországot még a tokaji bor, a piros paprika, a cigányzene és a csárdás országaként akarják eladni. Nem mondjuk el, hogy a kocsis (1400) és a gyufa (1863), a wolframszálas (1903) meg a kripton töltésű (1934) villanykörte, a golyóstoll (1943) és a Rubik-kocka (1978), a váltóáramú technika (1885) és az áramvonalas repülőgép (1928), a radioaktív nyomjelzés (1913) és az atomreaktor (1942), az elektronikus programozású számítógép (1946) és az időelosztásos e-mail hálózat (1960), a BASIC nyelv (1964) és a WINDOWS WORD szövegszerkesztő (1990), az EXCEL adatkezelő (1992) és a PENTIUM mikroprocesszor (1995) olyanok agyában született meg, akiknek Magyarországon ringott a bölcsője." (Marx György id. mű 157. old.)

Szégyelljük talán a tudást? El akarjuk rejteni? Vagy csak szemérmeskedünk? Vagy csak oktalanság? Bármelyik lehet. A tényeket azonban nem változtathatjuk meg. A magyar nemzet kreatív nemzet, de sorsszerűségnek látszik, ha a magyar ember sikeres akar lenni, hazáját el kell hagynia. Illyés Gyula szerint a magyarnak "... nemzeti jellege a természetben való remek tájékozódás: csoportban nem szeret járni, s így minden tagját külön-külön kell meggyőznie annak is, aki új utat a tettek vagy az eszmék mezején lel." (Illyés Gyula: Magyarok)

Talán ez elől a "szükséges" meggyőzés elől megy el a magyar tudós oda, ahol eszméjét könnyebben elfogadják. Talán ezért "szükséges" is az elszakadás. Talán azért "szükséges", hogy a kreativitást a világgal osszuk meg.

Ez a "szükséges" elszakadás a magyar tudósok, feltalálók esetében végig kísértő kényszer. Ha a mai viszonyainkat nézzük, akkor is látszik, tudományos találmány nem vagy csak kényszeresen valósulhat meg elsőnek Magyarországon. Kell-e ezen változtatni? Hogyan lehet ezen változtatni? A kérdés költői, a választ nem tudom.

Apropó, költő. Czeizel Endre a magyar költőgénuszok családfaelemzése kapcsán a költői tehetség gének magyarázta lehetőségét tanulmányozza. (Dr. Czeizel Endre: Költők, gének, titkok)

---

* A magyar vicc szerint csak az marad itthon, Magyarországon, akinek kalandvágya van.

A kivételes képességre felállított modelljét érdemes bemutatni, mert a marxi analízisnél messzebbre visz. Az alábbiak részletes leírása megtalálható id. mű 219-267. oldalain.

Czeizel Endre fogalmi definícióval kezdi: a kivételes szellemi teljesítmény a ritkaság számba menő, kiemelkedő szellemi teljesítmény.

Ennek négy szellemi tényezőjét különbözteti meg.

- Általános értelmesség, az intelligencia. Megállapítása szerint ez fontos, de önmagában nem elegendő tényező a kiemelkedő szellemi teljesítmények létrehozásához.
- A speciális szellemi (mentális) képességek olyan következmények, melyek a központi idegrendszer magasrendű funkcionális működéséből adódnak. Ezek két csoportra oszthatók, az elsőbe a beszédkészség, a számolási készség, stb. tartoznak, a másodikba a muzikalitás színérzék, stb. Amint megállapítja, az általános értelmesség és a speciális mentális képesség javarészt egymástól függetlenek.
- A kreativitás a harmadik fő tényező, ez meghatározó jelentőségű, létfontosságú a kiemelkedő szellemi teljesítmények létrehozásához. A kreativitás az egyéni, az átlagostól eltérő, eredeti megoldások szükséges feltétele.
- A motiváció révén az akarat, a sikervágy, a kitartás személyiségjegyei jelennek meg. Czeizel szerint a motiváció olyan energiatöbblet, mely a feladat kivételes szintű megoldását teszi lehetővé.

Jelentős szellemi teljesítmény mind a négy összetevőt feltételezi. A genetikai adottságok azonban önmagukban még nem garantálnak kiemelkedő teljesítményt. A jelentős szellemi tevékenység létrejöttében a fenti négy szellemi faktor 50-67%-ban vesz részt.

Az emberi mikro és makro társadalom hatásának szerepe is közrejátszik a kiemelkedő szellemi teljesítmények létrehozásában. Ezek befolyása a maradék 33-50%. Itt ismét négy tényezőt emel ki, melyek a mentális faktorokra hatva elősegítik vagy megakadályozzák a kiemelkedő szellemi teljesítmények létrejöttét.

- A család
- Az iskola
- A kortárs csoportok
- A társadalom

Az utóbb említett négy külső feltétel meghatározza a korábban felsorolt négy mentális feltétellel együtt azt, hogy a kiemelkedő szellemi teljesítmények létrejönnek-e vagy sem.

A Czeizel-féle modell a Marx-féle óvatos próbálkozásnál messzebb jut, azt magában foglalva további tényezőkre hívja fel a figyelmet, azokat elemezve. A családfa elemzés alapján Czeizel két modellt állít fel. Az egyik a genetikai értelemben vett előzmény nélküli geizír modell, mely azt mondja, hogy "hirtelen", genetikailag (egy

gén alapján) nem kimutatható módon születik egy tehetség. Ez a költői tehetség modellje. A zenei tehetség modellje szerinte nem ilyen, az a piramis modellje, azaz ott a genetikai környezet alapján várható a kivételes szellemi teljesítmény megjelenése.

A Czeizel-féle vizsgálat jelen alfejezet témája szempontjából fontos hipotézist felállítást enged meg. A kivételes szellemi teljesítmények létrehozásának különböző modelljei vannak ill. lehetnek. A kiemelkedő költői tehetségek geizír modellje, a nem megállapítható genetikai előzmények modellje, azaz nincs semmilyen egyéb jel, mely a költői génusz megjelenését valószínűsítheti. Mivel a családfaelemzésből a költői tehetség megjelenése nem kimutatható, ezért a genetika szabályai szerint a költői tehetség genetikai adottságaiért minimum két kromoszómahely génjei felelősek, ezek együtthatása és a külső kedvező feltételek emelik ki az átlagból a költőgénuszokat. Ha ez a modell igaz a tudományos élet kiemelkedő tehetségeire is, akkor a természet egyelőre titkolja, hogy hogyan választja ki a lángelméket, s azt is, hogy kikből lehet lángelme. Magyarán, egy tapodtat nem jutottunk közelebb a megfejtéshez, mi okozza a magyar tudósok - nemzetközileg tapasztalható - magas arányát ill. azt, hogy a magyar emberek valóban tehetségesek.

Ha Czeizel Endre modelljének csak annyi tanulsága van a tudományos területen kiemelkedő emberek megítélésében, hogy az ő kiemelkedésükben is részben genetikai és részben nem genetikai meghatározottság van, és (az általános genetikai-társadalmi modell részeként megállapított) genetikai meghatározottság 50-67 százalékos arányát elfogadhatjuk, akkor az alábbiakat mondhatjuk.

A költői modell alapján (okkal vagy ok nélkül) feltételezem, hogy az általában vett kiemelkedő tehetségek genetikai oka nem egyetlen gén, hanem több gén ill. ezek kombinációja. A génekombinációk 50-67 százalékos szerepe a kiemelkedő tehetségek megjelenésében esetleg megengedheti, hogy a Kárpát-medencében és környékén genetikailag nagyobb számban állnak rendelkezésre ilyen génekombinációk, mondjuk az éghajlat, az ivóvíz vagy bármi más miatt. (Ez az én feltételezésem, Czeizel doktor ilyet könyvében fel sem vet.)

A kedvező génekombinációk megfelelő társadalmi közegben már valóban hathatnak olyan módon, hogy a külföldre, tehát jobb és kiegyensúlyozottabb társadalmi-gazdasági viszonyok közé került magyarok az áltagnál nagyobb mértékben és számban lehetnek sikeresek, mert erejük nagyobb részét nem arra kell használni, hogy megéljenek, hanem megtehetik, hogy alkotnak.

Ha ezt el is fogadnánk, a kérdés, hogy mi a sok magyar tudományos eredmény oka, még mindig legalább 33-50%-ban nyitott, mert a szociológiai vizsgálatok az iskola, a társadalom, a család, a kortárs csoportok szellemi teljesítményre gyakorolt hatását csak sztohasztikus vizsgálatokkal közelíti, ebbe a nem függvényyszerű kapcsolatba pedig a véletlen mindig közrejátszik.

Azaz a véletlen is alakítja ezt a képet. Most már csak az a kérdés, hogy a véletlen megragadható-e olyan tényezőkben, melyeket számszerűsíthetünk. Tartok tőle, hogy mai tudásunk szerint nem. Ez azt jelentheti, hogy a véletlen álrühájában beszökhethet a vizsgálatokba egyéb, ma még nem felismerhető jelenség is.

Az emberi kiemelkedő alkotóképességet alakító tényezők 33-50 %-a tehát a megfelelő génkombinációk kimutathatósága esetén még mindig nem fogható meg fizikailag.

Itt tág teret kaphat fantáziánk. Elképzeltünk a társadalmi hatások konkrét megfogalmazásán túl egy kollektív tudattalan tényezőhatást, elképzeltünk egy nemzeti eidoszt, teremtő gondviselést vagy tetszés szerint bármi más, mely hatásában a 33-50 százalékkal ható tényezők közé esik. Képzeltünknek egyetlen dolog szabhat határt, saját ismeretünk, saját merészségünk, saját kreativitásunk, saját intelligenciánk. Azaz elképzelésünket eleve behatárolja két tényező: génjeink (50-67 %-ban) s a külső hatás (33-50%-ban)

Némi szofisztikus okoskodással oda jutottunk, hogy a behatárolt képzeletünk miatt, esetleg ötven százalék esélyünk van arra, mondjuk a külső hatásokban megjelenő véletlen miatt, hogy fogalmunk se legyen arról, hogy miért nincs fogalmunk valamiről (arról, hogy miben testesül meg a magyar kiválóság oka). Ha a génkombinációk és az egyéb tényezőket együttesen, egyazon irányba hatónak tételezzük fel saját személyünkben, akkor azt is megállapíthatjuk ennek alapján, hogy 100 %-os valószínűséggel tudjuk, hogy nem tudjuk, van-e az a valami, amit keresünk.

Vagy oda jutunk az okoskodásunk végén, hogy esetleg ötven százalék esélyünk van arra (csak a véletlen tényezőjét felnagyítva, a géneket békén hagyva), hogy kitaláljunk valamit, ami vagy van vagy nincs. A géneket és azok kedvező kombinációját feltételezve a véletlen segítő hozzájárulásával elméletileg - erre a gondolatmenetre alapozva - 100 százalékgig biztosan is megtalálhatjuk ugyanezt. Furcsa azonban száz százalékos valószínűségről beszélni, azaz magyarán azt állítani, hogy holtbiztosan megtalálunk valamit, ha az a valami esetleg nincs is.

Ennek alapján már bárki könnyen adhat modellt és bárki könnyen utasíthat el modellt az adott témában. Habár az is igaz, hogy a modell az nem a valóság. A modell az modellezi a valóságot, annak általában egy adott szempontrendszer szerinti működését.

A társadalmi folyamatok modellezésénél nem fő szempont, hogy a modell minden eleme valóságban is meglegyen és az sem fő szempont, hogy a valóság minden eleme a modell része legyen. A fő szempont az, hogy a modell és a valóság azonos módon működjenek.

Ha kezdetben a modell még nem létező faktort használ fel az sem baj, mert a teleologikus szempont szerint, még arra is lehetőség van, hogy a célzott jövő megvalósuljon. Ha valamit elhiszünk jövőnkéről, az igazzá válhat, igazzá válik. Akkor pedig mégis megtaláltuk, ha nem is a vezérlő elvet, de a fejlődésünket segítő elvet mindenképp.

5. Nemzeti attraktor-hipotézis

A fejezet címe arra utal, hogy felfogásom szerint létezik egy, a magyar nemzet (és bármely más nemzet) történelméből, szellemtörténetéből, politikátörténetéből, gazdaságtörténetéből és általában a nemzet megragadható fejlődéséből, nyelvéből, a nyelv fejlődéséből, és egyéb más tényezők történelméből, valamint ezek jelenlegi állapotából és gyakorlatából levonható törvényszerűség, mely törvényszerűség esetleg a matematikai káosz fogalmi rendszerével magyarázható.

Az alábbiakban összefoglaltak egy, a korábban már ismertett új nézőpontból - a kaotikus rendszerek nézőpontjából - megfigyelhető modell lehetséges elemei.

Az alábbiakat ki-ki tetszése szerint fogadhatja el. Ezek elfogadása megkönnyíti a tanulmány későbbi, gazdaságpolitikára vonatkozó fejezetében leírtak, mint mai szükséges cselekvési lépések elfogadását, mert világossá teszi, hogy mi a cél, s mi az eszköz. Az "attraktor" és "aritmetikák" neveket is azért választottam, hogy utaljak arra a modellre, mely a történelmet, mint nemzeti cselekvést, a tudománytörténetet, mint nemzeti cselekvést és a gazdaságot is, mint nemzeti cselekvést fogalmazza meg. Az egyes területeken megnyilvánuló cselekvések egymástól különbözőek, mert valójában nem is összehasonlíthatóak, a közgazdaságtan és a szellemtörténet jelen eszközeivel. A fraktál-szemlélet ebben egy újfajta nézőpontot választ. A fraktál-szemlélet nem magukat a cselekedetek elemzi (ezt teszik a különböző területet leíró történetírások), nem magukat a gazdasági jelzőszámokat elemezi (ezt teszi a statisztika ill. a közgazdaságtan), hanem ezek nemzeti, tudományosan nem számszerűsíthető, megfoghatatlan tényezőit próbálja megragadni. Ha tetszik, a modell azon alapul, hogy a "nemzeti attraktort", s a sikert, mi hozza létre. A "nemzeti aritmetikák" működnek, azaz a "nemzeti lelkület" általam felismert vagy felismerni vélt jegyei alapján azt valószínűsíttem, hogy a "nemzeti lelkület" az egy és mindig ugyanaz, legyen bár szó történelemről, szellemtörténetről, politikáról vagy gazdaságról. Ez az aritmetika, ez maga a fraktál-szemlélet.

A történelem és gazdaság fraktál-struktúra elfogadására semmi nem jogosít fel, csak az az egy halvány jel, hogy mindkettő alakításában a véletlen komoly szerepet játszik, s mindkettő kaotikus jegyekkel kiegészítve alakul. No meg az, hogy mindkettőt ugyanazok csinálják.

Itt, nagy tömegben az emberi teleologikus jelleg a kaotikus rendszereknek nem mond ellent, a szociálpszichológiából már ismert, hogy a tömeg másként viselkedik, mint az egyén. Ezért elvileg semmire ellenzi ezt a modellt.

Ha esetleg tévednék (amit egészen kizárni mégsem lehet), s a fraktálközelítés nem jó modell, vagy hibásan ismertem fel az attraktor vagy az aritmetikai szabályokat, vagy bármi más miatt nem alkalmas a modell a későbbiek magyarázatára, esetleg a későbbiekkel a T. Olvasó nem ért egyet, az a további részek közgazdasági téziseit nem zavarja meg. Kifejezetten törekedtem arra, hogy a fraktál-szemléletű modell

ingatag alapjai miatt a későbbiekben kifejtett közgazdasági gondolatok önmagukban is megálljanak.

5.1 Lehet, hogy a kreativitás továbbadása a magyar attraktor?

Az, hogy valóban van-e magyar attraktor, másként fogalmazva az, hogy egy nemzetnek valóban van-e (Isten adta) küldetése vagy sincs, ma eldönthetetlen. Az azonban, hogy ma eldönthetetlen, nem jelenti azt, hogy a maga valóságában ez nem létezik. A kígyó a farkába harap, mert azzal, hogy nem tudjuk igazolni, hogy nem létezik, még sajnós azt sem tudjuk igazolni, hogy létezik ez a vezérlő elv.

Az attraktor vagy emelkedettebben eidosz, talán az ember lehetőségeivel nem is megismerhető, sőt esetleg létéről sem szerezhetünk bizonyosságot. A nemzetek fejlődnek, haladnak a maguk útján, s mert a nemzeti eidosz megismerhetetlen (jelenleg), a történelem fejlődése a káosz kíméletlenül kényszerű törvényeit követi.

A nemzetek fejlődése egymástól különböző, ezért a nemzetek egyes jegyeikben nagy eltéréseket mutathatnak. Azonban az emberi fejlődés egyetemes, minden nemzet a maga módján járul hozzá az emberiség fejlődéséhez és minden nemzet ehhez járul hozzá. Van-e ebben valami felsőbb rendszer? Létezik-e valami rend a történelem esetlegességeiben, van-e rend a káoszban?

Ha a káosz modelljét választjuk, a továbbiakban az eidosz fogalmát helyettesíthetjük kevésbé misztikus fogalommal, az attraktor fogalmával.

A káoszban, mint már erről szó volt, van rend. Shakespeare-t idézve: "Őrült beszéd, örült beszéd: de van benne rendszer"(Shakespeare, William: Hamlet, Arany János fordítása). Amit mi látunk, tapasztalunk a történelem, a tudomány fejlődéséből az éppen az, hogy nincs előre megtervezett, kiszámítható logikai fonata, de van benne rendszer. Nincs benne vezérlő logika, mert talán nem is a logika irányítja (vagy legalább nem az egyes ember önálló szintjén megérthető logika).

Azt, hogy a történelmet, s az egyes embereket mi irányítja, ha egyáltalán irányítja valami (valaki) régóta keresik az emberek. Természettudományos értelemben megválaszolhatatlan, ez világnézeti kérdés. Az emberiség egészében végigvonuló szellemtörténet tanulmányozása sem ad választ erre. Kérdezhetjük a filozófiát, fordulhatunk a valláshoz, nincs természettudományos válasz.

A legújabb kor termékeként megjelent egy új megközelítés, e problémának egy mai technikai színvonalról történő elméleti modellezése. A modell egy gigászi számítógép. A kérdés leegyszerűsítve úgy fogalmazható meg, hogy létezik-e egy olyan szoftver (algoritmus), mely a földi szereplők életét szabályozza, vezérli? Létezik-e ilyen algoritmus, s ha igen, ez megismerhető-e belülről. A számítástechnika jelen állapotában arról semmi biztatót nem tudunk mondani, hogy ha valaki egy algoritmust belülről szemlél, ki tudja-e találni, hogy az algoritmus hogyan működik. A mai matematika szerinti válasz erre egyértelműen az, hogy nem. Bármilyen válasz komplexitásának kisebbnek kell lennie, mint az őt létrehozó programénak. Egy számítógép nem tud a saját programjánál komplexebb számsorozatot előállítani, ezért

szükségszerű, hogy olyan kérdések (és állítások) is vannak, melyek eldönthetetlenek, ha azok komplexitása meghaladja a számítógép programját. (Barrow, John D.: A fizika világképe 328. old.).

E logika továbbvezetése oda visz, hogy - a fenti modelltől elszakadva - általánosságban végül is nem tudjuk megítélni, hogy az általunk felismert természeti törvények valóban a természet teljességét, annak maradéktalan egészét jellemzik-e. E szerint mindig lesznek eldönthetetlen kérdések, a bizonyíthatóság oldaláról. Ez azonban nem zárja ki még automatikusan azt, hogy az "igazságot" megismerjük, csak azt hogy be is bizonyítsuk.

De a probléma ezzel még mindig nincs megoldva, mert az túlzottan is összetett. Szpekulatív megközelítésben az algoritmusnak esetleg van olyan eleme is, mely az algoritmus által működtetett folyamatok résztvevői elől az algoritmus megismerését elzárja. Ekkor logikailag lehetetlen megismerni az algoritmust. Intuitíve meg lehet-e ismerni ekkor? Intuitíve is csak akkor, ha az algoritmus az intuitív megismerést nem korlátozza. Ki lehet-e jutni ebből a körforgásból? Ha az emberi génekben (adott kombinációikban) vagy azok ma még nem ismert, egyéb folyamatokhoz való kötődéseiben van a zárlat, akkor nem. Vagy mégis igen? Ha a géntechnológiával új gének is létrehozhatóak, amelyekre már nem vonatkozik a fenti szabály? Vagy csak olyan gének állíthatók elő, melyek mindegyikére vonatkozik a fenti szabály? Egyáltalán, ki mondta, hogy a szabály a géneken keresztül hat? A kérdések végtelen sok új kérdést szülnek, válaszokat viszont nem. Tudományos értelemben ma még nem.

Arra nézve, hogy kiderítsük, van-e egy nemzetnek küldetése talán mégis az egyetlen megoldás az, hogy kivárjuk a fizikai tudomány újabb szakaszát, amikor is az emberi fogalmakat, mint lélek, tudat, élet sikerül a fizika adott szintjének folyamataival azonosítani. Azután már csak azt kell megvárnunk, hogy az egyén szintjétől elszakadva ezek egymásra hatását, a közöttük lévő kapcsolatot detektálja a fizika.

A mai világunkban a tudomány mai eszközeivel tudományosan nem fogható kérdések java része a hit világába tartozik. Nem minden része, mert pl. a metafolyamatok jelentős részével (szerelem első látásra, ellenszenv első látásra, stb.) naponta találkozunk. Ezek hatása is mérhető. Sőt, az egyik kisebb magyar kereskedelmi televízió rendszeresen közvetített (hogy ma is közvetít-e azt nem tudom) olyan eseményeket, melyek képileg, videofelvételekkel dokumentáltan bemutattak az égbolton fel-fel tűnő fénypontokat, melyekre semmilyen magyarázat sincs ma tudományos értelemben.*

Ezek léteznek a valóságban, de a tudományban nem léteznek. Ahogy az elemi részecskék is léteztek azok felfedezése előtt, s a gravitációt sem Newton "vezette be", csak felismerte. A fizika, mint az utóbbi két évszázad sikertudománya, gyorsan halad, de csak fokról fokra lépdel a megismerésben előre. A fizika mégis könnyebb helyzetben van, mint a társadalomtudományok. Azért, mert téziseit előbb-utóbb bizonyítékokkal kell alátámasztani vagy elvetni. Ha minden kötél szakad és másképp nem megy, a fizikusok bevonják a szingularitást, melynek értelmében az addig működő törvények adott térben és időben (pontosabban a téridő adott pontján) érvényüket veszítik, vagy elnézik egy elemi részecskének, hogy az egyszerre két

---

* Sajnos nem tudom a felvételeket készítő mérnök úr nevét, a feltűnedező fénypontokat viszont tudom hogyan nevezte el: plazmagömböknek.

helyen legyen. Ennél is tovább mennek, amikor az Everett-féle sokvilág értelmezést feltételezve adnak értelmet a kvantumkozmológiának. Everett szerint (durván fogalmazva) egyszerre párhuzamosan végtelen sok világ van, a világokban minden esemény, ami megtörténhet, megtörténik. Mi ennek egyik valószínűségét éljük meg.

Ehhez képest jelentéktelen nézőpontváltásról van már csak szó, amikor azt keresem, meg lehet-e ítélni a magyar nemzet történelmét másként, mint ahogy eddig tettük. Mire lenne való az új "világkép"? Több mindenre is jó lenne. Először végre megpillanthatnánk a magyar nemzet történelmében rejlő folyamatos elemet, a sikert. Fontos a ma élőknek az, hogy nemzetük múltja sikerek vagy kudarcok sorozata. Fontos az is azonban, ha e sikerek okát meglegelni véljük, hogy azokat a képességeinket fejlesszük, melyek mindig is okozták és megtestesítették a sikert.

Ennek meg mi köze a gazdaságpolitikához, kérdezheti bárki joggal. Sok, talán túlzottan is sok.

A gazdaságpolitika jelmezébe öltözve lehet minden bebocsáttatást kérőt elküldeni a mulatságról, magyarul, bármilyen elképzelésre annyi ma a rövid válasz: nincs rá pénz. Van amire van pénz, van amire nincs. Ki döntheti el felelőséggel, hogy mik a kívánatos és egyedül üdvözítő célok, melyek fontosak, és melyek nem azok. Egyedül az ország lakossága, tágabb értelemben a nemzet egésze.

A magyar nemzet pedig állhatatosan küzd azért, amit akar. Ezért nem kételkedem abban, hogy a gazdaságpolitika hagyományos felfogása is előbb-utóbb lehetővé teszi a nemzet ma még elhanyagolt fontos képességeinek maradéktalan érvényre jutását. Nem kételkedem, mert a történelemből, és annak felfogásom szerinti értékeléséből kifejezetten következik: a magyar nemzet kikényszeríti a szükséges (gazdaságpolitikai) változásokat.

Nem kételkedem továbbá azért sem, mert a gazdaság fejlődése nem ad okot a kételkedésre.

De abban szkeptikus vagyok, hogy ez a szükséges, és szerintem a magyar nemzet történetéből kiolvasható szükséges fejlődési folyamat mikor indul el. Ezért tartom az egyik legfontosabb elemnek azt, hogy a gazdaságpolitika célrendszerében markánsan és visszavonhatatlanul jelenjenek meg azok a faktorok, melyek a mielőbbi indulást kikényszerítik.

Félreértés ne essék! Ezek az célok a nemzet történelmének és szellemtörténetének vizsgálata nélkül is kitűzhetőek, mint ezt majd bemutatom. E kiegészítő közelítéseket azért tartom fontosnak és jónak, mert így a célok útvesztőjében megfelelő iránytűnk van.

Ezek az elképzelések motiváltak akkor, amikor elhatároztam, hogy megírom jelen tanulmányt, ezért ez a sok hűhó. (Remélem, nem a semmiért, bár a modern fizika egyes képviselői szerint a semmiből teremtődött világegyetemünk. És ez mégis csak valami!)

Visszakanyarodva a történelem fejlődéséhez, metaforában összefoglalva a fő kérdést: vajon összeállítható-e a nemzetek virágos kertjének kertészeti tankönyve? A kertben különböző virágok különböző nemzeteket szimbolizálnak. Minden virágnak helye van a kertben, egyik nélkül sem egész a kert, de mindegyik virág a maga sajátosságával teszi teljessé a kertet. Az egyik virág a színével, a másik az illatával, a harmadik

bársonyosságával. Mindegyiket gondozni kell, de sok köztük a különbözőség, amit a virágokat megismerve ki lehet tapasztalni. A kert szebb, ha minden virág a saját tulajdonságának megfelelően fejlődik.

Csak azért nem kell annyit locsolni a kaktuszt, mint a rózsát, mert az így demokratikus egy elvont nézőpontból. Nekik az a demokratikus, ha mindegyik "neki magának" elég vizet kap.

Ilyennek fogom fel a nemzetek egymás melletti fejlődését is, sőt a nemzeten belüli fejlődés egyes folyamatait is. A gazdaság fejlődése is ilyen. A gazdaságon belül is egyes tényezők több odafigyelést kívánnak, mint mások. Ezek a tényezők különleges kezelésének igénye azok belső meghatározottságából és magyar belső meghatározottságunkból ered.

Vannak-e magyar nemzeti jegyek a történelmében? Szerintem vannak. Lehetnek-e magyar e magyar történelmi jegyeknek megfelelői a gazdaságban? Szerintem lehetnek. Szükséges-e ezen jegyek gazdaságpolitikában való kiemelése? Szerintem szükséges.

Az egyik ilyen nagyon jól megragadható nemzeti jegy a tudomány és technika fejlődéséhez való nemzeti hozzájárulásunk.

Amint a korábbi listából jól látszik, nemzetünk, méretéhez képest, nagyon nagy mértékben járult hozzá a tudományos és technikai sikerekhez.

Feltételezhető-e, hogy ez a kreativitás csak a húszadik század magyarjainak sajátossága? Ennek feltételezésére semmi okunk nincs. Kodály szavaira visszaemlékezve, azt a kreativitásra átfogalmazva, a kreativitás már a születés előtt kilenc hónappal megkezdődik, sőt már anya születése előtt kilenc hónappal megkezdődik, sőt ...

Ha viszont ez így van, akkor elfogadhatónak tűnik, hogy a magyar intellektuális erő mindig is jelen volt a magyar nemzet meghatározó jegyeként. Ennek alapján méltán feltételezhetjük, hogy az amerikai társadalomban oly kiemelkedő és oly komoly elismerést kivívó magyarok szellemisége hasonlóan kiemelkedő, mint a magyar szellemiség mindig is volt (lehetett) a történelem korábbi szakaszaiban is, csak akkor nem kapott ekkora publicitást. Ha tehát az intellektusunk és kreatitásunk esetleg nem is a többek által és régóta keresett magyar eidosz, de nemzeti karakterünk egyik legfőbb jegye.

A káosz elmélete azt tanítja, hogy a kezdeti feltételekben bekövetkező picinyke változás az eredményekben lényeges eltéréseket okozhat. Ahogy ezt korábban másként már megfogalmaztam, aránylag kis változás kell adott energiaszinteken ahhoz, hogy ez térben és időben eltávolodva is jelentős változást eredményezzen.

A kreativitás éppen ezt a picinyke változást tudja megadni. A (magyar) kreativitásra példaként a (magyar) vicceket is fel lehetne hozni. A vicc lényegét tekintve felfogható úgy is, hogy egy adott információmennyiséget más oldalról fog rendszerbe. Ahogy már korábban is szó volt erről, a nézőpont változása, adott információtartalom mellett is megváltoztatja a kapott eredményt, új, a korábitól eltérő eredményt hoz létre.

- "- Anya, megyek moziba!
- Tessék?!
- Anya, megyek moziba?"

A vicc első és harmadik sorában egyetlen írásjel változása okozza azt, hogy az azonos szavakból képzett azonos mondat más hangsúllyal hangzik el. Ez a más hangsúly eredményezi azt, hogy az azonos szavakból álló azonos mondat lényegi jelentésváltozáson megy keresztül.

A kreativitás talán azért jellemző jobban a magyar nyelvű emberekre, mert a beszélt nyelv struktúrájának csak hangsúlybéli, picinyke változásai a nyelvi eredményt tekintve gyökeres változásokat okoznak.

Ha nyelvünk valóban szolgálja a kreatív gondolkodást a hangsúlyváltozások, intonációk alig észrevehető változása okozta tekintélyes jelentésváltozás miatt, és a magyar nyelv valóban egyedülálló nyelvi rendszer, akkor nem (csak) gén, s nem (csak) társadalmi hatás, hanem a nemzeti nyelv, a magyar nyelv is kifejezetten indukálja a kreatív gondolkodást.

Kényszeríthet a kreativitásra azzal, hogy "nagy hangsúlyt helyez" a hangsúlyra, másként megfogalmazva, éberré tesz a változatlan információkban, akár sorrendváltozás nélkül is bekövetkező, csak a kiejtésben, tehát egyetlenegyszer elhangzó s ekkor felismerendő apró torzulásokra.

Ezért egyszerűen lehet, hogy a legmagátólértetődőbb, a magyar nyelv alapozza meg a magyar intellektus és kreativitás magas szintjét. És ezt valóban az anyatejjel szívjuk magunkba, ennek keretében gondolkodunk, minden döntésünket e gondolati keret fogja át, s eszméink is ebben öltönek testet.

A magyar nyelv, az elvehetetlen, ma is élő, ősi magyar egygétartozási jegyünk és bizonyítékunk.

5.2 Mégis sikeres a magyar nemzet?

Az alfejezet címe az is lehetne: a magyar történelmi kronológiából és tudományos eredményekből levonható új következtetések.

Azért, hogy egyértelműen és gyorsan eljussunk a végeredményhez, éljünk a matematikában megszokott eszközzel, a feltételezéssel.

Legyen most pozitív prekonceptiónk! Fogadjuk el egy pillanatra azt, hogy a magyar attraktor a kreativitás, ennek átadása a világ számára. Ennek egy lehetséges megnyilvánulása a tudomány és a technika területén megjelenő szép számú eredmény. Fogadjuk el azt, hogy a magyar eidosz az, hogy a világot (és magunkat) intellektusunk erejével segítsük, formáljuk. Ha ezt elfogadjuk, magyar történelmünk megítélése rögvest megváltozik.

A nézőpont megváltozásával az információk megváltozása nélkül, azok egyszerű átrendezésével új eredményre jutunk.

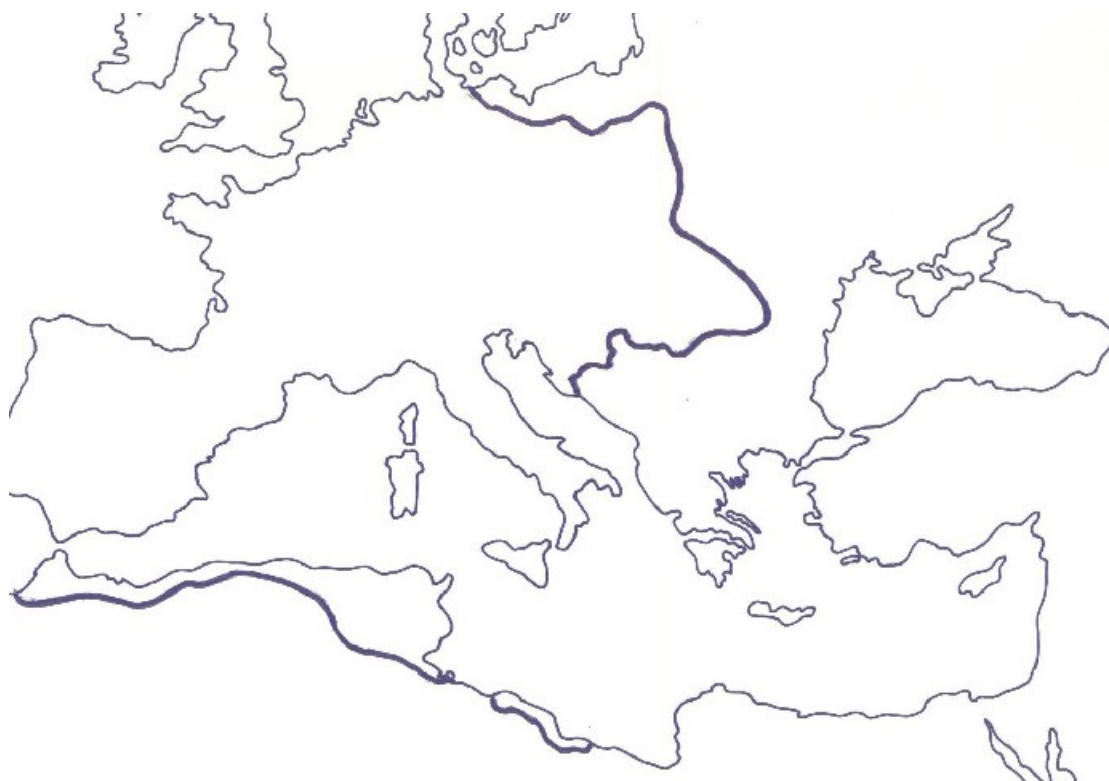
Úgy vagyunk ezzel, akárcsak a korábbi kép vizsgálatakor, ha így nézzük más, mintha úgy nézzük. (Ld. a korábban bemutatott

)

Ahhoz, hogy gondolatmenetem egysége világos legyen, a Honfoglalásnál kell kezdenem.

Az alábbi ábra azt az állapotot mutatja, hogy a vallásos világnézet szerint milyen volt Európa állapota Kr. u. V-XI. századokban.

Ábra 5-1 Európa vallásai Kr. u. V-XI. század (A térkép Kassai Károly festőművész alkotása)

Ha azt tekintjük bármely nemzet fő feladatának, hogy tudását és képességét állítsa a világ szolgálatába úgy, hogy közben saját azonosságát megőrizze, és ez a magyar esetben a kreatív tudás átadásával kap fő hangsúlyt, akkor a Kárpát-medence az akkori vallási időszakot mutató térkép szerint kiváló hely erre. Része a kor uralkodó európai vallásos területének, de annak szélén található. Érintőleg más vallások is megtalálhatóak a környéken.

A világ haladó fele akkor Európa volt, kétség kívül. (A titokba burkolódzó Távol-Keletnél is fejlettebb talán.)

Ha az európai kultúrában a magyarság részt akar venni, formálni akarja azt, akkor e kultúrának vivő közegét, a vallást kell felvenni. Ezért Géza és I. István valójában olyan küldetést teljesített, mely nem csak a magyarság érdekeit szolgálta, hanem azt is lehetővé tette, hogy a magyar nemzet a saját tudását a világ tudásához hozzáadja.

A korábbiakat most rendre megismételve, de új nézőpontból és új megvilágításban értékelve azokat:

A magyar nép története a korábbi felfogás szerint olyan nép története, amely folytonosan küzd szabadságáért, de attól lényegében 1526-tól, a mohácsi csatavesztéstől, a Habsburg megszálláson át, a német majd orosz megszállással egészen napjainkig, a szovjet csapatok kivonulásáig 1990-ig megfosztották.

Ezek alátámasztására felsorolható valamennyi háború, felkelés, összeesküvés, melyekben magyar őseink rendre életüket áldozták azért, hogy a magyar nemzet függetlensége megvalósuljon.

Felsorolás szerűen a korábban bemutatott kronológia alapján:

Folyamatos háborúk és harcok a török ellen, Bocskai-féle Habsburg ellenes szabadságharc, Wesselényi, Zrínyi, Nádasdy-féle összeesküvés, kuruc mozgalom, Thököly Imre hadviselése, Rákóczi szabadságharc, 1848-as forradalom, Deák Ferenc kiegyezése, Őszirózsás forradalom, Tanácsköztársaság, a két világháborút lezáró békekötés területeink elcsatolásáról, 1956-os forradalom.

Nos ezeket az eseményeket más szűrőn át is lehet nézni. A magyar nemzet a mai napig fennmaradt. Ez tény.

Ha elfogadjuk azt, hogy a magyar nemzetnek, mint minden más nemzetnek feladata, hogy a világ fejlődéshez a maga részét és tudását hozzátegye, akkor lehet egy nemzet valós küldetése is egyben, hogy ezt a célt a maga módján teljesítse.

Ahogy az Géza és I. István időkbeli kezdetek mutatják, a magyar nemzet alapvetően békés nemzet.

Eszközeiben olyan elemeket választ tudatosan vagy tudattalanul, melyek a magyar gondolatok forrásának vizét más kulturális vagy hatalmi rendszerek patakjainak medrében ill. folyóágyában juttatja a tengerbe.

A török megszállás e nézőpontból másként jelenik már meg: a magyar (keresztényi kultúra által szállított) hatás nem érvényesülhetett a nem keresztény világban. A magyar nép nem hódító nép. Ha ezek után az kívánatik, hogy a nem keresztény világhoz is eljuttassa azt, amit a világ egészének el kell juttatnia, ennek egyetlen megoldása maradt, a törökökkel való kényszerű együttélés saját területén.

A törökkel való harcok célja mindig és kifejezetten az volt, az éppen harcban álló hősi magyarok azért áldozták életüket, hogy a magyar területekről a törökököt kiűzzék.

A török megszállás alatti harcoknak azonban lehet egy tágabb, történelmet átfogó értelmezése is, nem az adott harcnak kellett sikeresnek lennie, hanem azt az eredményt kellett előkészíteniük, hogy a török végül is elhagyja az országot. Ez meg is történt, a török elhagyta az országot.

A köztes harcok jelzések, melyek biztosították azt a korrekciót a két nemzet együttműködésében, melyre az együttműködés adott struktúráiban szükség volt. A harcok visszajelzést jelentettek, szerepüket már létükkel elérték, nem volt lényeges, hogy hadászati értelemben győztesek vagy vesztesek.

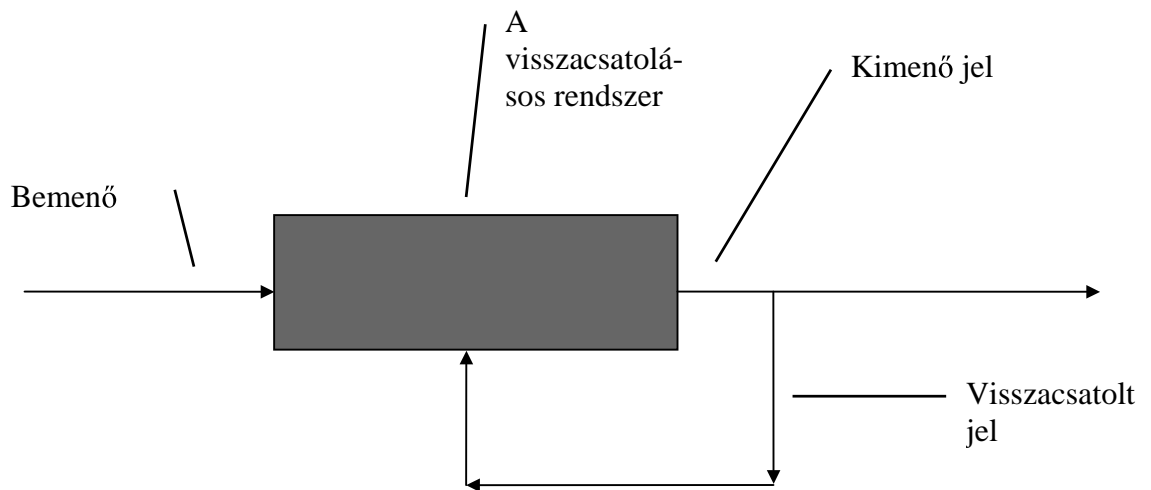
Lényegüket tekintve győztesek voltak, mert magyarságunk megmaradt, a török végül is elment, ha volt átadni valónk a török képviselte és közvetítette kultúrának azt átadtuk.

Kérdés lehet, hogy mi volt ez? Fogalmam sincs. Amiről beszélek, kreativitás, szemlélet, nézőpont. Nem releváns ennek konkrét fizikai megjelenés, ha egyáltalán van.

A Habsburg időszaki Magyarország mozgalmaira ugyanez áll. Minden mozgalom, melyet a történészek sikertelennek minősítenek sikeres volt, mert minden mozgalom már megjelenésével, megjelenésében teljesítette küldetését, az együttműködés zavarait korrigálta ill. korrigáltatta. A mozgalmak megjelenése után nem lehetett úgy tenni, mintha misem történt volna.

A következő ábra a visszacsatolás szerepét szemlélteti.

Ábra 5-2 A visszacsatolós rendszer elve

A visszacsatolások ilyen technikája alapján működik, pl. az emberi érintkezés is, ha valaki halkán beszél hozzánk és nem értjük mit mond, rászólunk, beszélj hangosabban. Folytatjuk ezt mindaddig, amíg nem halljuk, amit mond. Ha túl hangos, akkor azt kérjük, beszéljen halkabban. "Magunktól tudjuk", hogy melyik irányba kell szabályoznunk a beszélőt, a rádió hangerejét, stb. Elképzelhetetlen, hogy a természeti törvények alapján "működő ember" a társadalom fejlődésével ezt az elvet öntudatlanul meg ne valósította volna. Az elvet egyébként tudatosan is megvalósította a technikai fejlesztésben.

Az összes elektronikai berendezés, ahol a visszacsatolásoknak egyáltalán szerepük van, ilyen elv alapján működik. Az elektronika megnézi a kimenő jelet, értékeli és

ennek alapján módosítja a bemenő jelet. Növeli vagy csökkenti. Majd megnézi a kimenő jelet, ...

A Habsburg megszállás is befejeződött, tehát valamennyi mozgalom, mely a Habsburgoktól való elszakadást tűzte zászlajára sikeres volt és helyénvaló. Nem hadászati értelemben vett sikert kell keresni, hiszen az osztrákok rendre győztek, s most még sincsenek itt.

Ez persze legjobbaink véráldozatát követelte, de nem volt tettük sem az akkori események menetében, sem e tágabb értelemben hiábavaló, mert ha nem lettek volna e mozgalmak, magyarságunk már elveszett volna.

E harcok nélkül, azaz e visszajelzések nélkül az osztrák beavatkozás olyan erőteljes lehetett volna, mely a folyamat nyelv megszüntetésével indult volna, ahogy erre kísérlet is volt s ezt a magyarságtudat megszüntetése követhette volna.

Ilyen értelemben azt is lehet mondani, hogy eleink hősiességi harcai és bátor haláluk tartotta és tartja életben a magyar nemzetet.

A hősiesség a hétköznapiakban is megjelent. Addig kell megtartani a magyar szellemet, amíg csak lehet, ez volt a hétköznapi hősiessége. Ennek könnyed hangvételű, de komoly tartalmú példája az alábbi anekdota.

A Bach-rendszer alatt egy előkelő német azt kérdezte Deák Ferencőtől:

- Hát ön lehetetlennek tartja, hogy Magyarország elnémetesedjék?
- Lehetetlenség az éppen nincs benne.
- Hát akkor, miért nem adják meg magukat?
- Uram, ha az orvos azt mondaná önnek, élélhet még egy darabig, de meghalhat ma is, mit tenne ön?
- Élnék, ameddig lehet.
- No hát, mi is megpróbáljuk, mint magyarok, élni mindaddig, amíg lehet.

(Tóth Béla: A magyar anekdotakincs - Ameddig lehet)

A magyar függetlenség elvesztése nézetem szerint annak eszköze volt mindig a magyar történelem folyamán, hogy azokat az elemeket, kultúránk és gondolatiságunk azon részét, melyet nem tudunk verbálisan megnevezni, átadjuk.

Ezen információátadásnak a jelek szerint két útja lehetséges (volt eddig lehetséges), vagy mi megyünk a "célsoporthoz" (Honfoglalás, kivándorlások Amerikába), vagy ők jönnek (törökök, osztrákok, szovjet-oroszok).

Az is kétségtelen lehet, hogy a kölcsönös együttetés miatt a magyarság is kapott ebben az értelemben "információt" a törököktől, osztrákoktól, németektől, oroszoktól. Lehetséges az is, hogy az információk kölcsönös cseréje az ami miatt a magyar nemzetnek el kellett szenvednie történelmének ilyen alakulását. (Én a magyar információ-kibocsátásban jobban hiszek!)

Ehhez tartozhat az, hogy a világválság idején másfél millió magyar "kitántorgott Amerikába". Ez az akkori amerikai lélekszám jelentős hányada volt. Amerikába más módon nem tudhattunk volna tudást átadni. Az amerikai társadalom talán éppen attól

olyan sikeres, hogy számos népet egyesít az ország, s sok nemzet sok képviselője koncentrált helyen koncentrált fejlődést hoz létre. (Ez persze, mint a többi, csak feltevés.)

Amint már erről szó volt, a magyar intellektuális teljesítményeket az amerikai nép elismeri, ne tegyünk hát mi úgy, mint akiket nem érdekel.

A szocialista világrendszer, létezése ideje alatt, a világ egyhatodára terjedt ki. E világrendszer is megszűnt, a magyarság e rendszeren belül betöltött szerepe köztudottan egyedülálló volt.

Az 1956-os forradalom is sikeres volt, megint nem hadászati értelemben. Megtörtént a történelmi jelzés, a dolgok nem folytatódhattak úgy tovább, ahogy korábban.

Sikeres volt azonban hosszabb távon is: a szovjet megszállási övezetből 1990-ben Magyarország kivált.

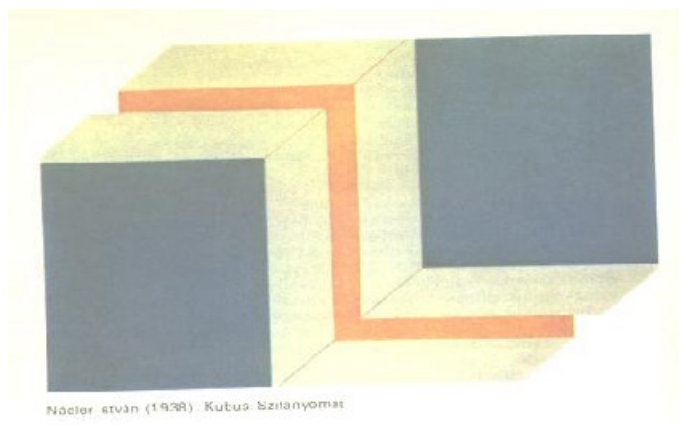
Hogy a szocialista rendszer változásaiban (végül felbomlásában) mekkora szerepe volt a magyar nemzeti tartásnak és tudatnak az kimutathatatlan, de fontos és lényeges szerepét az eszmerendszer formálásában nem lehet észrevétlenül hagyni. Ezen keresztül hatott az szocialista területen élőkre is egyúttal.

E nézőpontból tehát a magyar nemzet nem az állandó vesztes pozíciójában található, hanem olyan értéket átadó és kibocsátó nemzet, mely Európában egyedülálló. Szellemi értékek átadása, a tudatalatti információk cseréje történhet meg.

Fenti állítást "bizonyítani" közvetlen bizonyítékokkal nem tudom, bár ez talán hasznos lenne. A rendszer azonban konzisztens. Változatlan az információ, ám e magyarázattal új rendszerben új képet alkot.

Hasonlóan az alábbi ábrához.

Ábra 5-3 Nádler István: Kubus, Szitanyomat 1938.

A képen vagy egy balra lefelé vagy egy jobbra felfelé törő téglatestet látunk. Ha az egyiket látjuk, a másikat nem láthatjuk, mert az akkor nincs.

A látásmód megváltozása adja új történelmi nézőpontomat. Újszerű nézőpontba kerül ennek alapján a belső harcok áttekintése is:

A pesszimista kép csak folytatódik amikor a belső magyar helyzetelemzésre is sor kerül, e szerint vesztes mozgalom a Koppány vezette ellenállás, a Vazul-féle ellenállás, a Bánk bán-féle összeesküvés, a Budai Nagy Antal vezette parasztfelkelés, a Dózsa-féle parasztfelkelés, stb.. Bizonyos fokig idetartozhat még a többi politikai párt veresége a Magyar Kommunista Párt ellenében az 1947-es választásokon, a választások törvényességi aggályai miatt. Formailag még idetartozhat az 1990-es taxisblokád is.

S ha ez mind nem lenne elég, s azt hihetnénk, hogy a helyzet az örök vesztes pozíciójánál már nem lehet rosszabb, akkor tévedünk.

Hiszen többet is veszítettünk a fenti érvelés szerint, mint háborút, forradalmat, felkelést, tárgyalást.

A korának megfelelően korszerűtlen ősiség törvénye rossz viszonyokat konzervál, a parasztok röghöz kötése a strukturális fejletlenséget jelenti, stb.

E belső mozgalmak, (Koppány, Vazul, Budai, Dózsa, stb.) szintén arra szolgáltak, hogy a rendszer belső működésének korrekcióját elvégezzék.

Egy nemzet legfontosabb feladata, hogy fennmaradjon, ez teszi őt képessé arra, hogy ellássa eidoszát, az attraktora hasson.

A fennmaradáshoz szükséges elvégzendő korrekciók jelzései ezek a mozgalmak.

Véráldozat a nemzet fennmaradásáért. S mind sikeres ebben az értelemben.

Az ősiség törvénye és a röghöz kötés történelmi távlatban hivatott arra, hogy a török megszállás alatt és után biztosítsa a magyarság helybenmaradását. Fejletlen intézkedés gazdaságilag talán, de a következő pár évszázad politikai, hadászati időszaka túlélésében segítette a nemzetet.

Hasonló eszköz lehetett a szocialista rendszer jobbára zárt határsorompója. Az Európai Unió magyar munkeroáramlási derogációja is felfogható ilyennek. Ez utóbbinak a tényszerű oka az, hogy a magyarság nagyobb mértékű munkavállalását azért hátráltatják, mert tartanak az olcsó magyar munkavállalói konkurenciától. Tartanak attól, hogy a magyar munkavállalók keresettebbek lesznek, mint a már uniós országbeliek!

Ez érthető is, hiszen amint Telegdi Bálint, aki fiatalon az USA-ba vándorolt, mondja: a külföldre vándorolt magyar fiataloknak célszerű volt titkolni magyar származásukat, mert ha kiderült, rögtön túl sokat vártak tőle, hiszen többet kell tudnia, ha magyar!

(vö. Marx György id. mű 144. old.)

Külön szót érdemel a két világháború és azok területi következményei.

A két vesztes világháború e magyar balsors szerves része, már meg sem kell lepődni, hogy ott is veszítettünk.

(Megjegyzem, hogy az I. világháborúba Magyarország azért került bele szerintem, mert az Osztrák-Magyar Monarchia része volt, tehát nem "saját" akarattól. Ezért az ezt a háborút követő területi veszteségek után a II. világháborúban a magyar szerep adottság volt, az előző lezárásának egyenes következménye.)

A világháborúkat követő területvesztés a magyar történelem szerves és lényeges része. Ez biztosítja ugyanis azt a szükséges befolyást, mely befolyás ezen területen ill. országokban a magyar küldetésstudaton keresztül formálódik.

Ezt alátámasztja, hogy a környező országokban a magyar kisebbség részt vesz a kormányzásban.

Ahogy az eltelt korábbi időszakok mutatják, a területi veszteségeink eddig mindannyiszor átmenetiek voltak. A területeinket a korábbi időszakokban mindig visszaszereztük. A ma Európájában a területi kérdések még nincsenek nyugvóponton. A német területegyesítés, a korábbi Jugoszlávia területi szétesése azt jelenti, hogy az európai területátrendeződés folyamatosan létező tendencia. Ezért szerintem a MIÉP, mint parlamenti párt, szükségszerűen parlamenti párt, mert a jelenleg parlamentben ülők közül egyedül ő képviseli a terület-visszaszerzési politikát. A német egység kérdését korábban senki nem vette komolyan, mára már természetes valóság. A magyar egység még nem az. Bizonyos vagyok benne, hogy a magyar területek egysége előbb vagy utóbb ismét helyreáll, de a magyarság "elszakadt" részeinek addig teljesíteniük kell, amit a sors számukra kiszabott. Hogy mit, mikorra, meddig, nem tudom. De tudni fogjuk, ha teljesítették, mert akkorra visszaáll a magyar területi egység.

A magyar nép kronológiai története kétség kívül azt mutatja, hogy a harcaink java részét hadászati értelemben elvesztettük, de mégis mindig elértük a kívánt célt. Harcaink, tárgyalásaink nem győzelmeik miatt voltak sikeresek, hanem azzal, hogy voltak. Ezzel elérték a magyar nemzet fennmaradását és a magyar nemzet fejlődéséhez szükséges körülmények mindig kialakították.

A kritikus hangok most azt fogalmazgathatják, hogy mivel sok csatát elvesztettünk, nem lehetünk sikeresek. Ez csak annyiban igaz, amennyiben Newton törvénye is hamis: egy test mindaddig megtartja egyenes vonalú egyenletes mozgását, amíg annak megváltoztatására külső erő nem kényszeríti. A newtoni törvény alapján számolták hosszú ideig a bolygómozgásokat, de a világűrben egyetlen egyenes vonalú mozgás sincsen.

Ettől az elképzelésem még lehetne téves, de milyen bizonyíték van arra, hogy amit állítok tévedés? Semmilyen, csupán a felszíni megjelenés. A tudati megjelenés azonban legalább ennyire fontos. És tudati megjelenésében a magyar nemzet története látszatra is sikertörténet és lényegileg is az.

Ezt alátámasztandó, egy-két területet kiemelve, címszavakban mit mondhatunk, a tényekre alapozva:

Minden nap gyújtunk gyufát, minden nap írunk golyóstollal, naponta felkapcsoljuk a villanyégőket. Működnek az atomreaktorok, s a vezetékek szállítják a transzformált áramot. Lépten nyomon megannyi magyar találmány.

A számítástechnika jelentős részét is a magyarok alapozták meg. A váltóáramot, a telefonközpontot, a színes tv-képernyőt, a programozható számítógépet, az egyik legsikeresebb programnyelvet, a legsikeresebb szövegszerkesztő- és táblázatkezelő szoftvereket, az időosztásos e-mail rendszert, a PENTIUM-processzor számítógépelemet, mind magyarok fedezték fel, valósították meg.

Ott voltunk a filmipar és a zeneipar megalapításában is. Hollywood megalapításában a magyarok az "őstelepések" között voltak, az elsők között voltak, akik filmstúdiókat alapítottak. A mozgóképes TV-műsor-továbbításában, a mikrobarázdás hangmez megalkotásában is magyar kezdetek vannak. A színes televízió is magyar találmány.

Az újságírásban a magyar Pulitzer Józsefről elnevezett díjat adnak át.

A repülésben is ott van kezünk (szellemünk) nyoma. A léghajó, a helikopter, az áramvonalas repülőgép, a sugárhajtás is mind magyar találmány. A holdra magyar ember tervezett járművet.

A gépkocsiipar kezdetén a magyar találmányok nagyot lendítettek az ágazat fejlődésben.

A porlasztó, az első kerék kormányzású autó, a híres Ford T-modell, mind a magyarok sikerét példázza.

Ha megnézzük Nobel-díjasainkat, a fizika, a kémia, az orvostudomány és a közgazdaságtan területén is van képviselőnk.

A Nobel-díjjal nem honorált területről, a matematikáról is el lehet mondani, a magyarok az élvonalban voltak és vannak. A magyar szemléletmód itt is eredményes és sikeres.

A művészetek számtalan ágát is fel lehetne sorolni, melyben mind jelentőset alkotott a magyar, de a talán nincs is szükség a fentieknél többre. Amit be kívántam mutatni, arra a fentiek is elegendőek. Azaz, a magyar szellemi eredmények jelentősek, fontosak, s a világ minden nagy sikerágazata ma épít magyar találmányokra, tudományos eredményekre, sikerekre.

6. A magyar nemzet aritmetikája

6.1 Az alapvető aritmetikai elem: a magyar nemzetnek életben kell maradnia

A magyar nemzetnek első és alapvető feladata, hogy életben maradjon. Nemzetként és adott kornak megfelelő államalakulatban, országban, unióban, politikai rendszerekben.

Már Karl Marx is megfogalmazta, igaz, más okból azt, hogy az embereknek először is életben kell maradniuk ahhoz, hogy történelmet csinálhassanak. (vö. Marx, Karl: A politikai gazdaságtan bírálatának alapvonalai)

A nemzetnek életben kell maradnia ahhoz, hogy történelmét teljesítse.

A magyar nemzet történelmének kronológiai áttekintése azt mutatja, hogy a magyar nép nem háborús nép. A magyar, történelme során lényegesen kevesebb háborút kezdett területszerzési okokból, mint ahány háborút területének védelmében folytatott, vagy területének visszaszerzéséért indított.

A nemzetek területhez való kötődése a népek történelmének elemzése kapcsán egyértelműen igazolható.

Nem is kell azonban messzire visszatekinteni a múltba, elég a napjainkban is folyó zsidó-palesztin háborús állapotokra gondolni.

A magyar nemzet legnagyobb része (magától értetődő módon) Magyarország területén él.

Az ország mérete azonban a történelem folyamán időről időre változott.

E változásokat szemléltetik az alábbi ábrák.

Ábra 6-1 Magyarország a XIV. században (A térkép Kassai Károly festőművész alkotása)

Ábra 6-2 Magyarország a XVI. században (A térkép Kassai Károly festőművész alkotása)

Ábra 6-3 Magyarország a XVIII. század végén (A térkép Kassai Károly festőművész alkotása)

Ábra 6-4 Az Oszták-Magyar Monarchia az I. világháború előtt (A térkép Kassai Károly festőművész alkotása)

Ábra 6-5 Magyarország az I. világháború után (A térkép Kassai Károly festőművész alkotása)

Az ország mérete a Honfoglalással és az azt követő időszakokkal alakult ki. A történelem további menetében a terület általában csökkent, majd ismét eredeti állapotába jutott. Az eredeti állapot és a területek változási irányai egyértelműen mutatják, hogy az ország, a nemzet védekezésben élt, s nem terjeszkedésben valósította meg fejlődését.

A magyar nemzet sosem volt terjeszkedő nemzet. Nem voltak gyarmatai, nem voltak más földrészen magyar telepek, melyek Magyarország részeiként funkcionáltak volna.

A magyarság fejlődéséhez ezek a fejlődési elemek nem voltak szükségesek. Az ország és a nemzet egy területi koncentrációban fejlődött, egy területen élt a Honfoglalástól kezdődően. Nem volt olyan jellegű és típusú területfoglalás, mint a spanyol, angol, francia vagy portugál történelemben.

Természetesen, volt a magyar történelemben is nagyobb méretű emigrációs hullám több ízben, ezek azonban nem e gondolat által jelzett folyamat részei, felfogásom szerint. Ezek az emigrációs hullámok ui. nem párosultak területszerzési és politikai dominanciára irányuló törekvésekkel.

A magyar nemzet életben maradásának nem volt feltétele a területi hódítás, de feltétele volt más. Meg kellett védenie területét és azon túl is tennie kellett: meg kell védenie magyarságát.

Ez nem volt egyszerű feladat. A Kárpát-medencében hosszabb-rövidebb ideig megtelepedő nem magyar területfoglalók időnként erőteljesen törekedtek a magyar nemzeti tudat megtörésére és megszüntetésére. Szerencsénkre sikertelenül.

A Kárpát-medencében letelepedett, magyarországi életre berendezkedő kisebbségek itt otthonra találtak, ma is jól érzik magukat. Történelmi távlatban nem kimutatható a nemzetiségek és a magyarok különböző megítéltetése az országon belül - magyar részről.

Sajátos a helyzet, hiszen ennek épp az ellenkezője látszik igaznak, ezt bizonyítja az egyik mondásunk is: "Adj a tótnak szállást, kiver a házadból!". Furcsa, csak a magyar türelemre jellemző helyzet az, ha egy szívesen befogadott kisebbség akarja meghatározni, hogy mi a magyar nemzet feladata és dolga a világban. Ezek a kísérletek is rendre mind kudarcot vallottak történelmi távlatokban, a Német Lovagrend, a római befolyás, stb. mind eredmény nélküli kísérletek voltak. Eredmény nélküliek voltak, mert nem érintették a magyar szellemiség hordozta lényegét, nem érintették meg azt, mert megtörték a magyar nemzet önmagát védő szellemi pajzsán. Megtanítottak ugyanakkor arra, hogyan kell ilyen kísérletekének sikeresen ellenállni és kivédeni azokat.

A magyar nemzeti lét megőrzése és ezen keresztül a magyar nemzeti tudat megőrzése nyilvánvalóan sikerült.

Ebben az értelemben a magyar nemzet története sikertörténet, ez az aritmetikai elem működik.

A magyar nemzet önvédelme, területi védelme és egyéb befolyástól való védekezése talán a ma már elindult, és egyre inkább visszavonhatatlanná váló globalizáció ellen is védelmet nyújt. A magyar nemzeti tudat megszüntetésére minden történelmi tanulság szerint eddig nem került sor. A globalizáció gazdasági és politikai erői megállíthatatlanok. A tömegmédiá korszakában, az uniformizálódó szolgáltatások és fogyasztások, az egységesülő termelés és információcsere korszakában az egyetlen, ami a magyar nemzeti tudatot fenntarthatja, az a történelemből megörökölt, a saját bőrünkön tapasztalt folytonos kihívás és a valamennyiszor - mindannyiszor - elért magyar siker.

Madách Imre Az ember tragédiájában így fogalmazta ezt meg:

Minden, mi él, az egyenlő soká él,
A százados fa, s egynapos rovar.
Eszmél, örül, szeret és elbukik,
Midőn napszámát s vágyait betölté.
Nem az idő halad: *mi* változunk,
Egy század, egy nap, szinte egyre megy.
Ne félj, betöltöd célodat te is,
Csak azt ne hidd, hogy e sár-testbe van
Szorítva az ember egyénisége.
Látád a hangyát és a méhrajt:
Ezer munkás jár dörén össze-vissza,
Vakon cselekszik, téved, elbukik,
De az egész, mint állandó egyén,
Együttleges szellemben él, cselekszik,
Kitűzött tervét bizton létesíti,
Míg eljön a vég, s az egész eláll. —
Portested is széthulland így, igaz,
De száz alakban újjólag felélsz,
És nem kell újra semmit kezdened:
Ha vétkeztél, fiadban bűnhödöl,
Köszvényedet őbenne folytatod,
Amit tapasztalsz, érzesz és tanulsz
Évmilliókra lesz tulajdonod.

(Madách Imre: Az ember tragédiája- részlet)

A globalizáció világjelenség. Gazdasági mezben törtet. Haladást és bőséget ígér. ezért megállíthatatlan. Nem fél kézzel kell megállítani a gyorsvonalot*, hanem felkészülten várni. A gazdasági kihívásokra gazdasági válaszokat kell adnunk.

---

* A száguldó gyorsvonal nyílt pályán, félkézzel való megállításának egyetlen lehetséges módja ismert a pesti vicc szerint: integetni kell a mozdonyvezetőnek, hogy álljon meg.

Reálisan kell készülnünk, reális célokkal és reális várakozásokkal. Ennek tudati, politikai és gazdasági tartalma is van, ezért ennek kell, hogy gazdaságpolitikai következményei is legyenek.

6.2 A magyar nemzeti aritmetika második eleme: célszerű folyamatok

Hogy mi a magyar nemzet eidosza, azt nem tudhatjuk valójában. Sőt, mint erről fentebb már részletesen esett szó, azt sem tudhatjuk, hogy van-e ilyen. Ha azonban elfogadjuk a korábban, modell szinten megfogalmazott kreativitást a magyar nemzet kiemelkedő sajátjaként, akkor ennek kapcsán itt már minden további nélkül elfogadható, hogy ennek a világ jobbítására való felhasználása a magyar nemzet legfőbb feladata.

A magyar nemzet e küldetését formális logikai érvekkel nem lehet bizonyítani. Fontos, hogy azt sem lehet ilyen módon bizonyítani, hogy az elképzelés hamis.

Egy adott matematikai rendszerben is vannak axiómák és eljárási szabályok, aritmetikák, melyeket további bizonyítás nélkül fogadunk el igaznak ahhoz, hogy egy működő matematikai rendszert, annak formalizmusával felállíthatsunk.

Döntéseinkben az intuíciónk az, ami megsúghatja nekünk, mi az, amit nyilvánvalóan "igaznak" fogadunk el, ha a rendszer egészét értelmesnek tartjuk és ismerjük annak egyes, megismerhető elemeit és az adott rendszer szimbólumainak értelmét.

A rendszerekkel támasztott minimális követelmény, az önkonzisztencia követelménye itt nem igazít minket útba.

Penrose szerint az igazi matematikai igazság az ember alkotta konstrukciókon túlmutat, a világ magyarázatának valami mélyebb, tőlünk független létezését írja le. (vö. Penrose, Roger: A császár új elméje 130-139. old.).

A világ egyik legnagyobb, ma élő matematikusa szerint a matematika képes túlmutatni azon a rendszeren, melyből származik, képes a "valódi" világ leírására, képes "valóságban meglévő, szándékunktól független" összefüggések modellezésére. Ha erre képes a matematika, akkor e valóság túlmutat az ember alkotta konstrukción, azaz adottságként létezik, van ilyen értelmű valóság.

Jelen okfejtéssel arra kívántam utalni, hogy a matematika egzakt szabályai is alapulnak "magától értetődően igaz" dolgokon, s ennek eredménye az, hogy a tágabb értelemben vett

valóságot magyarázzák.

De joggal fogadhatjuk-e el azt a feltételezést, miszerint a magyar nemzetnek az az eidosza a világban, hogy kreativitását és találékonyságát az emberiség szolgálatába állítsa? Miért ne fogadhatnánk el. Minden nemzetnek ez a "feladata".

Ha ez így van, akkor a magyar nemzet története ebben a értelemben is sikertörténet.

A helyesen megválasztott forrás- és továbbító-rendszerek története.

Forrás a magyar nemzet kollektív tudattalanja, továbbító rendszer a más népekkel való együttműködés. A Magyarországon előforduló, hosszabb-rövidebb ideig itt tartózkodó nem magyar nemzetek képviselői és azok kollektív tudattalanja ill. saját nemzeti eidoszuk az, ami a vivő közeget, a továbbító rendszer szolgáltatja.

Ez persze bonyolult kölcsönhatásokon keresztül mehet végbe, de ez témám szempontjából jelenleg nem lényeges.

A magyar múlt tökéletesen összhangban áll azzal a magyar küldetéssel, hogy a magyar, verbálisan nem megnevezhető, de mégis számtalan módon megjeleníthető és megjelenő tudását a világ számára - ellenszolgáltatás nélkül - átadja.

Ez a kiindulási pont alapvetően más megvilágításba helyez számos korábbi álláspontot. Más megvilágításba kerül a jövő is, természetesen.

A nemzeti tudat fenntartásának elengedhetetlen feltétele, hogy a nemzet saját múltjához helyesen viszonyuljon.

Nem szükséges, mert valójában alaptalan a múlton való kesergés. A múltunk úgy alakult, ahogy nemzeti attraktorunk megkívánta. Mindig elértük amit akartunk, a magyar nemzet nem háborúkat nyert, hanem életet.

Életet abban a kettős értelemben, mely szerint a magyar nemzet ma is él, létezik, alkot, másrészt pedig abban az értelemben, hogy a világ életminőségének megváltoztatásán keresztül hat a környezetére. Erre példa lehet a magyar tudományos gondolatok megjelenése és későbbi elméletekbe való beépülése, mint alapvetések vagy kiindulópontok. Erre példa lehet a kreatív magyar megoldások folyamatos megjelenése. Ez még közelmúltunk politikai rendszerére is igaz, a "legvidámabb barakk" egy más megfogalmazása ugyanennek a kérdésnek.

Magától értetődő a magyar nemzet történelmi távlatú sikere? A kreativitást, mint lényegi elemet, a tudatalatti megfoghatatlan voltát, annak mintáit átadni szándékolt modellben igen. Ez nem csak szofisztika, nem csak spekuláció, ez cél is lehet, ez önmagát beteljesítő jóslássá is válhat, csak (legalább) hinni kell benne.

Amint korábban már elmondtam, a magyarok Kárpát-medencébe való bevonulása és azóta vett történelmi sikerei igenis igazolhatóak e misztikum alapján és ez - teljes siker.

A Honfoglalás - teljes siker.

A török megszállás másfél száz éve és elvonulásuk - teljes siker.

Az osztrák fennhatóság és elvonulásuk - teljes siker.

A szovjet-orszag jelenlét és kivonulásuk - teljes siker.

A két világháború közötti, majd későbbi magyar emigráció - teljes siker.

A környező országok magyarjainak teljesítménye napjainkban - teljes siker.

A világ azonban változik. A média és az internet korában már valószínűleg nem szükséges a fizikai jelenlét ahhoz, hogy eidoszunkat teljesítsük. Ennek létrejöhet egy

új formája, mint ahogy a megszállás új formája is létrejött. A megszállás ma nem hadászati értelemben történik meg (legalább is a jövőben remélem nem, bár a múltból még van ilyen megszállt övezet ma is), hanem a gazdaságon, kultúrán, politikai egyezségeken, a fogyasztói szokásokon, az egységesülő szaknyelveken, a nemzetektől független vállalati kultúrákon keresztül valósul meg. Ennek egyre markánsabb jegyei ma már hazánkban is felfedezhetőek.

Ez a tendencia nyilván nem csak hazánkat érinti, a világon mindenhol, ahol ezzel már szociológiailag foglalkoznak, problémákat jelent. Franciaországban pl. a könnyűzenék külföldi - francia arányát állami direktívákkal szabályozzák az egyes kereskedelmi rádiók sugárzási idejében, mert a külföldi zenék aránya enélkül túlzottan magas lenne. A könnyű zenénél maradván, a zenei hanghordozók eladási statisztikája szerint az európai országokban az eladott zenei adathordozók átlag kétharmada külföldi. A magyar adat ezzel szemben öröndetesen kevesebb, csak ötven százalék a külföldi zenei adathordozók eladási forgalma.

Ezen kulturális hatások a fejlettebb nemzeti gazdasági erővel rendelkező országokban már komoly gondokat jelentenek egyes szociológusoknak, de magyarországi viszonylatban a fejlődésünket akadályozó tényezők miatt más gondok is felléphetnek, fellépnek majd. Nincs elég hazai érdekeltségű pénz- és termelési tőke, ezért a globalizáció vesztesei közé lehetünk sorolhatóak, ha nem kapunk időben észbe.

Attól azonban, hogy pénzünk nincs túl sok, a világ fejlődési iránya még nem kedvezőtlen számunkra. A világ gazdasága ugyanis, mint ezt később megmutatom, a szellemi tudást tartalmazó technológiákat értékeli fel, a szellemi tudást megtestesítő szolgáltatásokat, termékeket, módszereket és ötleteket méltányolja. Szinte mást nem is méltányol (na jó, a sok-sok pénzt azt igen).

A korábbi évtizedekben a vas- és acél országa akart lenni Magyarország. Ez vaskos tévedés volt, ezt követően ipari- agrár ország akart lenni Magyarország. Amint látszik, az ipar jelenlegi szükséges tökeméretei csak bizonyos iparágak létrejöttét és fenntartását teszik csak lehetővé Magyarországon. A mezőgazdasággal más a helyzet, ott lehetünk élen járók, ha a saját utunkat járjuk.

A világ fejlődésében ma kétség kívül a legfontosabb elem az innováció. Ez világossá teszi, hogy a technológiai fejlesztések háttérében mindig is a kreatív megközelítés áll, bár a technológiai fejlesztések ma már olyan tőkeigénnyel valósíthatók csak meg, melyről magyar viszonyaink közt csak álmodtatunk.

A szellemi potenciál azonban más. Ennek megvalósulása jelenik meg a költséges fejlesztések eredményeként, részben ennek eredménye az, hogy mire kiér az ember az üzletből a legújabb magnóval, számítógéppel, fényképezővel az már túlhaladott.

A Horn-kormány alatti időszakban egy ideig tartotta magát az az elképzelés, hogy Budapesten létre lehetne hozni a "magyar Szilikon völgyet". A Szilikon völgy kifejezés itt (valószínűleg) annak a szinonimája, hogy számítástechnikai hardware- és softwarefejlesztő központi régió. Az ötlet nem öltött testet, tudtommal semmi sem lett belőle. A gondolatiság azonban helyénvaló volt, mert a világgazdaság fő folyamataival összhangban lévőknek látszik.

Az egyik fék, bár bizonyosnál több is van, ami az ilyen vagy hasonló gondolatok megvalósítását szolgálja az mentális fék. A magyar politikusok és sajnos a magyar átlagemberek döntő hányada is azt hiszi, hogy ha egy magyar ember, ma Magyarországról elmegy más országba munkát vállalni, ott majd sokat tanul. Orbán Viktor miniszterelnök is ilyen értelmű kijelentést tett, amikor a közelmúltban néhány magyar informatikus németországi munkameghívást kapott. Az valóban igaz, hogy mindenki, egész életében, folyamatosan tanul.* Azonban egy munkahelyen dolgozni kell, ha valaki a munkahelyén a feladatát ellátja, az alkalmas arra feladatra. A feladat ellátása közben ő a tudásából ad, s nem tanul, hanem a megtanultakat és egyéb készségeit alkalmazza. Ad, hozzátesz, alkot.

Ebből két fontos dolog következik. Az egyik, hogy fel kell végre öltöznünk, nem kell folyamatosan, gyermeki rövidnadrágban ülni a felnőttek asztalánál. Nem kell megtűrtként pózolnunk, mert ennek eredménye, az önmagát beteljesítő jóslás folyományaként az, hogy valóban megtűrték leszünk. Jómagam nem egyszer voltam szem- és fültanúja annak, amint rosszul értelmezett udvariasságból amerikai és nyugat-európai szakértőkre úgy tekintettek felelős magyar vezetők, mint a szentképre, amikor azok körülbelül annyit újat mondtak egy költséges előadásukban, hogy 2x2 az 4. Természetesen vannak témák szép számmal, aminek gyakorlati és elméleti részleteit nálunk sokkal jobban ismerik külföldön, azonban vannak témák, melyekben semmilyen további felvilágosítást nem igénynek a magyar szakemberek, sőt! Magyarországon, magyar anyanyelvű közönségnek, döntően magyar résztvevőkkel tartott előadásokon, ha van meghívott külföldi (pl. angolul beszélő) előadó, az ő előadása utáni hallgatói hozzászólás némelyikén rendre elcsodálkozom. Tapasztalatom szerint a magyar hallgatóság nagyobbik része általában az angolul vagy németül folyó előadásokat is szinkrontolmáccsal követi. A külföldi előadó előadása végén, a hallgatói kérdésekre várva, magától értetődően teszi fel a fejhallgatót, mert arra számít, hogy a magyar közönség magyarul kérdez, ehhez neki szinkrontolmácsra lesz szüksége, ezért kell a fejhallgató. A hallgatói kérdések egy része azonban nem magyarul hangzik el, hanem néhány magyar hallgató pl. angolul kérdez; a többi magyar hallgató közül és előtt azzal akarván kitűnni, hogy nyelvtudását csillogtatja. Ez eddig nem lenne baj, de a konferencia a hallgatókért van, s nem az előadókéért, ezért teljesen értetlenül állok a jelenség előtt. A magyar hallgatóság java részének az egyik magyar hallgató kérdésének megértéséhez szinkrontolmácsot kell használnia! (Itt természetesen nem angol nyelven meghirdetett nemzetközi résztvevőkkel tartott, nemzetközi közönség meghívásával rendezett előadásorozatról beszélek, ott természetes, hogy mindenki tud angolul. Sőt, ha részt veszek Berlinben egy németül tartott konferencián, ott természetesen tudok németül, de ha a konferencia angol nyelvű, akkor ott angolul tudok.) Ez a példa arra szolgált, hogy érzékeltessem azt a sajátos szemérmert vagy zavart, melynek más területeken is vannak megnyilvánulásai, melyek szerintem indokolatlanok. Fel kellene nőni, és egyben felvállalni azt, hogy Magyarországon a magyarok vannak itthon.

A másik adódó következtetés is egyszerű, a magyar munkaerő kellő (nyelvi és szakmai) képességgel abszolút alkalmas bármely országban a munka ellátására. Mi

---

* A jó pap - közismerten - holtig.

egyszerűen csak szegényebbek vagyunk, de ez nem mentális képesség. Jó lenne észbe kapni, mert az Európai Unió csatlakozás itt van a nyakunkon, nem lenne jó olyan viszonyokat bevezetni önként, melyeket ráinkeröltetni sem hagyhatnánk.

A mentális képességeinkkel nincs semmi baj, sőt én úgy találom a korábbiak szerint, hogy a magyar mentális képességek kiemelkedők. A világhoz való viszonyunkban viszont kell egy kevés változás, a viselkedésünkben és tartásunkban. Nem nagy dolgokról van szó, de jelentős dolgokon változtathat egy "nüansznai" apróság is.

A káosz elmélete azt tanítja, hogy a kezdeti feltételekben bekövetkező picinyke változás az eredményekben lényeges eltérések okozhat. Ahogy ezt korábban másként már megfogalmaztam, aránylag kis változás kell adott energiaszinteken ahhoz, hogy ez térben és időben eltávolodva is jelentős változást eredményezzen.

A kis hatás is jó hatás, ha jó időben jön, mondhatná egy matematikus, aki a káoszt kutatja.

A hit mérhetetlen, de a hit a maga megfoghatatlan hatásmechanizmusával közismerten hegyeket mozgat. Egy-egy ének pl. háborús időkben emberek ezreiben tartja a lelket. A szerelem megannyi háború oka volt már, ahol emberek tucatjai haltak meg, végül is miért?

Ha másért nem, de ezek miatt a példák miatt komolyan kellene vennünk saját hiteinket, múltunkhoz, jövőhöz való viszonyunkat, mert talán csak egy leheletnyi kell ahhoz, hogy a társadalmi és politikai és gazdasági alrendszerek kizökkenjenek jelenlegi állapotukból, s egy jobb fejlődési pályán indítsanak minket el. Azok vagyunk, amik a hiteink, ezt a ma oly népszerű agykontroll is megfogalmazza.

Ez akkor nem azt jelenti-e hogy megváltozna saját küldetésünk, s magyar nemzeti lényegünk is ezzel? A káosz tana szerint az inputadatokban bekövetkezett változások csak az attraktoron tolják el az outputokat, az attraktor jellegét nem változtatják meg. Ezért tetteink az attraktort nem változathatják meg, csak annak más pontjára helyezik a tényleges eredményeinket. S ez lenne a cél. Ez lehet cél szerintem.

Miért ne lehetne kiindulásul választani a magyar gazdaságpolitika kialakításánál a fenti elvrendszert?

Szerintem lehet. Jól irányzott, nemzeti tudatunknak és jövőképünknek megfelelő gazdaságpolitika kialakítására kell törekednünk. Tudom (hiszem), hogy lehet.

Ebből pedig számos következtetés adódik. Ezek azt eredményezik, hogy a magyar gazdaságpolitika és politika egyes elemeinek lényegesen nagyobb hangsúlyt kell kapniuk ahhoz, hogy a fenti értelemben nemzetazonos, azaz "archaikus" politikává és gazdaságpolitikává váljanak.

6.3 A harmadik elem: a gyors fejlődés képessége

Ha a világ történelmi korszakait megnézzük, egyes korszakok egyes nemzeti fejlődését, akkor sok helyen, térben és időben egymástól távol eső tartományokban

találunk a gyors fejlődésre példát. A gyors fejlődés képessége ilyen értelemben valószínűleg egyetemes képesség. Amiért mégis ki kell emelni az azért van, mert egyetemes jellege ellenére sem mindig érvényesül mindenhol, akkor sem, ha a fejlődés körülményei (látszólag) adottak voltak ill. lennének.

A magyar nemzet történelmében sok, nemzeti fejlődését gátló tényező volt és van. Ezek ellenére, adott történelmi korszakokban a fejlődés rövid periódusai alatt, hosszabb időszak lemaradásait is képesek voltunk behozni.

Az a tény, hogy a magyar nemzet politikai, társadalmi és gazdasági fejlődése történelme folyamán sokszor lemaradásban volt a legfejlettebb országokhoz képest, vajon nem magyar sorsszerűség-e? Vajon nem az a magyar sorszerűség, hogy folyamatosan próbálunk felzárkózni valamilyen, történelmileg fejlettebb politikai, gazdasági formációhoz?

Szerintem nem. Amiért a válasz egyértelműen nem, az három tényező világossá teszi.

Az első az, hogy Magyarország mindig is a fejlettebb országokhoz tartozott a Honfoglalástól egészen napjainkig. Mindig voltak fejlettebbek Magyarországnál, de mindig voltak fejletlenebbek is. Igazolhatóan mondhatjuk, hogy Magyarország, mind kulturális, mind gazdasági értelemben mindig is a világ fejlődésének élvonalában volt. Az élvonalbeli fejlődést a történelem tanulsága szerint az ipari forradalomtól kezdődően döntően Anglia, Olaszország, Franciaország, (Németország és Ausztria) képviselte, ezeket később megelőzte Észak-Amerika (USA) fejlődése. A II. világháborút követő szovjet befolyási övezet a magyar gazdasági fejlődést főként a társadalmi viszonyok mesterséges átalakításával és azok gazdasági kihatásával fogta vissza. A fő érzetünk, hogy "mi mindig le vagyunk maradva", főként ebből a korból származik, mert erről a korról vannak emlékeink és ebben a korban szereztünk kedvezőtlen összehasonlításban személyes tapasztalatokat saját kiszolgáltatott helyzetünkről, főként a nyugat-európai szabad, fejlődő légkörhöz képest. No meg még mindig kevesebb a pénzünk, nekünk drága az ő országuk, nekik olcsó a miénk. Ez nekünk nem jó érzés, valljuk be, fordított helyzetben nekik sem lenne az.

A politikai rendszer változásával azonban a politikailag releváns szabadság dolgában már semmilyen lemaradásunk nincs, a gazdasági lemaradásunk mértékére pedig az Európai Unió tagunk ad értékelést. Van gazdasági értelemben lemaradás, mely a később felsorolt mutatókkal gazdaságpolitikai szinten mérhető, de nem "lehet" jelentős, ha egyazon unióba fogunk tartozni a fejlettebbekkel. A jelenleg meglévő tényleges lemaradásunk inkább a politikai és gazdasági kultúrában meglévő lemaradás, ez sem tényleges leszakadás, hanem az átmeneti időszak politikai és gazdasági kalandorainak erkölcsisége, mely akadály nélkül juthat érvényre. A magyarországi mai politikai állapotok egyébként ebben a helyzetben is már elmozdulást jeleznek, a szükséges változás első lépéseként a magyar lakosság elfordul a politikától. Ez úgy tűnik nem elég figyelmeztetés a politika résztvevőinek. Ezért felteszem, ezt majd követik más lakossági lépések, mely eredményeként a politikából a "rosszarcú" kalandorok kiszorulnak.

A második lényeges szempont, hogy lemaradásunkat, nagyon helyesen, mindig a legfejlettebbekhez viszonyítottuk. Tényleges gazdasági lemaradásunk ennek

megfelelően attól is függött, hogy a legfejlettebbek éppen mennyire voltak fejlettek és miben voltak fejlettek. A lemaradás történelmi távlatú értékelésében nem tudok egyetlen olyan országot sem megnevezni, amelyik mindig, a Honfoglaláskori időktől kezdődően fejlettebb lett volna Magyarországnál, akár egyetlen szempont szerint is. (Itt nem egyes termelési ágakra gondolok, hiszen nyilvánvalóan pl. a banántermésünk sosem vetekedhetett egyetlen banántermesztő ország banánhozamával sem.)

Általános fejlettségi tendenciákról beszélek, a nemzet fejlődését különböző szinten kormányzó elvek gyakorlati érvényesüléséről.

A "klasszikusan" fejlettebb országok, az imént említett Franciaország, Anglia, Olaszország, stb. fejlődésükben ténylegesen előnyre tettek szert velünk szemben, döntően az ipari forradalomtól kezdődően. Ha a nemzetek fejlődését hosszútávúfutásnak fogjuk fel, akkor azt állapíthatjuk meg, hogy voltak pályaszakaszok, amikor ezek az országok nem voltak előttünk, sőt mögöttünk voltak, azután megelőztek minket és lényegesen előttünk jártak, ma még mindig előttünk vannak, de hátrányunk egyre fogy. Ha a futóversenyben elfoglalt helyzetünket akarjuk értékelni, célszerű, ha körbetekintünk, ekkor azt látjuk, hogy mostanra már az élbolyban vagyunk. És a versenynek még nincs vége!

Az, hogy helyzetünket mindig az előttünk haladókhöz viszonyítjuk egyrészt igen öröndetes, mert megvan a minimális cél, a fejlődés kitűzött célja, legalább addig a szintig el kell jutni. Ez inspirál és lendületet ad. Azonban nem kell helyünket leértékelni, s helyzetünket nem csak a fejlettebbek helyzetéhez képesti lemaradásban kell definiálni, mert ez önértékelési zavarokhoz vezethet, ráadásul teljesen indokolatlanul.

A harmadik szempont talán a legmarkánsabb, ami miatt nyugodtan állíthatjuk, nem sorsszerűség a magyar lemaradás. A fejletlen országok egyszerűen nem képesek (ennyi) új tudást és eredményt adni a fejlődéshez. A korábbiakban már felsorolás szintjén bemutatott tudományos és technikai szellemi hozzájárulásunk a legdöntőbb bizonyítéka annak, hogy a magyar leszakadás lényegét tekintve nincs, csak mértékében van jelen, de valójában ez sem olyan mértékű, ahogy "világfájdalmukban" a média és a politika szereplői időnként ezt el akarják velünk hitetni. Csak tudnám, nekik ez miért jó?

A magyar nemzeti aritmetikának így szerintem eleme a gyors fejlődés képessége is. Ennek kettős értelme van. Egyrészt, és ez a legfontosabb, a magyar fejlettség a világ élvonalában van, ezért a gyorsan fejlődő világ élvonalában megmaradni gyors fejlődést feltételez. Másrészt, megismerve a "zavartalan" történelmi időszakainkat, adott periódusokban a magyar fejlődés mindig nagyon magas szintű volt. Az Árpádházi királyok uralkodásának időszaka jó példa erre (a tatárjárás időszakát kivéve). Mátyás király a népmesék hőse lett, mert uralkodása alatt a fejlődés kiugróan gyors volt, amiért a nemzet hálás volt a kornak és Mátyásnak is. Széchenyi István és mások neve fémjelezte időszak, majd a Deák-féle kiegyezést követő időszak is ilyen gyors fejlődéseket valósított meg. A két világháború néhány szerencsés éve is ilyen s a Kádár korszak egy-egy szakasza is ide tartozik. Ha elfogadjuk azt a "logikát", hogy a szovjet befolyási övezetben szükségszerű volt jelenlétünk, a magyar eidosz, a magyar attraktorhatás teljesítésének részeként, akkor ehhez a Kádár-rendszer a legjobb szocialista rendszerkeretet adta. Ilyen gyorsan fejlődő időszakot élünk a

rendszerátváltást követően is, bár ennek az időszaknak legalább annyi kérdőjele van, mint volt a kádárinak.

A múlton nem tudunk változtatni (bár a vicc szerint, az igazi kérdés az, hogy mit hoz a múlt), a jövővel kellene foglalkoznunk ezért.

Ami megállapítható a fentiekből az az, hogy a gyors fejlődés képességén belül a gyorsabb ütemű fejlődés mindig egybeesett a társadalmi és gazdasági területeken megnyilvánuló renddel. Erre alapozódott, ez volt a szükséges alapja.

Megállapítható az is, hogy magyar fejlődés adott szakaszaiban, amikor a külső körülmények azt lehetővé tették, a társadalmi folyamatok egyértelműen a társadalomban meglévő rendezett állapotok felé terelték a gazdaságot is.

Ahogy végigtekintünk a magyar gazdaság jelenlegi állapotán, talán a gazdaság "rendjét" hiányolhatjuk leginkább.

A társadalomban megjelenő rend feltételezi, hogy a rendben megjelenjék a társadalom. Ez elsőre talán érthetetlennek tűnik, pedig a rend alapfeltétele. A rendben megjelenő társadalmi igények a rendezett viszonyok társadalmi elfogadását biztosítják. E törvényeknek egyenlően kell megítélniük a politika, a gazdaság, a társadalom valamennyi résztvevőjét. A magyar törvénykezési és joggyakorlat elméletileg ezt az egyenlő mérést lehetővé teszi, gyakorlatilag azonban az egyenlőség nem minden esetben valósul meg. Ezt felháborodottan visszautasíthatjuk, vagy fáradtan legyinthetünk, hogy ez van, a valós fejlődéshez azonban elengedhetetlen a tényleges megvalósulás. Amint jól érzékelhető, a politika képviselőinek többsége morálisan elszakadt a társadalom nagyobb részétől, a társadalom nagyobb részének moráljától. Az erkölcsiség nem jogi kategória, de a jog is tartalmazhat erkölcsiséget. S a jogszabályokat a politikai pártok csinálják a parlamentben.

A gazdaságban mindez nagyon egyszerűen nyilvánul meg. A szerződések mit sem érnek. A gazdasági perek elhúzódnak. A tisztességes piaci magatartás nem üzleti filozófia. S lehetne tovább sorolni. Ezek a folyamatok, ha állandósulnak, nem szolgálják a fejlődés gyorsítását.

A társadalom is kaotikus. A bér- és fizetési arányok a legfontosabb szellemi munkák java részét leértékelik, így kiderülhet, hogy a mai magyar társadalom a pedagógusokat és orvosokat kevésbé fizeti meg, mint mondjuk a TV-szerelőket. A fizetési arányok rosszul orientálnak, a rossz orientáció strukturális deformációt okoz. És még valamit, tudati deformációt is okoz. A világ ugyanis a tudást egyre inkább felértékeli, ez ellentétben áll a magyar tudásleértékeléssel.

Hosszabb távon természetesen semmi kétségem nincsen, a piac a maga eszközeivel majd helyreállítja a belső magyar egyensúlyt, ez pedig a tudati értékrendeket is átforgalmaz majd. Csak az a baj, hogy közben mi itt élünk, és nem értjük mire vár a magyar politika és gazdaságpolitika, amikor az Európai Unióba való belépésünkről évek óta tárgyalások folynak. Az Európai Unióban a tudás valóban hatalom, az USA-ban is így van ez.

Ehhez kell alkalmazkodnunk.

Hogy ez mitől olyan nehéz, amikor a kreatív tudás nemzeti létünk valószínűsíthetően egyik legfőbb jegye?

6.4 Negyedik elem: a terület védelme

Amit itt el lehet mondani, azt nagyobb részben az alapvető aritmetikai elem tárgyalása során már elmondtam.

Az, hogy egy nemzetnek szüksége van-e hazájának földjére, valószínűleg nem lehet kérdés. A mai Európának az egyik legfontosabb, megoldatlan problémája éppen a nemzetek és területek egymáshoz való viszonya. Ez Közép-Európában éppen úgy gond, mint Balkánon vagy az Ibériai félszigeten, de hosszú ideje Nagy-Britannia sem kivétel.

Történelmileg hosszabb távon is igazolható, hogy a nemzetek fejlődésének és növekedésének feltétele a területi biztonság.

E pontnál soká nem akarok időzni, hisz evidencia az, hogy az ország földterülete, annak földrajzi határaival, maga az ország. Ezt mutatják a térképek, ez kezelhető gazdasági, politikai stb. egységként.

A magyar történelem azt mutatja, hogy a nemzet egy része időnként kiszorul Magyarország területéről, de területét a magyarság nem adja fel. Ezért volt mindig esély arra, és ezért valósult meg valahányszor történelmi távlatban az, hogy az ország ismét kinyújtózzék, ha a történelem teljes súlyával összenyomta is.

6.5 Kellenek-e további elemek?

Bizonytal sok további aritmetikai elemet lehetne még találni, ha tovább keresnénk a magyar fejlődésre jellemző jegyeket. Ezek felismerése a korábbiak részletesebb kimunkálása egy matematikai és számítástechnikai modell megvalósításához feltétlen szükséges is lenne. Nincs kétségem afelől, hogy egy ilyen modellt, a gazdasági modellezésben megszokott ökonometriai modellekkel összhangban vagy azok kiegészítéseként esetleg alapjaként meg lehet alkotni. Ez a modell feltétlen igényelne további aritmetikai elemeket, melyek alapján egy ténylegesen képzett fejlődési aritmetika a magyar történelmi attraktort valóban kirajzolná.

Jelen modell azonban nem ilyen szándékkal készült. Mint ezt már elmondtam, e modell egyedüli szerepe a látásmód megváltoztatása, ennek segítségével pedig egy minőségileg megváltozott gazdaságpolitika vázlatának felrajzolása.

Ezért nem keresek további aritmetikákat, úgy vélem a tanulmány további részének megértését a további nemzeti aritmetikák már inkább nehezítenék, mintsem könnyítenék. Emiatt két további, szerintem létező aritmetika megemlítésről és kifejtéséről is lemondtam, ezt a részt s a következőket is, eredeti terveimhez képest jelentősen leegyszerűsítettem.

A következőkben ismertetett közgazdasági gondolatok a magyar gazdaságpolitikáról szólnak ill. azt érintik. A magyar gazdaságpolitika, mint minden fejlett ország gazdaságpolitikája a közgazdaságtan és a politika kereszttüzeiben áll.*

A káosz-szemlélet és a fentebb bemutatott attraktor és aritmetikák abban segíthetnek, hogy ne veszítsük szem elől a célokat, ezeket az eszközökkel ne keverjük össze a gazdaságpolitikán belül (sem). Ha valaki végképp nem tud megbarátkozni a fentiekkel az sem nagy baj, a továbbiakban a közgazdaságtan tanításait tekintem át a gazdaságpolitikáról, szinte csak hagyományos értelmezésben. Ezt követően a gazdaságpolitika-csinálás magyar rendszerének pragmatikus leírása következik, majd ezek után javaslatot teszek a gazdaságpolitika szükségesnek látszó irányváltoztatására. Megfogalmazott javaslataim a közgazdaságtan hivatalos játékszabályai szerint is érvényesek, azokkal összhangban vannak. Ez két okból is fontos. Fontos azért, mert az attraktor-szemlélet jelen felfogása összhangba hozható a közgazdaság adott szabályaival és a gazdaságpolitika adott rendszerével, fontos azonban még egy okból: javaslataimat csak azért nem lehet elvetni, mert azok közgazdaságilag nem megvalósíthatók.

A tanulmány végén megjelenő javaslatokat természetesen sok más ok miatt el lehet utasítani, mint ezt majd látjuk, a gazdaságpolitika adott rendszerében javaslataim elvetését lényegében indokolni sem kell. Sőt, a bevált módszer az, hogy meg sem hallják, észre sem veszik a gazdaságpolitika mágusai az egyéb lehetőségeket, javaslatokat, elképzeléseket.

Fontos azonban itt kiemelni, a későbbiekben megfogalmazott közgazdasági alapokon (is) nyugvó javaslatok szinte mindegyike, azonnal megvalósítható lenne - egyszerre, ma a magyar gazdaságban.

Talán azért nem kerültek eddig e javaslatok így megfogalmazásra, mert a kiindulási szemlélet okozta egyéb koncepciók nem tették lehetővé a célok és eszközök világos elkülönítését. Talán másért. Nem tudom miért. Akárhogy is, eljött az idő, hogy a dolgok változzanak. És ennek most van itt az ideje, mert nagyon féltő, hogy már most is késésben vagyunk.

Aki mást állít, szinte egész biztosan téved.

•
•
•

---

* A káosz-szemléletű modell ennek alapján, már első hallásra is tökéletes, mert ami ma a magyar politikában van az tényleg kész káosz.

7. Most előlről, mindenki, együtt!

-
-
-

Az attraktor a káoszelméletből kölcsönzött kifejezés, önmagát ismétlődő megjelenésre utal különböző mérettartományokban. A tanulmány első részében ezt az önmagát ismétlődő egyetemes hatást próbáltam megkeresni a magyar nép történelmének és tudománytörténetének főbb elemeit összegyűjtve és az információkat a szokásostól eltérő módon értékelve. Úgy találtam, ez a kreativitás ill. ennek továbbadása. Ennek elfogadása lényeges szemléletváltozást okoz.

E szemléletváltás azt eredményezi, hogy a magyar történelem alakulásában nem a kudarcok és hiábavaló harcok, meghiúsult kísérletek sorozatát láthatjuk, hanem a folyamatosan meglévő, állandósult sikert. Erre, ha másra nincs is, van bizonyíték, hiszen a magyar nemzet él, az ország fejlődik. Itt vagyunk mi magunk is.

Hogy van-e egy nemzetnek küldetése vagy sem, hogy van-e egy nemzetnek eidosza vagy sem, hogy van-e egy nemzetnek attraktora vagy sem, ma tudományosan eldönthetetlen. Ha tudományosan vizsgálható energiaszinteken ezek megragadhatóak lesznek, akkor lehet talán legelőször bizonyosat mondani felőlük, létezésük felől. A gondolkodásunkban azonban feltételezések is segíthetnek. Ha ezen feltételezések alapján a mai életünket formáló valós dolgainkat jobban tesszük, akkor végül is csak arra jutunk, hogy a feltételezett dolgok, eszmék segítenek. S ekkor tényleg léteznek. Illyés Gyula szerint "Történelmünk nem logikára oktat. Arra oktat, s ez benne a vigasztaló és magasztos, hogy nemzetek életében olyan fogalmaknak is van értelme, mint bátorság, merészség, ideákhoz való ragaszkodás. Ezer esztendőket még a népek is csak csodák révén élhetnek; a főnix mintájára." (Illyés Gyula: Magyarok)

Átgondolva hiteinket, kitűzve céljainkat és megragadva eszközeinket lehetővé válhat, hogy a szellemi haladás országa legyünk. Ez, azon túl, hogy a világban ma ez a legkeresettebb, még egyszerűnek is tűnik - nekünk, magyaroknak.

Az én tudósom tudja ezt bizonynal,
nem fog kergetni régi délibábot,
okosan megelégszik a *viszonnal*,
amely az észnek *jelzi* a világot
s a valóság jeléül a haszonnal:
ezenkívül más lényegig ki látott?
ami remélhetetlen, nem reméli:
a viszonyt *tudja*, a lényegét *éli*.

(Babits Mihály: Hadjárat a semmibe – részlet)

E babitsi versszak akár a könyv rövid összefoglalója is lehetne. Szinte alig lehet mit hozzátenni. S amit lehetne, azt már elmondta Gróf Széchenyi István:

"Hány ember nyom forgott le, mióta Nemzetünk Európába költözött? 's növésünk és kifejlődésünk ellen mennyi akadály? 's hány esztendeje csak, hogy a' Török Budán dúlt? 's melly kevés, hogy Gallia árja hazánkon? 'S így ha bajunk nem is olly felette nagy, 's illy zavarban 's illy rövid idő alatt előmeneteleink körülményeinkhez képest gigásiak is, ne gondoljuk azért, hogy Visegrád poraiban 's régi Buda falai közt el van már temetve nemzeti diszünk, mert a' Nagyságnak ezen előjelei csak egy szebb hajnal viradtára bátoríthatnak; hanem legyünk bizonyosak, hogy igazi Felemelkedésünk ideje még hátra van." (Gróf Széchenyi István: Hitel XV. oldal)

8. Irodalmi hivatkozások

Ady Endre: Pimasz, szép arccal (Ady Endre összes versei, Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest)

Aronson, Elliot: A társas lény (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó)

Babits Mihály: Hadjárat a semmibe (Babits Mihály összegyűjtött versei, Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest)

Badinyi Jós Ferenc: A sorsdöntő államalapítás (Budapest, 2000)

Bara Zoltán-Szabó Katalin (szerk.): Összehasonlító gazdaságtan (Aula Kiadó Budapest, 1996)

Barrow, John D.: A fizika világgépe (Akadémiai Kiadó Budapest)

Burke, James: Biliárdeffektus (Alexandra Könyvkiadó Budapest)

Cohen, Herb: Bármit meg tud tárgyalni (Bagolyvár Könyvkiadó)

Czeizel Endre Dr.: Költők, gének, titkok (Galenus Kiadó, 2000)

Davies, Paul: Isten gondolatai (Kulturtrade Kiadó)

Dawson, Roger: Nyerő tárgyalási taktikák (Bagolyvár Könyvkiadó)

Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék, lőtőt lépék - Archaikus népi imádságok (Magvető Könyvkiadó Budapest)

Földes Béla: Az államháztartástan. (Pénzügytan). (Grill Károly Könyvkiadó Vállalata Budapest, 1912)

Friedman, Milton: Infláció, munkanélküliség, monetarizmus (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1986)

Gleick, James: Káosz - Egy új tudomány születése (Göncöl Kiadó)

Hawking, S. W.: Az idő története (Mecénás Kiadó)

Hernádi Sándor: Beszédművelés (Osiris Kiadó, 1996)

Illyés Gyula: Magyarok (található: Útirajzok, esszék, tanulmányok, Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest)

Inotai András: Útközben - Magyarország és az Európai Unió (Belvárosi Könyvkiadó Budapest, 1997)

Izickné Hedri Gabriella és Palánkai Tibor (szerk.): Az Európai Közösség és Magyarország az 1990-es évek közepén (Aula Kiadó, 1993)

József Attila: A Dunánál (József Attila minden verse és versfordítása, Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest)

Karinthy Frigyes: A magyar pénzhiány oknyomozó története (Görbe tükör, Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest)

Krantz, Grover S.: Geographical Development of European Languages (Peter Lang, 1988)

Lajtner Tamás Dr.: Hatékonyságon innen és túl (Kandidátusi értekezés Budapest, 1989)

Lorenz, Edward: Predictability: Does the flap of a butterfly's wings in Brazil set off a tornado in Texas (előadás Washington 1979 december)

Madách Imre: Az ember tragédiája (Szépirodalmi Kiadó, 1955)

Magyar Közlöny megfelelő számai

Magyar Statisztikai Évkönyv (Központi Statisztikai Hivatal, 2000)

Marx György: A marslakók érkezése (Akadémiai Kiadó, 2000)

Marx, Karl: A politikai gazdaságtan bírálatának alapvonalai (Kossuth Könyvkiadó, 1972)

Mátyás Antal: A modern közgazdaságtan története (Aula Kiadó Budapest, 1996)

Mátyás Antal: A polgári közgazdaságtan története az 1870-es évektől napjainkig (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1979)

Newman, Bruce I.: Politikai marketing, mint kampánystratégia (Bagolyvár Könyvkiadó)

O'Connor, J - Seymoup, J : NLP (Bioenergetic Kiadó)

Ortutay Gyula: A magyar nép művészete (Gondolat Kiadó Budapest, 1981)

Orwell, George: Állatfarm - Tündérmese (Európa Könyvkiadó Budapest, 1989)

Penrose, Roger: A császár új elméje (Akadémiai Kiadó Budapest)

Petőfi Sándor összes költeményei (Szépirodalmi Könyvkiadó, 1966)

- Samuelson, P. A-Nordhaus, W. D: Közgazdaságtan (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest)
- Shakespeare, William: Hamlet (Arany János fordításában, Tálatum Könyvkiadó)
- Stewart Ian: A természet számai (Kulturtrade Kiadó)
- Stewart, Ian: A matematika problémái (Akadémiai Kiadó Budapest, 1991)
- Szabó Katalin: Kommunikáció felsőfokon (Kossuth Kiadó 1997)
- Szász Lajos Dr.: A magyar állam számvitele (Pallas Irodalmi és Nyomdai R.-T. Budapest, 1932)
- Széchenyi István Gróf: Hitel (Petrózzai Trattner J. M. és Károlyi István Könyvnyomtató-intézetében. 1830)
- Szerb Antal: Magyar irodalomtörténet (Magvető Könyvkiadó Budapest)
- Szondi Lipót: Ember és sors: három tanulmány (Kossuth Könyvkiadó, 1996)
- Tóth Béla: A magyar anekdotakincs (Gondolat Kiadó Budapest, 1986)
- Történelmi Világtlasz (Cartographia)
- Unger Mátyás-Szabolcs Ottó: Magyarország története (Gondolat Kiadó Budapest, 1979)
- Veress József (szerk.): Bevezetés a gazdaságpolitikába (Aula Kiadó 1997)
- Vészits Ferencné: A Nobel-díjasok lexikon (Gondolat Kiadó Budapest, 1974)
- Világgazdaság 2000 (HVG Budapest, 2000)